

YÖN
HAFTALIK GAZETE

**TOPRAK
REFORMU
TASARISI**

Ekonomik bağımsızlık savaşı

Sayın YON'cular,
Yabancı sermayeli imtiyazlı şirketler hakkındaki son neşriyatlarınız millî rubus sesi olarak yankılar uyandırmaktadır.
İmtiyazlı yabancı sermaye ile kalkınma değil, ancak sömürge olacağım gün gibi aydınlatmış.

Bu neşriyatlar karşısında susan sorumlulara, hareketsiz kalan yetkililere sorulacak hususlar ayrı konu.

Pek şatafatlı ilâzlarla sizleri mahkemeye verceklerini bildirenler, temenni ederim bu hataya düşüneler ki, millî şuur özgürlük silkinisi ile fırparsın.

Türk mahkemesine tesir edilemeyeceğini bilmiyen bu patronlara milyonlarca kazara sizleri mahkûm ettiririz, inanın ki bu millî menfaatinin mahkûmiyeti olacak tir.

Oyle bir halde gerçek vatanperverlerin yeri seve, seve yarıdır.

Stiyad istiklalimizin ayrılmaz parçası olan İktisadî Özgürlüğü müze leke düşürmekte olan sömürgecilerle karşı duran mücahitler olarak selâm sizlere. Saygı sizlerle

Hıç KACAR
(Emekli subay)

Önce bağımsızlık

Her yıl Atatürk devrimlerini inceleyen yazı ve kitap sayısı artıyor. Bir zafer coşkunluğundan kurtulup olup bitenleri derinlemesine incelemenin gerektiğini anlayanların çağı başlandı.

«Hasta adam» neden hastaydı? «Kendine yetmeyen, çığına yetmeyen bir devlet bağımsızlığını yitirir» (1) diyor Ceyhan Atuf Kansu. Osmanlı İmparatorluğu son çağlarında gerçek anlamıyla bağımsızlığını yitirmişti. Çünkü ekonomik gücü yetmiyordu kendisine. Kimse bağımsızlık sözlüğüne almıyordu: sadece bir tür küslü... Avrupa'nın kapitalist devletleri iyi bir pazarı kaybolmasını istemiyorlardı. «Üz: yapı ekonomik tutsaklıktan kurtulmak istiyor muydu? Ekonomik tutsaklıktan denilen şey, bir avuç yağmacı, bir avuç derebeyi artışının özgürlüğü değil miydi? Devlet onların ve yabancı ortaklarının ellerindeydi. Bu devlet, bağımsızlık isteyemezdi, bağımsız olamazdı.» (1)

Hasta adam dayanak aramak zorunda kaldı. İlk Almanlara dayandı; çöktü. Amerikalılarla İngilizler seçmede kavgaya düştü üst yapıdadıklar. Atatürk tek başına «Ya bağımsızlık ya ölüm...» diye bilen kişiydi. Önce mandacılarla olan savaşını kazandı Sivas kongresinde: «— Ahmaklar, memleketi Amerikan mandasına, İngiliz himayesine terketmekle kurtulacak sanıyorlar. Kendi rahatsızını temin etmek için bütün bir vatana ve tarihin boyunca devam edip gelen Türk istiklalini feda ediyorlar.» diyor Atatürk.

Onun ilk düşündüğü şey, artık bu temelleri çürümüş, bağımsızlığını bitirmiş İmparatorluk iskeletini canlandırmaya çalışmakta hiç bir fayda olmayacağı idi. Ceyhan Atuf Kansu'nun çok iyi belirttiği gibi kendine ve çağına yeter durumda değildi, o yapıyla bunları başaramazdı da. Onu tarihin sayfalarına gömüp, yepyeni bağımsız bir Türkiye çıkarmak gerektiği ortaya. Ulus yüzyılların geleceğiyle sultan ve halifesi bağlıydı. En yakın arkadaşlarından bile saltanat tarafını olacaları vardı. Atatürk artık bu ulusun düşüncesinde ve yönetiminde tam bağımsızlığı

kavuşmasından başka bir şekli kabul etmiyordu.

Bağımsızlık savaşının Atatürk etrafındaki öncü kadrosunun görüşü ile Anadolu'nun görüşü arasında fark vardı: «Bu iki ses arasında temel ayrım, savaşın amaçlarından başlıyordu. Mustafa Kemal neye başkaldırıyordu: ilk önce devlete... sonra sömürgecilerle ve sonra... devletin de, toplumun da bu bağımsızlık uğrunda atan orta çağla ilk önce devlete, neden ki, sömürgecilerin saldırısını üzerimize çeken orta çağlı ve bağımlı devlettir.

«Anadolu orta sınıfının devletle ve orta çağla bir kavgası yoktu. Düşmanı da «Bir sömürgeci», batı anamalinin öne sürdüğü bir «emperyalist öncü» olarak değil, bir «Gâvur ordusu» olarak görüyordu.»

Bir taraftı kamçılayan bilinç, diğer tarafıysa sadece ulusal ve kutsal duygular... İkinci taraf için dışman yurttan sürüp çıkartmak yeterdi. Oysa Atatürk asil savaşın ondan sonra başlayacağını inanmıştı. Bu ulusu orta çağdan kurtarıp kendi çağına ulaştırmanın bağımsızlık savaşı kazanılmış sayılmazdı. «Bağımsızlık savaşının birinci devresinden—yani zaferden—sonra orta sınıfın çelişkisi şu idi: Hem orta çağda yaşamak hem de çağdaş dünyada bağımsız kalmak.» (1) Orta çağ düzeninin devamında çıkarları bulunmayan, halkın uyanmasını istemeyen derebeyi artıklarıyla, Osmanlı aydınlarıyla bir zorlu savaş başlıyordu: «Catsma, hâlâ Kurtuluş savaşı Millet Meclisinin kürsüsünde «Ne demek garpılışmak» çabuklarıyla sararı tutan şimmetli adam ile «Adam olmak demektir hocam, a demen olmak» diye onun tepesinde çakan Atatürk'ün çatışmasıdır» (E. Tonguç — Devrimci Atatürk — Vatan 12.11.1964.) (1)

Yüzyıllar boyunca savaştan verleşmeye, tarım ve endüstri düzenlerini yenilemeye vakti olmamıştı ulusumuzun. Bu yüzden kendi kendine yeter durumunu yitirmişti. «Bir ulusun kendine yetmesi demek «Kendi maddelerini» kendi ihtiyaçları için üretmek, kendi ihtiyaçları için kendisinin işlemiş mal haline getirmesi, bu hâz maddeleri geliştiren tarım düzeninin sömürgeci çıkarları uğruna değil, «Ulus yararına» ulusal endüstrinin temelli uğruna işlemesi, değerlendirmesi, üretmesi demektir.» (1)

Ekonomik bağımsızlığın elde edememiş uluslar bağımsız sayılmazlar mı? Ceyhan Atuf Kansu ekonomik bağımsızlığı iki kısıma bölüyor: «Üretimin iç ve dış ölmürmeden kurtulması; süktümin, ulusun kendi ulusal üretimine, yani kendi ulusal endüstrisine dayanması.» (1) Bunu istemeyenler ancak orta çağ düzeninin de kalmayı bekleyen sanayiler, halk devletini çözenliklerine geçmek istemiyorlar. Sorun halkın kendi devletini üst yapının elerinde değil, kendi elleriyle kurabileceğindedir. Atatürk'ün «Halkçılık» ilkesindeki asil amacı budur. «Develçilik» «Bir ulusal ekonomiyi yaratma yolunda, ulusun kendi kendine yetmesinin halkçı kaynakların bağımsızlık ekonomisinin temelli haline getirme» dir Atatürk'e göre. Devrimciğe gelince, o bütün anlamıyla çağ değişimine, dünyayla değişim hazine ayak uydurmak, Gazal'de Aristo'da kalmamak demektir.

Batılılaşmaktan arzu bunu batıya kul olmak anlamında almak gerekmezdi. Atatürk hem batılılaşmayı isteyen hem de batıya kafa tutmasını bilen ilk doğuluydu. Onun gösterdiği yol, doğulu ulusların batının emperyalizm ve kapitalizmine karşı ayaklanmalarını cabuklaştırdı.

«Batılılaşmak ne değildir? Batılılaşma ilk olarak şu değildir: Sömürgeci batının ana malına,

dış yardımlarına dayanarak «bağımlı olmak» değildir. Neden ki «Türklerin çağdaş modern bir ulus olma zorunluğu dış sermayeyi hiç ilgilendirmez. İlgilendirildiği zaman da bu ancak siyasî ve askeri müttefik sağlamak içindir» (1).

Şimdi Türkiye'de batıdan yana olmanın açıklanmasında zorluklar belirmiştir. «Devrimler, çağdaşlaşma adına batıya baş kaldırdıkları; gerici — gelenekçiler orta çağ adına sömürgeci ve anamalı batının yanında yer alacaklardır. Onlar insanca akılcılığa karşıdır, hümanizmaya karşıdır, ve bu tohumların gelişmesi için sömürgeci — anamalı batı ile işbirliği yaparlar.» (1)

Ceyhan Atuf Kansu devrimlerin temelinde bağımsızlık, özellikle ekonomik bağımsızlık kavramının yatışını belirtiyor.

«Bu rivayetler şayet doğruysa Amerikalı dostlarımız iç işlerimizde bu kadar ilgi göstermekten nasi bir sözcük beklemektendir. İç işlerine ilzününden fazla ilgi gösterdikleri memleketlerde şimdiye kadar kargaşalıktan başka bir şey söyleyememişlerdir. Çeşitli kulliler ve desteklerle seçimlerde şu veya bu partiyi kazandırmaya çalışmış çeşitli taraftarlarla birlikte memleket bünyesinin kolay kolay kabul edemeyeceği bir takım İktisadî kombinasyonları zorlamak, iyi sonuçlar vermemekte ve özgür dünyay parolasıyla bağlaşıpınmaktadır.» (2)

Çetin Altan'ın bu yazısı sözcüklerle ilgilidir. Durum dönüştüğüce hatırlayıp bugün için etrafıca düşünmeyi gerektiriyor. Atatürk: «Ey Türk gençliği! Birinci Ödevin Türk bağımsızlığını, Türk cumhuriyetini, sonsuza dek korumak ve savunmaktır!» diye sesleniyor yzalden.

Dr. Muzaffer Hacıhasanoğlu

(1) Atatürk devriminin temelli Ya bağımsızlık ya ölüm — Ceyhan Atuf Kansu — Varlık yayınları.

(2) Ankara'dan Notlar — Çetin Altan Milliyet 19.12.1964.

Gençlik

Çabamız gençliğini toplu olarak göz önünde bulunduracak olursak şunu söylemiş oluruz ki, bu gençler mutlak olarak bazı sorunlar üzerine eğilmelidir. Yaşam problemlerini çözmekten tutumuz da, ekonomik ve sosyal konuların dışından uzak tutulmaması, gereken nokta fertlerin yaşam problemlerinin tolu olarak sosyal problemlerle çözümlenmesidir. Bunu en iyi durum ve ortamlarda psikolojik olarak çok sosyalistlerden, yani objektif olarak ele alıyoruz.

Gençliğe yönelmişimiz oranda, derinliyle görüşürüz düşümleriz. Gençler, her an kendilerine değişik ve zam felsefeleri uygulamışlardır. Böylece, gözönünde, asil gençlik, «Existansiyalist gençlik» ve dediğimiz gruplar oluşmuşlardır. Ülkelerin sosyal ve ekonomik seviyesine göre değişen bu gruplar, ülke düzeninde rol oynamayı bilmişlerdir. Sözlünü etmek istediğimiz, geri kalmış, azınlığı ile büyük çoğunluğunun kültür seviyeleri arasında uçurum bucağı bir girift alan açılmış bir fikrin, Türkiye'nin gençliğidir.

Enf konu bildiğimiz gerçeklerden küçük hatırlamalar yaparsak bir de bu gençliğin yakın tarihini akışına değinirsek koyacağız bir ismi oybirliğiyle bulabiliriz: Devrimci Gençlik.

Bu demektir ki, kaldeyi bozmuyacak istisnalar dışında gençler, sosyal ve ekonomik aksaklıklara seyirci kalmıyorlar. Bu demektir

ÇAĞRI

Toprak Reformu Mitingi için

Daha iyi hayat şartlarına layık Türk Ulusu!
Cumhurbaşkanımız Sayın Gürsel, Başbakanımız sayın İnönü, C.H.P. Genel Sekreteri Kemal Satır, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, Türk İş Başkanı Seyfi Demirsoy, Ziraat Odaları Birliği Başkanı A. Ertunga, T.M.T.F. ve M.T.T.B. başkanları, Ankara ve İstanbul öğrenci cemiyeti başkanları, tüm aydınlar, ilericiler, işçiler, devrimci Türk köylüleri! Sizlere sesleniyoruz:

Toprak reformu mutlaka gerçekleştirilmelidir! Ulusun kafını emenleri, artık hızya sokmak zamanı gelmiştir. İlk hedefimiz, topraksız köylüyü, toprağa — uğruna sınırlarda can verdiği toprağa — kavuşturmak olmalıdır. Ağaların sözcüsü partilerin «Toprak Reformu» istemezlik, efendim biz tarım reformu istedik» sözlerine ulusca, cevap vermeliyiz. İster bir parti tarafından, ister bir işçi veya öğrenci kuruluşu tarafından tertiplensin, yapılacak bir TOPRAK REFORMU mitingine hep birlikte katılmalıyız. Devrimcilik, sadece sözle değil, eylemle de ispat olunmalıdır. Topraksız köylülerin ümidini olan TOPRAK REFORMU mitingini, fimitli ve kararlı olarak beklemekteyiz. Bu çağrımızı yayınlıyan YÖN'e içten saygılarımızı sunarız...

Kararınız, yüreklerinizin sesine uysun!
Ankara Hukuk Fakültesi Öğrencilerinden Bir Grup

ki: ATA armağanını sevip korumayı biliyorlar. «Anadolu İhtilâlini» kavramışlar ayrıntılarına varıncaya dek Çıkış yapıyorlar sırasında... Ve idealleri var bu çocukların, çıkıyorlar inatçı boşluklarda... Ve asil bu demektir ki: Türkiye'nin geleceği aydındır, Türkiye ne olursa olsun kalkınacaktır.

Devrimci gençler, bunun bir örneğini daha geçenlerde Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde verdiler. İnsan duygularını pekiştirdiği, Atatürkçülükle yoğrulmuş kendilerini ideale adanmış gençler «Öğrenci Derneği» seçimi için kulandıkları oyları, fakültenin devrimci yoldan ayrılmayacağını ispatlamış oldular.

İlim düşünen fakülte gençler, herşeyden önce öğretim üyeleri ile öğrencilerin birbirlerine yaklaşmalarını arzu ediyorlar. Sonraki amaçları, konferans ve açık oturumlar düzenlemek. Özellikle «Türkiye petrolleri» ve «Ereğli Demir, Çelik İşletmesi» konuları üzerinde duruyorlar. Diğer yüksek okullarla münazaralar ve çeşitli kollarla çabalar yer alıyor programlarında.

«Medeci bir toplumda fikirlerin yünü onu terkibeden sınıfların birbirleriyle yaptıkları savaşların tarihini aksettirir.» diyor, gençler. O halde fikre yumrukla mukabele edilmemelidir, düşünce özgürlüğü yasaklanmamalı, insan haysiyeti yerilmemelidir. Ve ekliyorlar: «Bizler bu gibi akımlara karşısında olacağız, Türk halkının sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınması için çalışacağız.» Türkiye'nin geleceği aydındır, demistik. Çünkü orada tekâmül etmiş fikirleriyle bu gençler olacak. Tarih, Türk Devrimci gençliğinin gelecekte de, şimdi dudaklarından düşmeyen şu iki kelimelidir:

yi haykırısına tanık olmak için yürümekte:

«Zafer Atatürkçülerindir.»

Yavuz GOKMEN

Bir seçimin düşündürdükleri

Ankara Hukuk Fakültesinde bir öğrenci derneği seçimi yapıldı. Her yerde hazır olan bir grup beynsiz, Hukuk Fakültesi çatısı altında her yıl olduğu gibi kesif bir faaliyete giriştiler. Sandıkları ki, yalanla da olsa, 10 bin Hukuklunun başına geçmek mümkündür. Bu grup, ne yalanlar atmadı. Karşısındaki «Devrimci Cephe»nin ne Leninçiliğini bıraktı, ne Marxçılığını iftira üzerine iftira. Okul içinde, binlerce Hukuklu gençin içinde sayıları 100'ü bile bulmayan bu yüzüstü, en güzel cevabı seçimde aldılar... Seçime katılanların oyları, ezici çoğunlukla, devrimcilerin başkan adayları Cevdet Fenercioglu'na seçiyordu. Gerici ve tutucu çevreler, her yıl olduğu gibi, bu yıl da hezimetle uğradılar. Ve 17 kişilik Yönetim Kuruluna, sadece bir, evet bir kişi sokabildiler! İşte, gerçelik, karşısın da Türk gençliğinin tutumu ve devrimcilerin inkârı inkârsız zaferi... Bu seçim de göstermiştir ki, Türk Üniversite gençliğinin yüzde 90'ı ilericiler, devrimci, Atatürkçüdür. Ne, gerici bir partinin desteklediği kimseler, ne de bir gerici, ilericiler çelişkinin başına geçemez. 23 Nisanların, kararlı sahlibi gençlik, görevini bilerek, seve seve yapmaktadır. Tek kelimelikle, zafer Atatürkçülerindir, bizlerindir!

Ahmet Güneş, Aşkın Güneş, Hikmet Tuncel, Salim Deniz, Sabir Doğan, Ali Kahrarhan.
(Ankara Hukuk Fakültesi Öğrencileri.)

YENİ DERGİ

Yöneten: MEMET FUAT
OCAK SAYISINDA: İLYA EHRENBURG'LA KONUŞMA

W.H. Auden — W.B. Yeats'ın Anısına (Şiir); Roger Quilliot — Albert Camus'un Carnet'leri; Albert Camus — Carnet II'den Seçmeler; Ernest Fischer — Sınatın Görevi; Andrew Forge — Oscar Koşchka Anlatıyor; F.W. Dippel — Sarho'nun Yezil Kitabı ve

OKTAY RIFAT'IN DOKUZ YENİ ŞİİRİ

Bu sayıdağunuz yerde «De Yayınları» m satan bir kitapçı yoksa «Yeni Dergi» ye mutlaka abone olunuz Sayısı 2,5 abonca yıllık 24, İki yıllık 44 lira.

DE YAYINEVL VILAYET HAN, KAT. 2, CAGALOGLU, İSTANBUL

YON — 42

HAFTALIK FIKIR VE SAN'AT GAZETESİ
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu — Mümtaz Soyak — Doğan Arvoçoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Arvoçoğlu
Başlığı: Yarı Öncey Matbaası'nda T.A.Ş.

Yazı İşleri: Hüner Sokak No: 16/8 Yenisehir — ANKARA
Telefon: 17 60 80. — İstanbul Büro-su (Satış, İlan ve Abone İşleri): Mollafeneri sok. No. 22 Cagaloğlu — İstanbul. Tel: 22 65 79 — Posta Kutusu 833 İstanbul.

Bir yıllık (24 sayı) 80 T.L., Altı aylık (26 sayı) 30.— T.L., Üç aylık (13 sayı) 18.— T.L.'dir. Yurt dışı abonemalarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayılarını fiyatı 2.00 T.L.'dir.

Beher sayıdağında sent. mi 25.— T.L. dir. 50. rekli çıkacak ilân ve reklâmıarla kitap ilânları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklâmın yayımlanmasından ötürü hiçbir sorumluluk yüklenilmez.

REFORM TASARISINI DESTEKLİYORUZ!

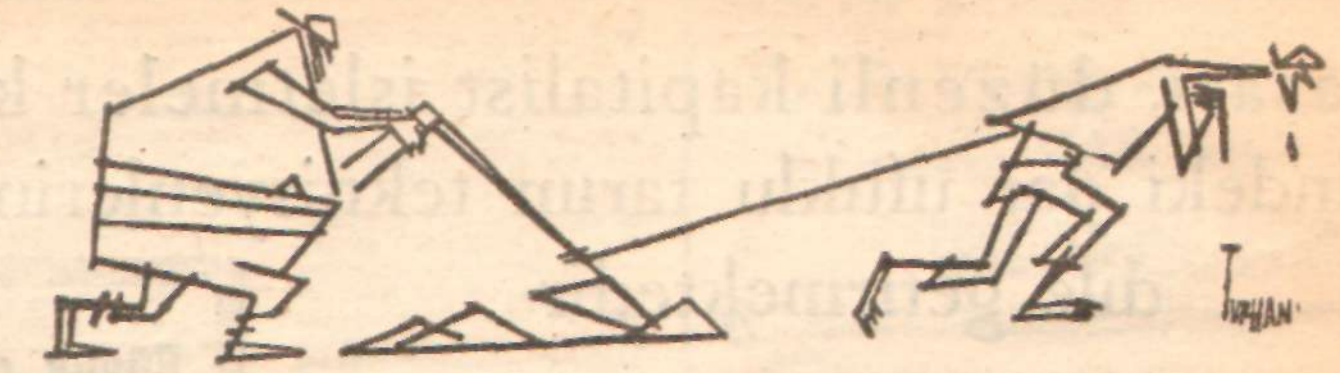
Toprak reformu, hazırlıkları çok daha önceden bitirilerek, Kurtuluş Savaşından sonra hemen uygulanmalıydı. Yapılmadı. Yapılabilseydi ve Millî Kurtuluş Hareketinin isimsiz kahramanı Mehmetçik, kanıyla suladığı toprakların gerçek sahibi kılınabilseydi, bugün çok farklı bir Türkiye'de yaşıyorduk. Aksine, 1924 Anayasasına, bedeli peşin ödenmeden kamulaştırmaya gidilemez diye bir madde koyarak, devrimciler, tarımda devrim yolunu kendi elleriyle kapadılar.

Toprakta Mehmetçiğin egemenliğini kuracak olan devrim fırsatı kaçırıldıktan sonra, Ziraat Bankasının kurulması, kooperatifçiliğinin denemesi, eğitim seferberliklerine girişilmesi, sonucu değişti remiyecek iyineyetli çabalar olmak tan öteye gidememiştir. Üzerinde yaşadığı toprakları akıttığı kanla binlerce defa satın alan mazlum halkımız, Kurtuluş Savaşındaki şahlanışını unutarak kabuğuna çekilmiş, meydan tefeciye, ağaya, şeyhe ve şehirlî aracıya bırakılmıştır.

Atatürk, kendine has büyük sezişiyile, toprak reformu zorunluluğunu 1934-35 yıllarında anlamışsa da, artık geç kalınmıştır. Nitekim 1945 Toprak Kanunu denemesi harpte zenginleşen ağa, eşraf, tefeci ve karaborsacı tüccar koalisyonunun, gücünü yitiren ve memurlaşan devrimci kadroya başkaldırmasıyla sonuçlanmıştır. Bu sömürücüler koalisyonu, toprak reformu tarihi fırsatını kaçırmak yanında anlamaz bir istibdat kadrosu haline gelen eski devrimcilerle, re yüceveren halkımızı da, aydınlarla birlikte pesinden sürükleyerek, toprak reformu muhalefeti nin sözcülüğünü yapan büyük çiftlik sahibinin liderliğinde iktidara gelmiştir.

Sonra 27 Mayıs... Yeniden toprak reformu özelemlerinin doğması... Getirdiği sosyal ve ekonomik haklar bakımından ilerici, fakat organları bakımından muhafazakâr bir Anayasanın yapılması... Kamulaştırma bedellerinin gerçek değer üzerinden kısa bir süre de ödenmesini öngören bir Anayasa maddesinin kabulüyle, toprak reformu ümitlerinin kırılması. Tabloyu, «gerçek bedel» kavramını, piyasa bedeli diye yorumlayan muhafazakâr bir Anayasa Mahkemesiyle Toprak Reformu sözünün edilmesinden bile huzuru kaçan bir parlamento çoğunluğu tamamlamaktadır.

Yeni Toprak Reformu kanun tasarısı, böyle bir ortamda hazırlanmıştır. Tasarı, toprak reformunu, imkân ölçüsünde büyük ve düzenli Kapitalist işletmeler kurmak şeklinde anlayan iyi niyetli, fakat dar ufuklu tarım teknisyenlerinin eseridir. Teknisyenler, Bakanlar Kurulundan geçirmeyi başarabildikleri eserlerinden memnundurlar. Kamulaştırma ölçüleri, yüksek verimli kapitalist çiftlikler için bir kat artırılarak, düzenli işletmeler korunmuştur. Kiracılık ve ortakçılık sınırlandırılmış, toprak ağaları arazilerini kendileri işletmeye zorlanmıştır. Toprak dağıtımında, imkânlarla nazaran oldukça geniş ölçüler tanınarak tahtınkâr aile işletmeleri kurulması imkânı sağlanmıştır. Verilen arazinin ve araçların uzun bir süre için satılması ve miras yoluyla işletmenin parçalanması yasaklanmıştır. Tasarı, toprağı ırgatlardan daha iyi işletirler gerekçesiyle, topraksız yada az topraklı Ziraat ve Veteriner Fakülteleri ile Tarım Okulları mezunlarına, ırgatlardan

önce arazi verilmesini öngörecektir. Reformun yürütülmesinde başrol, Tarım Bakanlığı teknisyenlerine ayrılmıştır: Ufak aile işletmeleri, ayrı işletmeler olarak kalmakla beraber, ancak birlikte yürütülebilecek işler için, Tarım Bakanlığı memurlarının müdürlük vâpabileceği kooperatiflerde toplanacaklardır. Bakanlık, kurduğu örnek köylerde, topraklandırma veya toplulaştırmanın çiftçilerden yüzde 50'sini ilgilendirdiği durumlarda veya zorunlu gördüğü hallerde kooperatiflere katılmayı mecburî kılabilir. Bakanlık, kooperatif yatırımlarını plânlar ve yatırımlara yılda 20 milyon lirayı aşmamak üzere, yüzde 30 ilâ 70 arasında bağış vererek katılır. Reform ilân ettiği sulama bölgelerinde, Bakanlık uygulanacak tarım şekillerini, nöbetlemeye girecek bitkileri, ekilecek ve yetiştirilecek çeşitlerle havvan cinslerini bile tayine yetkilidir. Bakanlık, reform bölgelerinde, birbirinden uzak ufak arazi parçaları halinde bulunan mülkleri kamulaştırarak araziyi ıslâh etmek ve bu mülk sahiplerine tek bir parçadan ibaret yeni arazi vermek hakkına, birçok halde sahiptir. Arazi toplulaştırması denilen bu işlemin yapıldığı bölgede idare, gerekirse, köylerin birleştirilmesine bile gidebilecektir.

Reform işinin süruncemede kalması imkânlarını daraltacak tedbirler de düşünülmüştür. Kamulaştırma işlemlerinde, açılacak idari ve adli dâvâlarla kamulaştırmanın durdurulması ve ihtiyati tedbir kararı alınması önlenmiştir. Tarım Bakanlığı, araziyle ilgili dâvâlara, müdahil olarak geniş yetkilerle katılabilecektir. Reform bölgelerinde, işleri hızlandırmak için gezici mahkemeler kurulacaktır. Reforma, tapu ve kadastro yapılmış yerlerde girişilmesi esas olmakla beraber, tapulama işlemi bitirilmemiş bölgelerde de, belirtme işleri ile gerekli ölçü ve haritaların reform uygulama ekibiyle birlikte yapılması suretiyle işlerin bir dereceye kadar hızlandırılması düşünülmüştür. Kamulaştırma da, gerçek değer tesbiti işi mahalli komisyonlara verilmeyip Tarım Bakanlığı temsilcisi başkanlığındaki bir komisyona bırakılarak çok yüksek kamulaştırma bedelleri ödenmesi ihtimalleri azaltılmak istenmiştir. Ama yine de teknisyenlerin canlarını sıkı iki Anayasa engeli vardır: Bir defa satışların durdurulması, ancak kanunun kabulünden sonra mümkün olabileceği için, büyük toprak sahiplerinin uydurma satışlarla reformdan kurtulmaları imkânı vardır. Sonra kamulaştırma bedelleri de, müteahhid ve işçi ödeneklerini bile zamanında karşılamayan bütçeye, çok büyük külfetler yükleyebilir, bu da kamulaştırma işleminin yavaşlatılmasına yol açabilir. Bu ikinci ihtimal Kaldor tipi müterakki bir tarım vergisiyle ödenbilirse de, reform Hükümetleri, kapitalist Japonyanın geçen

yüzyılda yaptığı gibi, tarım verimini de arttırabilecek etkin bir vergilemeye gitmekten nedense fevkalde halde ürkmektedirler.

Kısa bir yazıyı ağırlaştırılan bu bir sürü can sıkıcı teknik teferruatı neden yazdık? Yazdık, zira bizim sömürücüler koalisyonu, toprak reformundan çok, istediklerini bizzat söyledikleri tarım reformuna yaklaşan tasarıyı, solculukla suçlamaktadırlar! İç ve dış koalisyonun 27 Mayıs'tan hiç ders almamış müfrit bir sözcüsü olarak ortaya çıkan AP Genel Başkanı, «Doktriner toprak taksimiyle karşı karşıya kalınmasından endişe edilmektedir» demektedir. Bir milletvekili tasarıya «solokratların eseri» damgasını basmıştır.

Bu efendilere sosyalist tarım reformunun ne olduğunu kısaca anlatmak lazımdır. Bir defa sosyalist tarım reformu değil, tarım devrimi vardır. Sosyalist devrim, bir iki nesil önce millete ait olan topraklar için yüz milyonlarca lira bedel ödemez. Nitekim 1945 Toprak Kanununda da, sayın İnönü'nün deyişi ile, batakçı toprak ağalarını zengin etme niyeti yoktu. Sonra sosyalist toprak devrimi, tarımda derebeyliği ve kapitalist işletmeyi tamamen tasfiye eder. Devrimin itici ve yürütücü kuvveti, ne kadar bilgili uzmanlarla dolu olursa olsun, ağır işleyen, halktan kopmuş bürokrasi ile eşraf partileri değildir. Sosyalist devrim gücünü, topraksız ve az topraklı geniş köylü kütelleri ile onların sivasî teşekkülü olan sosyalist partiden alır. Parti, fakir köylüyü eğitir, bilinçlendirir, örgütlendirir ve onu tarımdaki köklü yapı değişikliğinin temeli yapar. Bu safhada sosyalist görüş, tarihi şartları gözönünde tutarak düzenli işletmeleri, kooperatifler ve devlet çiftlikleri halinde tutmakla beraber, toprağa aç köylüyü mülk sahibi yapar. Tarımda milyonları bulan gizli işsizleri az yatırımla tarım üretimini arttırabilecek sulama, toprak, baraj inşası, erozyonla mücadele v.s. gibi toplu yapılacak işler icra eder. Tarımda işsizliği kaldırır. Çüce işletmeleri, toplulaştırma ve kooperatifler yoluyla adım adım rasyonel işletmeler hâline getirir. Artan tarım üretimi sayesinde, büyük çapta yatırımlara gidecek ağır sanayi hızla kurar. Artık sanayi, tarım nüfusunu önemli ölçüde çekecek ve tarıma makina, gübre v.s. verebilecek duruma gelmiştir. Böylece, sosyalizmin maddî temeli olan mekanize ağır sanayi kurulmuş, sanayi tarımı en ileri teknolojiye uygun şekilde organize edebilecek güce ulaşmış ve sosyal değişimin en zor safhası atlatılmıştır. Tarım işletmeleri artık sanayi işletmelerinden farksız hâle gelme yolundadır.

Az gelişmiş ülkelerde, kalkınmanın temel şartı olan gerçek bir toprak ve tarım reformu, ancak sosyalizm yoluyla gerçekleştirilebilir. Zira toplumsal değişme kanunlarını, parçaları yerli yerine oturmuş bir bütün olarak ortaya

koyan bilimsel bir düşünce sistemiyle mücehhez olan sosyalizm, tutucu ve kökü dışarda olan toprak ve şehir burjuvazisini zarsız hâle getirerek, halk kütellerinin enerjilerini kalkınma yolunda görülmemiş bir şevkle seferber edecek yeteneklere sahiptir. Halk, kendi yararına olarak üretim güçlerine en büyük gelişme imkânlarını sağlar. Bir anlamda sosyalizm, halkın dağlar devirmeye muktedir potansiyel gücünü harekete getirmek demektir.

Tarım Bakanlığı tasarısında ise, halk yoktur. Halka tepeden bakan bürokrasi vardır. Halktan kopmuş bir bürokrasinin tarım kalkınmasında halka öncülük etmesi mümkün değildir. Esasen tasarı, feodaliteyi bile tasfiyeyi denemekte, sadece onun daha verimli tarım yapmasını istemektedir. Böylece toprak ağası, feodal mülk nasebetleri sürdürerek eskisi gibi köylünün başında kalmaktadır. Kapitalist işletme ise teşvik görmez. Sömürme düzeni değişmeden ve halkın bilinçlenmesi ve örgütlenmesi gerçekleştirilmeden gelişilecek bir kooperatifleşme hareketi eski denemelerde görüldüğü gibi, çabucak dejenere olmaya mahkûmdur. Bu durumda tefeci ve sömürücü aracı saltanatı sürüp gidecektir. Çüce işletmeler yaşayacak, toprağın aşırı bölünmesi önlenemeyecek ve halkın pek az kısmına sağlanan topraklar şeklen köylünün mülkiyetinde de tutulsa, Hindistanda olduğu gibi tekrar kapitalistlerin ve toprak ağalarının eline düşebilecektir. Hızla modernleşme yoluna giremeyen ve gizli işsizliği kaldıramayan bir tarım ise, sanayileşmeye yatırım fonu ve pazar sağlayamayacaktır. Esasen serbirdeki ehliyetsiz müteşebbis de elindeki fonları, İsviçre bankaları, yabancı sermaye, vurgun peşinde... Ve sfiyasî partiler «katı doktrin»lerden nefret ettikleri için kit sermayenin dışarıya akıp gitmesine oybirliği ile seyirci kalmaktadırlar.

Tarım Bakanlığı tasarısı, parlamentodan geçip kanunlansa bile, akıbeti öteki reformlardan farklı olmayacaktır. Ama her tarafdandan döktülen bir toplumsal yapı içinde, toprak dağılımında az çok bir adalet sağlamak ve arazinin bir parça daha iyi işletilmesini gerçekleştirmek için samimiyetle çaba gösteren tasarı, yine de övülmeye lâyıktır. Tarım Bakanı ve teknisyenler, mevcut şartlar altında, mümkün olan en iyi tasarımı hazırlamaya çalışmışlardır. Bu sebeple sömürücüler koalisyonunun «komünistlik» diye ilân ettiği tasarımı biz, çok mütevazî bir reformculuk denemesi saymaktayız. Ama sosyalistler, milletimizi bir milletme bile ileriye doğru yol aldıracak reform kırıntılarını bile desteklemektedirler.

Doğan Avcıoğlu

TOPRAK REFORMU TASARISI

Tasarı, düzenli kapitalist işletmeler kurma özlemi içindeki dar ufuklu tarım teknisyenlerinin görüşlerini dile getirmektedir

Ama büyük kapitalist işletme kompleksi içinde hazırlanan bu tasarı bile büyük toprak sahiplerini ürkütmeye kâfi geldi

Kurucu Mecliste, kamulaştırma bedelinin on taksitli ödenmesine karşı, «Çiftçi, sefakte muhtaç gerekçesiyle şiddetle muhalefet eden büyük toprak sahibi Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Toprak Reformu tasarısına karşı ilk bayrağı açanlar arasında yer aldı. Ege Çiftçiler Birliğinin yaptığı basın toplantısında konuşan CHP. nin müstafi Parti Meclisi üyesi, «Kıta bir ideolojinin etkisi altında hazırlanmış bir tasarı fayda getirmez, zarar getirir» dedi. Karaosmanoğlu, katı ideolojiden sözcüğü bu kastettiğini açıkladı. Ne gariptir ki, petrolün ve dış ticaretin devletleştirilmesi konusunda, «Bu davalara katı ideolojik kaldelele çözümlenmez» diyen İnönü, toprak reformu konusunda aynı itirazla karşılanıyordu.

Ege Çiftçiler Birliği, katı ideoloji ithamını, «Tasarı kanunlaştırma istihsal düşer, açık olur. Çıkacak arazi ihtilafınına ödemeye, devletin zabıta gücü yetmez» şeklinde korkutucu bir tablo ile tamamlıyordu. Çiftçiler, Devlete karşı isyan edecektiler...

Tasarı, İzmir gibi Adanada da homurdanmalara yol açtı. Adana Çiftçiler Birliğinin tecrübeli Başkanı Fazlı Meto'nun faydadan çok zarar getiren, falsolu sesleri ölemeye çabasına rağmen, Adanalı büyük arazi sahipleri, İnönü her halde siyasi hayatının son demlelerini yaşamaktadır... Kendisiyle birlikte partisi de bir daha dirilemez» diyorlardı. Simdiye kadar parti çekişmeleri yüzünden kanlı bıçaklı olan ağalar Toprak Reformu Tasarısı üzerine kader birliği yapmışlardı. Adananın büyük çiftçilerinden eski Tarım Bakanı Cavit Oral ise geçmiş tecrübelerine güvenerek meseleyi küçümsüyordu. Ona göre, «Tasarı, CHP. nin seçim balonuydu. Meclisten geçmezdi» Oral, pek fazla haksız değildi. Zira tasarı kanunlaşsa bile uygulanması çok uzun yıllar alacaktı. Halbuki AP. Ekimde iktidara gelebilirdi. Nitekim, Sah günü grubu konuşan AP. Genel Başkanı Süleyman Demirel, «Türkiye'nin zirai istihsalını azaltan ve Türkiye'yi açlık ve sefaletle sürikleyebilecek olan tedbirleri tasvip etmiyoruz. Doktrinler toprak taksimiyle karşı karşıya kalmınsından endişe etmekteyiz» sözleriyle, toprak reformuna tamamen karşı olduğunu açıkça söylüyordu. Bütçe komisyonunda da YTP. nin McCarthy'ci milletvekili Nihat Diler, «Tasarı solokratların eseri görüşünü fleri stürüyordu.

Bu homurdanmalar karşısında Tarım Bakanı Turan Sahin'in çıkışı doğrusu cesaretili olmadı. Sahin, «Ne sağcı, ne solcu siporice sığındı. «Toprak reformu, müccerret toprak dağıtılması değildir» diye savunmaya geçti. Gerçi Tarım Bakanı bu sözlerinde haksız değildir. Tasarıda sol doktrinlerin zerresi yoktur. Amaç, tarımda düzenli kapitalist işletmeyi gerçekleştirmektir. Tasarı, feodaliteyi bile tasfiye etmemekte, sadece onları topraklarını daha rasyonel işleme zorlamaktadır. Tasarıda, dağıtık ve ufak işletmeleri toplulaştırma yoluyla düzenleme ve tarım teknisyenleri emrinde büyük kooperatif işletmeler yaratma arzusu, toprak dağıtma arzusundan çok daha kuvvetli gözükmektedir. Ama yine de, büyük

toprak sahiplerinin taarruzları karşısında, derhal savunmaya geçmek, tasarının geleceği bakımından hayra işaret sayılmaz.

Tasarının esasları

1 Toprak reformunun derhal yurtiçi üzerinde uygulanması imkânsız sayılmaktadır. Kanun, Bakanlar Kurulunun tesbit edeceği belirli bölgelerde uygulanacaktır. Uygulamada, arazi islahı, geliştirilmesi programı içinde alınmış olan yerler ile tapu ve kadas trusu yapılmış yerler öncelik tanınacaktır. Tapulama işlemleri bitirilmeden reform ilân edilen

Turan Sahin
Ne sağcı, ne solcu

bölgelerde, ilk iş olarak belirtme işleriyle gerekli nitelikte ölçü ve haritalar yapılır (Görülmesi gibi bu mekanizma, reformun gerçekleştirilmesi için bir hayli uzatabilir.)

2 Tasarı, uygulayacak teşkilât toprak reformu tasarısı kanunlaştıktan sonra ayrı bir kanunla kurulacaktır. Ayrıca aslıye mahkemesi niteliğinde yerli mahkemeler tesis olunacaktır. (Demek ki toprak reformunun çıkmasından sonra bir de teşkilât kanunu na ihtiyaç vardır. Teşkilâtın kurulması da ayrıca zaman alacaktır.)

3 Dağıtılacak arazi: Hazinesinin özel mülkiyetinde 7,5 milyon dönümlü tarla ve 172 bin dönümlü bağ, bahçe ve arsa olmak üzere 8 milyon dönüme yakın arazi vardır. Fakat bunlar çoğu zaman küçük parçalar halinde köylere dağılmıştır ve çoğunun mülkiyet durumu ihtilâftır. Bundan başka devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan arazi vardır. Fakat toplam alanı kesinlikle bilinmeyen bu arazilerin büyük kısmı halkın işgalindedir. Ayrıca Vakıf lara ait 100 bin dönüme yakın arazi vardır. Özel idarelerin ve Belediyelerin elinde ise pek az arazi kalmıştır. Demek ki dağıtılacak devlet arazisi pek fazla miktarda değildir.

Tasarı, tarım arazisini genişletmek ve yeni işletmeler yaratmak bakımından «emniyetle başvurulacak en önemli kaynak olarak, arazi islahını öngörmektedir. Tasarıya göre, memleketimizde 10

milyon dönüm tuzlu ve alkali saha ile 30 milyon dönüm, fundakk, yabani zeytinlik, bataklık v.s. gibi üretimine yararı olan arazi vardır. Bu arazi islah edilecektir.

4 Özel büyük tarımsal mülklerin sayıları ve genişlikleri bilinmemektedir.

5 Azami zirai arazi büyüklüğü: Kamulaştırmada mülk sahibine bırakılacak arazi miktarı, memleketten memleketçe değişmektedir. Bu miktar Mısırda 800, İtalyada 3 bin, Yunanistanda Anayasa gereğince 300, Japonyada 30 dönümdür. Tasarıda kurak iklimde dördüncü sınıf kıraç arazi için 2500 dönüm arazi genişliği tanınmıştır. Nemli iklim bölgesinde birinci sınıf arazi arazide azami miktar 125 dönümdür. Yalnız tarımsal üretimde işletmecilik tekniği esaslarının gerektirdiği sermaye yatırımlarını tam ve uygun bir şekilde yapan, aldıkları kredileri yerinde kullanan ve verimli yüksek olan işletmelerde mülk sahibine iki kat arazi bırakılmaktadır. Böylece azami toprak genişliği 250 ile 5000 dönüm olmaktadır. Arazi sahibi elinde kalacak araziyi kendisi sececektir.

6 Reform bölgesinde ilân tarihinden itibaren 3 yıl süreyle sahiplerinin temilki tasarruf hakları bağlı tutulmuştur. Tapulama işlemleri tamamlanmış yerlerde bu süre bir yıldır.

7 Reform bölgesinde ilân tarihinden itibaren 3 yıl süreyle sahiplerinin temilki tasarruf hakları bağlı tutulmuştur. Tapulama işlemleri tamamlanmış yerlerde bu süre bir yıldır. Reform bölgesinde ilân tarihinden itibaren 3 yıl süreyle sahiplerinin temilki tasarruf hakları bağlı tutulmuştur. Tapulama işlemleri tamamlanmış yerlerde bu süre bir yıldır.

8 Gerçek değer tesbiti: Kamulaştırmada arazinin gerçek değeri ödenecektir. Gerçek değer, Tarım Bakanlığınca görevlendirilecek bir ziraiyet mühendisince başkanığında, Maliye ve Tarım Bakanlığının temsilcileri Belediyeye veya köy ihtiyar kurullarından seçilecek bir heyetden teşkil edilen özel komisyonca tesbit edilecektir. (Böylece, mahalli komisyonların çok yüksek değer tesbiti tehlikesi önlenmek istenmiştir. Ne var ki Anayasa Mahkemesi, gerçek değeri piyasa değeri olarak kabul eden bir karar almıştır. Bu karar kamulaştırma için çok büyük bedellere ihtiyaç göstererek, Toprak Reformunu imkânsız hale getirebilecek niteliktedir.)

9 Kamulaştırma bedellerinin ödenmesi: Kamulaştırmada bedelin 25 bin lirası peşin ödenir. 25 bin lirayı geçen kamulaştırmada bedelin onda biri peşin verilir. Kalan miktar 10 yıl içinde 10 eşit

Büyük arazi sahipleri

Toprak Reformu Kanun Tasarısının gerekçesi, önemli bir gerçeği ortaya koymaktadır. Türkiye'de, büyük tarımsal mülklerin sayıları ve alanları belli değildir. Gerekçe: «Bunun tesbiti, bugün için çok zor ve hattâ imkânsız bir iştir» denilmektedir. «Büyük hallerde mülk sahiplerinin kendileri bile, arazilerinin büyüklüğünü doğru olarak tesbit ettilerememişlerdir.»

Bu konudaki istatistikler, mülklerin değil, işletmelerin büyüklüklerini göstermektedir. Tek bir mülk sahibinin ayrı ayrı yerlerde birkaç işletmesi olabileceğine göre, işletme büyüklüklerinin tesbiti, mülkiyetin da-

ğışım yansıtmamaktadır. Örneğin Devlet İstatistik Enstitüsünün yaptığı 1963 tarım sayımı, bin dönümlü aşan işletme sayısını 4 bin 323 olarak ortaya koymaktadır. 5 bin dönümlü aşan işletme sayısı ise 491'dir. Ayrıca 100 adet devlet tarım müessesesi ve çiftliği vardır. Ne var ki, büyük işletmeleri belirten sayım, özel büyük mülkler hakkında bilgi getirmemektedir.

1952 tarım anketi ise, 700 dönümlün üstünde, işletilen toprakların beşte birini kapsayan 21 bin işletme tesbit etmiştir. Tarım Bakanlığı 1951 de 36 ilde yaptığı bir soruşturmada, 3 binin üstünde 235 işletme bulmuştur.

Gereğince, büyük toprak mülkiyetinin durumu, soruşturma ve anketlerle, doğru olarak tesbit edilemez, sonucuna varılmaktadır.

taksitle ve yüzde 5 faizle ödenir. İlk sahiplerine alacakları karşılığı ada yozlu bonolar verilir. Bonoları ödemek için her yıl devlet borçları bütçesinde ayrı bir bölüme ödenek konur. Tarımsal işletmeyle ilgili olmayan yapı tesislerinin bedelli peşin ödenir.

Yatırım indiriminden yararlanacak nitelikteki projelere yatırım yapanlara % 20 peşin ödeme yapılır. Kalan kısım 5 yılda ödenir. (Çabuk ödeme yoluyla toprak ağalarının sanayici olacağı ümit edilmektedir. Bu fazla iyimser bir tahmindir. İstimlak bedelleri Hindistan'da olduğu gibi, apartmanlara, lüks, israfa gidecektir. Milletçi Çin Amerikalıların tavsiyesi üzerine bu yolda daha zorlayıcı hükümler koymuştur. İspanya da da kamulaştırma bedellerinin bir kısmını arazi islahında kullanma zorunluğu vardır. Kamulaştırma konusunda diğer bir mesele de bütçelerin işçi ücretlerini ve müteahhî istihkaklarını, ödemeğe bile yetersiz kalması dolayısıyla Maliye Bakanlığının kamulaştırmalara mukavemet etmesidir.)

8 Arazi dağıtılması: Topraklandırılmada çiftçiye alle arazisi kurmak için verilecek tarla arazisi toprak kalitesine göre kıraç arazide 40 ile 60, sulu arazide 20 ile 55 dönümdür. Dağıtılacak topraklar sıradaki çiftçilere yetmezse yukarıdaki miktarların dörtte üçü ile yetinilebilir. Verilen toprağın bedelli borçlandırmadan sonra gelecek altıncı yılda başlayacak 20 yılda 20 taksitle ve faizsiz ödenecektir. Bu kımselere özel fondan azami yüzde 5 faizle kuruluş onarımı ve donatım kredileri verilecektir. Dağıtılan arazinin satılması ve kira yoluyla dağıtılmasını önleyici tedbirler alınmıştır. Arazi verimlerinde arazi yetmişen çiftçiler ile ortakçı ve kiralara öncelik verilecektir. İkinci sırayı topraksız veya az topraklı zirai ve veteriner fakülteleriyle tarım okulları; bitirmiş olanlar almaktadır. Tarım işçileri ve göçmenler, sırada tarım teknisyenlerinden sonra gelmektedir! Arazi talep üzerine verilecektir.

9 Kıracılık ve ortaklık: Tasarı, kıracılık ve ortaklığı sıralandırmakla beraber kaldırmamaktadır. Ortaklık payı ve kira bedeli yıllık ortalama gayri safi hasılamın yüzde 35 ini aşamaz.

10 Arazi toplulaştırılması: Parçalanmış araziyi birleş tirerek islah etmek ve sahipleri-

ne yeniden rasyonel şekilde dağıtmak hedefini gütmektedir. Topraklandırılmada geçici bir süre için mülkiyet sınırları kavramı kalkmaktadır. Çiftçinin bunu kabulü güç bir meseledir. Türkiye'de parçalanmış arazi çok fazladır ve bunun birleştirilmesi zaruridir.

Tapulastırmada toplulaştırma, reform bölgesinde çok acil durumlarda Tarım Bakanlığının kararıyla bunun dışında maliklerin yarısından çoğunun muvaffakati ile yapılacaktır. Reform bölgesi dışında, toprak muhafaza ve sulama tekniğinin zorunlu kıldığı hallerde Bakanlar Kurulu kararı ile toplulaştırmaya gidilecektir. Topulastırma zorunlu fakat çok mukavemetle karşılanan bir işlemdir. Tasarı bu konuda daha çok teşvik ve iknaya dayanmaktadır.

11 Kooperatifler: Kooperatifler kurulması ihtiyatidir ancak örnek köylerde ve topraklandırma veya toplulaştırmanın çiftçilerden yüzde 50 sinden çoğunu etkilemediği veya Tarım Bakanlığının zorunlu gördüğü hallerde kurulacaktır. Kooperatiflerin kurulmasına dağıtım ve toplulaştırma işlerinden faydalanmış olanların kooperatiflere ortak olması şarttır.

Kooperatiflerin görevleri genel olarak bölge çiftçilerinin her türlü üretim araç ve gereçlerini alıp satmak, toplu olarak yapımlarında fayda götüren hizmetleri ifa etmek, (toplu mücadele, harman makinası gibi), ürünün pazarlama ve değerlendirilmesi için gerekli tesisleri kurmak, üyelerinin kredi ihtiyaçlarını sağlama ve kontrol etme, arazi islahatı ve toprak muhafazası gibi tesisleri ortakları adına yapma, köy el sanatları ve küçük sanatları geliştirme şeklindedir. (Demek ki ancak birlikte başarılabilecek işlerde işbirliği sağlanmaktadır. Bunun dışında herkes genellikle kendi araçlarıyla toprağını kendisi işleyecektir.)

Kooperatifler, kooperatif birlikleri kurabilirler, temsilcilikler alabilirler ve diğer kooperatiflerle gerçek ve tüzel kişilerle ortaklıklar kurabilirler.

Kooperatif müdürü, en çok 10 yıl süreyle aylığı Tarım Bakanlığınca verilmek üzere atanabilir. Kooperatifte geçen iş süresi her türlü hakları devam etmek kaydıyla memuriyette geçmiş sayılan müdüre yıllık safi kardan azami yüzde 10 tazminat verilir. Kooperatif idare kurulurda alle

İşletmesi ve bunun iki katına kadar büyüklükteki işletme sahipleriyle küçük işletme sahipleri üste ikili teşkil eder.

Ortakların sermayeye katılma paylarının dörtte biri 5 yılda geri ödenmek üzere özel fondan karşılanır.

Kooperatif yatırımlarına, yatırım tutarının yüzde 30'undan az ve yüzde 70'inden çok olmamak ve yıllık tutarı 20 milyon lirayı geçmemek üzere Tarım Bakanlığı bütçesine konacak ödenekten başlıca yoluyla yardım yapılır. Yatırımlar, kooperatifler ile işbirliği halinde Tarım Bakanlığınca planlanır ve uygulanır.

12 Özel fon: Toprak dağıtım ve arazi toplulaştırılması yoluyla tarımsal işletme kurmak, her türlü yapı, kuruluş ve arazi işlahatı meydana getirmek, bunların onarımını sağlamak, kooperatifler kurmak ve donatım gereçleri sağlamak üzere Ziraat Bankasında Tarım Bakanlığı emrine açılacak özel fondan kuruluş, onarım ve donatım kredisi sağlanır. Özel fonun kaynakları

her yıl bütçesine 100 milyon liradan az olmamak üzere konulacak ödenek ile toprak verilen çiftçiden tahsil oluncak bedeller ve fon kredisi dolayısıyla yapılacak tahsilat yoluyla teşekkül eder, (Maliye Bakanlığının, her yıl bütçesine belli tahsisat koymasını öngören bir süreli karar vardır. Fakat kanunların sıkı bütçeleri ekseri halde yerine getirilemez. Özel fonun, bu genel kuralın ne dereceye kadar dışına çıkabileceği belli değildir.)

Hükümlerinin incelenmesinden anlaşıldığı gibi tasarı Tarım Bakanlığının büyük sorumlulukları yüklemektedir. Çiftçiden uzak ve bürokratik bir teşkilat olarak tanıyan Tarım Bakanlığının bu ağır görevleri, hem de kasaba etrafından ve parti teşkilatından gelebilecek mukavemetlere rağmen yerine getirebilmesi belki toprak dağıtımından da zor bir iştir.

Tasarıda Köy Bakanlığının hiç bir yer tanınmamıştır. Bu durum da Köy Bakanlığının ne işe yarayacağını, sağlamak daha da güçleştirir.

malinden fazla artış, ancak İsrail ve havardalıkla izah edilebilir. Şirket, fiyat artışları hakkında bazı bilgi vermiştir. Morrison ile 95 milyon liraya mukaveme yapılmıştır. Fakat fazla kazı ve beton kullanmak gerektiğinden Morrison'a 118 milyon lira ödenmiştir. Ayrıca, hakem, Morrison'a, masraflar dahil 11 milyon lira verilmesine karar vermiştir.

Süleyman Demirel, 48 mesken inşaatını 3 milyon 769 bin lira fiyat vererek almıştır. Şirketin yapacağı, fakat ilân etmediği tahmini keşif ise 4 milyon 283 bin liradır. Ama Morrison'a 4 milyon 872 bin ödemek gerekmiştir. Demirel'in teklifi göre 1 milyon 100 bin lira fazla para ödenmiştir. Demirel'in daha sonra yaptığı 52 meskenin ise, teklif fiyatı ile nihai maliyet arasında bir fark yoktur.

Maliyet ve fiyat meselesi

Sanayi Bakanı, maliyet ve fiyat meselesinde Şirket savunmaya çalıştı. Bakan, «Mülkesenin emsaline nazaran üç misline mal olduğu iddiası yanlıştır. Böyle bir tesisin bir milyara çıkacağı hakkında Sanayi Bakanlığında bir etid mevcut değildir.» demektedir. Böyle bir etid, Bakanlığın Teknik Heyeti Başkanlığı yapan ve halen emekliye ayrılmış bulunan yüksek mühendis Bekir Sıtkı Dransay tarafından hazırlanarak, devrin Sanayi Bakanı Çelikbaş'a verilmiştir. Raporda, Yunanistanda benzer bir tesisin bizimkinin üçte bir maliyetine kurulduğu belirtilmektedir. Çelikbaş, rapor üzerine, çaresizlik içinde, «Bunu kimse duymasın» demiştir. Kaldı ki, Sanayi Bakanının Makine Kınyası Genel Müdürlüğünden uzaklaştırıldığı Yüksek Mühendis Şanbaçoğulları, bu konuda 1958 denberi yapıldığı etidleri vardır. Bu etidlere dayanarak Yön, daha 1963 yılında «Ereğli - Çelik» rezaletini ortaya koymuştur. Etidler, böyle bir tesisin 1 milyar liraya çıkabileceğini göstermektedir. Şirketin hem nezaretçisi, hem proje başkanı, hem müteahhidi, hem de kurucusu bulunan Koppers'in, bu durumdaki korkunç bir şekilde faydalandığı, gizlemeye çalışmak beyhudedir. Yüksek Planlama Kurullarında, bu korkunç vurgun defalarca konuşulmuş ve durum Bakanlarca kabul edilmiştir. İmar İskân Bakanlığının hazırladığı Zonguldak Bölgesi inceleme raporunda, mukayeseli maliyetlerle Ereğli - Çelik'in çok yüksek fiyata çıkışı ortaya konmuştur. Japonlar, 40 milyon dolara böyle bir tesis kurabileceklerini ileri sürmüşlerdir. Yeni öğrendiğimize göre, Polonyalılar da Mehmet Kavala eliyle, 1957'de 1 milyar liraya 7 yıl vadeyle tesis kurmayı teklif etmişlerdir. Bu sebeple, Ereğli - Çelik'in korkunç maliyet fiyatını örtbas etmeye çalışmak boşunadır.

Şirketin açıklamaları

Sanayi Bakanı, bundan başka Ereğli - Çelik Şirketinin bazı rakamlarını kendine maalemealen verdi. Şirketin ilk projede Türk parası ihtiyacı, meskenler hariç, 591 milyon lira olarak hesaplanmışken, 13 Kasım 1964 tarihinde bu miktar 1 milyar 109 milyon liraya yükselmiştir. Halbuld döviz ihtiyacı olan 1,5 milyon lira artış sabit kalmıştır. Yani Türk parası ihtiyacında, Şirketin verdiği rakamlara göre, bir mîlli artış vardır. Bu artış normal sayılmaz. Sayılmadığı için de, Maliye Bakanı ancak İnönü'nün Amerikadan telefonunu üzerine, Şirketin 350 milyon lira ek finansman talebini 250 milyon lira bütçeden, 100 milyon AID fonundan olmak üzere vermiştir. Ama şirket 13 Kasım 1964'te Maliye Bakanlığının teklifi 200 milyon lira istemiştir! Maliye Bakanı 100 milyon liraya rıza göstermiştir. Böylece devletin Türk parası olarak sermaye ve kredi şeklinde ödödüğü miktar, AID kredisi dahil 987 milyon liradır. Özel teşebbüsün iştiraki 78 milyon liradır. Ama Şirket, şimdilik reddedilen 100 milyon liralık talebin de ortaya koyduğu üzere hâlâ Türk parasına muhtaçtır. Bu sebeple, maliyet daha da yükselebilecektir.

Türk parası maliyetinde bu iki

GERÇEK SAYGISI

SÖZÜN VE PROGRAMIN DEĞERİ VAR MI?

Fethi Naci

Başbakan İnönü, geçen hafta içinde MİLLİYET gazetesinde verdiği özel demecinde, yabancı sermaye konusunda şöyle diyor:

«Bizim sarsılmayacak sınırlarımız vardır. Devletin taahhütlerinde mutlaka sarılmayacak bir emniyet ve istikrar olmalıdır. Önemli için yabancı sermaye, Petrol Kanunu ve Yabancı Sermaye Kanunu içinde emniyetle işleyecek ve istifade olacaktır. Bunlar emniyetle işleyince herkes kendi payını alır. Bu meseleler katı ideolojik kaidelerle halledilecek mevzular değildir.»

Aynı İnönü, 1954 yılında, şehir şehir doluşarak şöyle diyor: «Petrol Kanunu, bir kapitülasyon kanunudur. Bu kanunla memleket, bilinmeyen akbetlere sürüklenmiştir. Biz, bu memleketi sokakta hazır bulmadık. Biz, bu memleketi bir avuç harabe halinde ele aldık. Yabancı elere kaptırmayacağız. Bu memleketi kapitülasyonların yeniden ortaya çıkmasına asla müsaade etmeyeceğiz ve bu uğurda sonuna kadar mücadele edeceğiz... Petrol ve Yabancı Sermaye Kanunları, memleketin caneline dokunmaktadır. İktidara gelecek düzeltilecektir. Bununla beraber zaman uğraşacağız. Burakmam yakalarını!»

Muhalefette böyle söyleyen Sayın İnönü, iktidarda bütünlük başka bir yönde konuşmaya başlayınca bunun adı «katı ideolojik kaidelerle» hareket etmemek oluyor.

Aynı demecinde, Ereğli Demir Çelik konusunda, «Ereğli devletin büyük fedakârlıklarıyla kurulan bir özel teşebbüştür» sözlerini okuyoruz. «Bu şekilde teklâm edilecektir» diyor Sayın İnönü. Oysa Ereğli Demir Çelik, devletin büyük fedakârlıklarıyla değil de gerçekten özel teşebbüsün büyük fedakârlıklarıyla kurulmuş olsaydı, sermayesinin tamamını özel teşebbüs sağlasaydı, CHP programına göre gene de devletleştirilme gerektirdi. Oysa Sayın İnönü, partisinin programına aykırı bir kuruluşu bentleşmekte, partisinin programına yan çıkmakta, bu program yüzüyle karşı bir tutumun sürdürüleceğini açıkça söylemektedir.

Oyle olaylar, oyle durumlar olur ki bir şeyi akıl ölçülere içinde açıklamağa çalışmadan bükülmüşünü, daha doğrusu boşunluğunu fiis halde duyarsınız. Bir sözlük değeri varsa, bir programa inaniyorsanız, bu sözlük yerine getirilir, bu program uygulanır. Bugün memleketimiz o hale getirildi ki bir sözlük yerine getirilmemesi, gün edilen bir programın uygulanmaması, hatta milletçe kabul edilen bir Anayasa'nın uygulanmaması ne derece olan sayılıyor, gerekli tepkiyle karşılanıyor. Sayın İnönü, 1962 yılında da, antidemokratik kanunlar konusundaki bir soruya, «Gelen hükümetler antidemokratik kanunlardan şikâyet ederek gelirler, bulduklarını düzeltmeye vakti bulunmadan, yenilerini üzerine koymaya çalışıyor» demiştir.

Bütün bunlar, bir gerçeği ortaya çıkarıyor: Sayın İnönü ve partisi meseleleri çözüyor, eskiliyor! Peki kullandığı için bu böyle! Toprak reformu için bu böyle! Öbür reformlar için bu böyle!

Türkiye'nin bugün çözüm bekleyen meseleleri, ancak toprak ağalarının, komprador burjuvazinin ve bunların köklü dışardaki efendilerine karşı gerçek bir bağımsızlık, özgürlük ve demokratik savaş yürütülecek olanlar tarafından çözülebilir. Bunları söyleyince söz «katı doktrinist» derler. Ama, beşim bildiğimize göre, «istisnai tam» konusunda Atatürk de «katı doktrinist» idi!

rükü ithal fiyatlarından yüksek olacağını geçen hafta Sayın İnönüye anlatıldığını Sanayi Bakanı çok iyi bilmektedir. Bu bir teharet değildir. İki yıl önceki Yüksek Planlama Kurulu toplantılarında da bu durum İnönüye

duyurulmuştur. Ama tedbir alınmamıştır. Durumun vahametini belirtmek üzere, yüksek mühendislerin hazırladığı mukayeseli bir fiyat listesini yayımlıyoruz. Ereğli Demir - Çelik'in fabrikada teslim ton fiyatları şöyledir:

Cinsi	Fiyat	İstihsal Vergisi	Fiyatı
Teneke	2940 +	508	= 3528 TL.
Soğuk Ç. sac	2180 +	436	= 2616 TL.
Sıcak Ç. Sac	1720 +	344	= 2064 TL.
Lavha	1820 +	364	= 2184 TL.

«Metal Bulletin» Ağustos 1963'te Avrupa mamul fiyatlarını şöyle vermektedir: (Dolar olarak verilen fiyatlar 1 dolar = 9 TL. hesabı ile Türk parasına çevrilmiştir.)

Cins	Fransa	Belçika	Alm.	İtalya	Lüksemburg	Hollanda
Kalaylı teneke (0.25 lb. BB)	—	1917	2043	1422	—	1908.
Al. soğuk çekilmiş sac	1188	1269	1350	1044	1269	1305
Sıvama soğuk çekilmiş sac (BB)	1303	1341	1495	1071	1395	—
Sıcak çekilmiş sac (BB)	1116	1224	1242	990	1243	1251
Lavha	1008	1060	1096	978,6	1062	975,6

(BB) Ereğlinin çelik imalat teknolojisidir.

Tabloda görüldüğü gibi Avrupa satış fiyatlarıyla Ereğli - Çelik fiyatları arasında yüzde 100'ü bulan bir fark vardır. Bu rakamlar, Türk sanayii için Ortak Pazarın nasıl bir intihar olduğunu göstermektedir.

İşin daha fonası, Sanayi Bakanı Ereğli - Çelik fiyatları için «ilan edilen fiyatlar, maliyet hesaplarına bakmadan alın-

EREĞLİ-ÇELİK

Yeni Hovardalık Örnekleri

EREĞLİ — Çelik'i kurtarma edilesiyle yaptığı basın toplantısında Sanayi Bakanı Muammer Erten de, üç milyarlık Truva atını memleket ekonomisine zarar veren bazı hovardalıkların açıkladığı Erten'e göre şirket 1964 Mayıs'ında Bakanlık mürcasıyla ödeyerek, 1964'ün ikinci yarısında üretime geçeceğini bildirmiş ve üretilen mamullerin 13 ilin köyden çıkarılmasına istemiyi. Bu mamuller karaborsaya düşmüş. Fiyatları fevkalade yüksek için çok sıkıntı çekiliyor. Buna sebep, esas itibarıyla üç ilin köyden çıkarılmasıdır. Ereğli - Çelik, üç ocakları ruhsatlandırma peşine kapatan Salih Kuyas firmasıyla anlaşmayı reddetti. Kireç için, bunu yapmaya cak durumda olan Sezal Türker - Fevzi Akkaya firmasına vermişti. Başbakan Yardımcısı Dr. Sattar'ın desteğiyle, Bartın liman inşaatı makinelere ve ocaklarına bu işe tahsis ettirmişti. Ama yine de kireç meselesi çözülememişti. Sanayi Bakanı, bu konuda şöyle demektedir: «Yüksek fiyatın 1 Aralık lüzumsuz bir ithalata sebebiyet mesi için 30 bin ton kireç taşının hazır bulunması gerektirdi. Bunun hâlen dahi hazır durumda olmayışı ve yüksek fiyatın açıklanması başta mazretlerin de lüzumlarıyla Şubat kalması, elbette memnuniyeti mucip değildir. Ereğli'nin imalatı başlamasıyla, 1965'te 28 milyon dolar döviz tasarrufu sağlanacağı belirtilmesine göre, kireç taşı ihalesindeki inat yüzünden 40 - 50 milyon lira döviz israf edildiği ileri sürülebilir. Ama buna rağmen şirket, kireç taşı meselesini inceleyen murakiplardan iki defa müsbet rapor almıştır. Son rapor şimdiki Sümerbank ve Karabük'ten tarafından incelenmektedir. Fakat şöyle görünür ki, rahatlıkla müsbet rapor verene murakiplerin de durumları incelenmelidir. Bu 40-50 milyon liralık aşikâr döviz israfının başlıca sorumlusu olan İdare Meclisi Başkanı Sümerbank temsilcisi Danış Koper'i de, Sümerbank derhal temsilciliğinden uzaklaştırmalıdır.

Sanayi Bakanının açıkladığı diğer bir hovardalık, 5 milyon liralık lüzumsuz bir ithalata sebebiyet verilmesidir. Sanayi Bakanı bu konuda şöyle demektedir: «Mülkesenin Kireç yakma kalsinasyon tesisi vardı. Bunların Şeker Fabrikaları A.Ş. ve Makine Kınyası Endüstrisi tarafından yapılmasına mümkündür. Ve vaktinde de bu tesis için çalepte bulunmuyor. Tutarı, 500 bin dolardır. Bu talep üzerine Şeker ve Makine Kınyası Umum Müdürlerini, zamanında mürcası edileseydi yapabileceğini, ancak istenen zamanda gerçekleştirileceklerini ifade etmeleri üzerine milyarlık mülkesenin bir kalsinasyon tesisi için geri kalmışa dönüleceğinden yerli sanayi hesabına için yana yana

gülmüş piyasa fiyatlarına göre tes bit edilmisti» demektedir. Demek amortismanlar da hesaba katılırsa fiyatlar daha da artacaktır. Önümüzdeki yıllarda üretimin yükselmesi, bir miktar fiyat indirimine imkan verse de, maliyetteki çok aşırı yükseklik kendini şiddetle hissettirecektir.

Bu arada Vehbi Koç'a da kısaca cevap vermek isteriz. Vehbi Koç, Yön'ün yayınlarını «Biraz ileri giden Türk mütebbislerini yıkmak için âdeta gayret sarfetmek» şeklinde yorumlamaktadır. Hemen söyleyelim ki, Türkiye'de gerçek milli sanayinin hasretini içindeyiz. Bunu Yön'de her vesileyle ilân etmekte ve milli özel sanayii her fırsatta desteklemekteyiz. Ama Amerikan Bira fabrikalarıyla ortaklığı veya otomobil montaj tesislerini değil. Büyük bir mütebbis için tüketim malları sanayiini de önemli saymıyoruz. Hele Akis'in bir ara yaptığı negriyate, bir Ankara gazetesinde yayınlanan taksimetre hikâyesine ve skim kalan bir çimento stoku meselesine akıl erdiremiyoruz. Tüccarlığı ağır basan ve yabancılara ortaklığa dayanan bir hafif sanayicilik elleri giden mütebbis olduğu söylenenler için bir marifet değildir.

Koç, bayilik varid değildir, diyor. Biz, Zonguldak milletvekilinin bir sürü gazetede çıkan bayilik iddialarını kendiliğimizden düzeltmiş, ama bayilerin

paylaşım istediğini de belirtmiştik. Nitekim Sanayi Bakanlığı da, «Bayilik ihdası konusunda İdare Meclisinde müzakere edilmiş, fakat İdare Meclisinin Ekim 1964 tarihindeki toplantısında bayilik açılmaması kararı verilmiştir» demektedir. Söylendiğine göre, bu vazgeçişte, Şirket memurlarından biriyle Amerikalıların muhalefeti rol oynamış. İdare Meclisi İkinci Başkanı olduğu Şirkete, demir cevheri sattığını ise, Vehbi Koç kabul etmektedir. Biz de bu kadarını söylemiştik. Yalnız Salih Kuyay firması, kireç taşı için ihalelere girdiği halde, demir cevherinin, firmalarla derhal anlaşmaya gidilerek sağlandığını, ileri sürmektedir. Ayrıca, Koç'un ortağı olduğu şirkete ait demir madenini Ereğli — Çelik'in satın alacağına dair bir teşebbüs olduğu söylenmektedir. Fakat asıl dâvâ yanında, bunlar ufak meselelerdir. Ereğli — Çelikte, peşitli hükümetlerce bile kabul edilen Koppers skandalını saymasak da, iç harcamalarda da çok büyük hovardalıklar olduğu aşikârdır. Nitekim, Sanayi Bakanı da 40—50 milyon lira dövize malolan iki çok büyük bir idaresizliği açıklamıştır. V. Koç ise, Ereğli — Çelik'in İdare Meclisi İkinci Başkanıdır... Gazetelerde, Koç reklâmlarından yoksun kalmamak için yayınlanan şahsî methiyeler kale me almak yerine, İdare Meclisi İkinci Başkanı, Ereğli — Çelik idaresizliklerinin hesabını vermektedir.

SİYASİ NOTLAR

Dış Ticaret

Dış ticaret tartışması, marifetleri hiç kimse tarafından in kar edilmiyen ithalatçılar ile ihracatçıların sermaye kaçırma hüriyetlerini hâlâ savunmalarına nasıl bir yolda olduklarını göstermek bakımından eğretici oldu. Demirel, devletleştirme ni tartışması dâhil piyasada büyük bir endişe ve ürkeklik yarattı, dedi. Demek sermaye kaçırılmasının önlenmesi lâfı dâhil piyasayı çok korkutuyor... Piyasa, her halde daha kötü savunulamaz. Ticaret Bakanı, plâncıları ve biraz itisat bilenleri çok şaşırtacak bir karma ekonomi tarifi yaptı. Karma ekonomide, karma ticaret olurmuş. Hele devletleştirme Anayasaya aykırı olduğunu belirtmek için İleri sürdüğü 49 uncu madde, 36 nci madde gibi, devletleştirme maddesidir.

Maddeye, «Devlet, özel teşebbüslerin milli iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürütmesini sağlayacak tedbirleri alır» demektedir. Milli iktisadın gerekleri ve sosyal amaçlar, dış ticaretin devletleştirilmesini zaruri kılmaktadır. Ferit Melen ise, mücerret Anayasaya aykırılık iddiasında bulundu. Bakanlarımızın her biri hukuku olmadıklarını dahi unutup Anayasa Mahkemesinin yerini almışlardı. Hele Bütçe Karma Komisyonu Başkanı Ağanoğlu, parlamento adını ve başkanlık mevzuatına en ilkel gereklerini unutacak kadar

Orhan Apaydın

Şakir Ağanoğlu

kendinden geçerek Orhan Apaydın komünistlikle suçladı. Kemal Satır, Apaydın milliyetçidir, vatanseverdir diyerek, kendinden geçen Komisyon Başkanını hicraya getirdi. Türk-İtalyan mücadeletci Genel Sekreteri Halil Tunç ise açıklamalara devam etti. Tunç «Devletleştirme tesini savunanlar, her türlü doktriner mahlûha sadan uzak olarak rakamlarla ortaya çıktıkları halde, devletleştirmeye karşı olanlar hiç bir delille dayanmayan şahsî doktrinler bir tutumla ortaya çıkmaktadırlar» diyor. Halil Tunç, dış ticaretin serbestiyi savunması için bu cevabı verdi: «Zaman zaman dış ticaretin serbestiyi savunması ve dış ticaret yoluyla dışarıya milyonlarca lira kaçırıldığını iddia eden ve bu yakıma ve iddialara rağmen bu yolda olumlu bir tedbir alınmayan hükümetin Başu Dış Ticaretin devletleştirilmesi mevzuu bahis değildir. Fakat serbest ticaretin cari olduğu memleketlerdeki koruyucu ve teşvik edici tedbirler dışına alınabilir, diyerek âdeta mesulliyetsiz bir kişi edasıyla temenni de bulunmaktadır.

Gönül isterdi ki, bu konuda en yetkili olan Hükümet Başkanı dış ticaret açığının kapatılmasıyla ilgili her türlü tedbir aldık. Dış ticaret yoluyla kaçırılan döviz kanallarını tamamen tıkadık, bu sebeble dış ticaretin devletleştirilmesine ihtisam yoktur, diyebilirdik. Bizim hükümet başkanından beklediğimiz buydu.

PETROL AÇIK OTURUMU

Oturuma katılanlar: Prof. Dr. Muammer Aksoy, Aydın Bolak (CHP Balıkesir millî vekili), Abdurrahman Durukan (Petrol Mühendisi, Ersan Genel Müdürü), Doğan Avcıoğlu, Yöneten: Dr. Yaşar Gürbüz, Oturumu tertipleyen: Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi Talebe Derneği.

AYDIN BOLAK — Konu, Türkiye'nin petrol sorunu olarak vaz edilmiş. Geniş bir konu. Meseleyi, Türkiye'nin petrol politikasına ne olmalıdır şeklinde anlayarak inceleyelim. Önce durumu tesbit gerekli. Türkiye bugün 3,5 milyon ton petrol istihlak ediyor. Buna karşılık Türkiye topraklarından çıkan petrol 1964'te 823 bin ton. Türkiye Petrolleri A. O. ihtiyacın beşte birini, yani 700 bin tonunu üretebiliyor. Batman rafinerisinin kuruluş yeri dolayısıyla, ürettiği mal, ancak devlet tedbirleriyle satılabiliyor. 1965'te istihlak 4 milyon tona çıkacak. Bunun 750 bin tonunu Türkiye Petrolleri A. O., 50 bin tonunu Mobil ve Shell için karşılayacak. Yani ihtiyacın ancak üçte birini, İthalat zorunlu.

Kurulu rafinerilerin kapasitesi 4,2 milyon ton. 1965'te rafineriler ancak, ihtiyacı yetecek. Petrol dâvamızın henüz başındayız. Gerek üretici, gerek aracı ve gerek devlet münzam gayretler göstermek durumundadır.

MUAMMER AKSOY — Politika izah etmedi.

DOĞAN AVCIOĞLU — Talebe teşekkülünüz, petrolde özel teşebbüsçülüğü savunularla, petrol kaynaklarımızın işletilmesinde devletçiliğin şart olduğunu ileri sürülenleri bir araya getirmekle çok faydalı bir iş yapmış. Mobil, Shell temsilcileri de çağırılmışlar, ama gelmemişler. Bununla beraber, sayın Aydın Bolak, Mobil'e hukukun değilse de fiilen tabii bulunan bir şirketin önde gelen kişilerinden. Yabancı şirketlerin görüşlerini bilir.

Arkadaşlarımız, Atatürk devrinde bugünkünden tamamen farklı bir petrol politikamız vardı. 1926 tarihli bir kanunla petrol arama ve işletme işleri tamamen devletin tekeline alınmıştı. Maden Tetkik Arama Enstitüsü 1935'te kuruldu. 1940'ta Raman'da, sonra Garzan'da petrol buldu. 1963 yılı petrol üretimimizin yüzde 80'inden fazlasını devletin bulduğu bu petrol sağlanmaktadır. Petrol politikamızın 1954'te değişti. Türk dostu İlan edilen Teksas petrolerisiyle ilgili Mc Ghee'nin teklifleriyle Max Ball adlı bir Amerikalıya yeni bir petrol kanunu hazırlatıldı. Kanunun gerekçesi, «Biz bu işleri beceremeyiz. Ancak büyük yabancı şirketler bu işi becerir» şeklindeydi. Sayın İnönü, bu kanun hakkında, «Petrol kanunu, kapitülasyon hükümlerini hazırlanmış, gönüllü bir kapitülasyon layihası olarak kabul edilmiştir... Petrol ve Yabancı Sermaye kanunu memleketin can evine dokunmaktadır. İktidara gelinceki düzeltceğiz, gelmezsek yakından takip edeceğiz. Bununla beraber uğrayacağım. Bu yakıma yaklaşımı» diyor. Türk Hükümetinin Amerikalı petrol müşaviri dâhil, bu kapitülasyon kanunu karşısındaki şaşkınlığını açıklıyordu. Böylece Türk petrol kaynakları yabancı şirketlere peşkeş çekildi.

Kanunun incelenmesine geçmeden önce, bu yabancı dev petrol şirketlerini bir iki kelime ile tanıtmakta fayda var: Musaddık devrinde, İran petrolü millileştirildi. Musaddık, İngilizlere karşı Amerikalıların kendisini destekleyeceğini sanıyordu. Yanlış hesap. İngiliz — Amerikan petrol şirketleri anlaşmalar, daha anlaşılır. Musaddık, Amerikan casusluk teşkilâtından (CIA) bir generalin tertibi ile devrildi. Petrol konsorsiyumu kuruldu. Irak'ta, General Kasım, petrol arama sahalarını millileştirmeye gitti. Kürt meselesi alevlendi. Kasım devrildi. Orta Doğu'da Kürt meselesiyle petrol meselesi arasında dik kat çekişme paralellik vardır. Memleketimizde de, Kıbrıs ha-

reketine geçeceğimiz bir sırada, yabancı şirketlerden biri, bizi jet benzininden yoksun bıraktı.

Bu örneklerle belirtmek istediğim, arkalarında büyük devletler olan güçlü yabancı şirketlerle karşılıklı bulduğumuz anlaşmaktır. Yüzlerce şirket şeklinde de görünseler, aslında birkaç şirketten ibarettirler. Dünya petrolüne hâkim olan birkaç dev şirket, aralarında anlaşır, pazarları paylaşır, petrol fiyatlarını çok yüksek seviyede tutarlar. Petrol olan ülkelerde de bakanlara, yüksek memurlara, avukatlara, milletvekillerine ve profesörlere kadar uzanan kendilerine bağlı geniş bir menfaat şebekesi kurmaya çalışırlar. Şimdi, Petrol Kanununa gelelim: Kanunun ikinci maddesi, petrol işi, «özel teşebbüs eliyle ve yatırımlarıyla yürütülecektir» ifadesiyle, petrolde devletçiliği yasaklamakta ve büyük yabancı şirketlere buyurmuş demektir. Devlet sermayesi ancak özel bir şirket olarak petrol arama ve işletmesine katılabilir. Nitekim devlet sermayesi ile kurulan T.P.A.O. bir anonim ortaklıktır ve kanun nazarında yabancı şirketlerle tamamen eşit durumdadır. Hatta tabiiyeten eşit durumda da değildir. Petrol Kanunu ile kurulan ve petrol işlerini yürütmekle görevli Petrol Dairesi ancak bir tutum içindedir. Bunun istisnasını, Muammer Aksoy arkadaşım yakından yaşamıştır. Yerli petrol üretimini korumak için, ham petrol ithalının sınırlandırılması gibi münzam bir tedbir bile, Petrol Dairesine kabul ettirmek mümkün olmamıştır. O sıralarda konuşulan Mobil'in önde gelen yetkililerinden biri «Petrol Dairesinin bizi bu kadar tutmasından biraz rahatsız olduk, utandık» diyor. Arama işleri de ayrı bir yürekler acısı hikâyesidir. Devlet şirketi, Türk toprağında petrol ararken, yabancı şirketlerle aynı durumdadır. Milli güvenlik sebebiyle kapanan bölgelere giremez. Bir bölgede ancak sekiz arama ruhsatı alabilir. Halbuki yabancı şirketler, bir sürü kukla yabancı şirket kurabilecekleri için, yüzlerce ruhsat alabilirler. İşin daha hazin. Silirt bölgesinde, yani petrol bulduğumuz bölgede arama ruhsatları çoktur. Yabancı şirketlere dağıtılmıştır. Bir petrol hazine olsa da göstersem, son zamanlarda petrol bulunduğu belirtilen Şelimo ve Silvanca, Raman ve Garzan'daki petrol sahalarının içine bıçak gibi saplanmış bölgelerdir. Bu, benim kolayca bulacağım petrolü, yabancı şirketlere peşkeş çekmekten başka nedir ki? Bundan başka, yabancı petrol şirketleri, M.T.A.'nın petrol arama işlerinde devlet parayla yetiştirilmiş ve petrol bulması muhtemel yerleri bilen uzmanları, yüksek ücretle almaktadır. Kusur etmediler.

Bununla beraber, petrol bulunması muhtemel alanları kapatan yabancı şirketler, 1964 yılına kadar yerli petrolü işletmekle fazla ilgilenmediler. Söylentileri biliyoruz: Petrol buldular da işlemediler, denmektedir. Söylentilerle doğruluğunu kestirmek çok güçtür. Yalnız bilmek gerekir ki, Petrol Dairesinin esaslı bir kontrol yapacağı genişlikte ve güçte bir teknik personel kadrosu yoktur. Sonra, bulunduğu açıklanan petrol ekseriya, Kâhta'da olduğu gibi geniş bir işletmeye imkân vermeyen mütevazı kaynaklardır. Yabancı şirketler, bu mütevazı petrol kaynaklarını işletmeye istekli değillerdir. Halbuki devlet şirketi, yerli petrolün her damlasına bile işletme azimindedir. Diğer taraftan, yabancı şirketlerin başka ülkelerdeki petrol üretimi çok büyük ölçüde

artmıştır. Petrol Dairesimiz ise, yabancı şirketler istedikleri kadar petrolü, hem de çok yüksek fiyatta ithal edebilirler görüşünü benimsemiştir. Bu sebeple, yabancı şirketler, Türkiye'de petrol bulma ihtiyacını pek duymamışlardır. Bildiğiniz gibi, petrolü, dünya fiyatlarının yüzde 35 üstünde, yabancı şirketlerin empoze ettiği bir fiyatta almaktayız. Ataç Rafinerisinin ton ithal fiyatı 17 ilâ 19 dolardır. Halbuki dünyada 9-10 dolara petrol satılmaktadır. Bu yüzden son 10-15 yılda 2 milyar liradan fazla açığa döviz ödemişizdir. Böyle bir durumda, yabancı şirketlerin, yerli petrolü üretmekte fazla istekli görünmelerini tabii karşılamak gerekir. Ancak 1964'te, ham petrol ithalının daraltılmasından ve petrol ithal fiyatının ucuzlatılmaya çalışılmasından sonra, yabancı şirketler, yerli petrol üretimi ile ilgilenmeye başlamışlardır. Yabancı şirketler şimdi 1965 yılında 750 bin ton petrol üreteceğiz demektedirler. Bu politika değişikliğinde, ithalatın daraltılması kadar, halk fikrünün petrol oyunlarıyla ilgilenmesinin de payı büyüktür. Yabancı şirketler, uzun vadede çok aleyhlerine olacak saibelardan temizlemek ve memleket yararına başarılı çalışmalarını hükümetçe de anlaşılmasına başlatılan T.P.A.O.'nun daha fazla güçlenmesini önlemek istemektedirler. Yalnız ne var ki, yerli petrolü bulup işletmeler de bundan bir avantajımız yoktur. Son bir hesap, yabancı şirketlerin 1 milyon ton yerli ham petrol üretimi dolayısıyla yapacakları kar transferinin takriben 26 milyon dolar civarında olacağını göstermektedir. Aynı miktar petrolü ithal edip işlerse bunun döviz maliyeti 19 milyon dolardır. Yani ithalat, daha avantajlıdır. Petrolümüzü kendimiz bulup işletmeliyiz.

ABDURRAHMAN DURUKAN — 1954 Petrol Kanunu büyük değişiklik getirdi. Titizlikle, hassasiyetle hazırlanan kanun, büyük bir ihtiyaca cevap vermiştir. Jeolojik durumun elverişli oluşu ve Türkiye politik istikrarını mevcudiyeti sayesinde (güllüşmeler) ovet, ben öyle görüyorum, yabancı şirketler memleketimize büyük ilgi göstermişlerdir. Kanun yerli, yabancı özel ve resmi şirketler arasında bir fark gözetmiyor. Bu iyi bir prensip. Bu iyi prensibi, gayet iyi uygulayan bir Petrol Dairesi var. İhtiharı bunu ifade edebiliriz. Niye yabancı sermaye? Rizikolu iş, büyük sermaye istiyor. Sermayeyi kısa zamanda geri almak uygun değil.

MUAMMER AKSOY — Yeraltı servetimizi, biz mi işleteceğiz, yabancılara mı? Dâvâ o kadar açık ve o kadar haklıdır ki, bunu anlansak için Teknik Üniversite öğrencisi olmaya lüzum yok. Akıl sâlim sahibi olmak, yurt sorunlarının önemini benliğine duyurmak yeter. Petrol, bize döviz tasarrufu sağlayacaktır.

Petrol, Silirt bölgesinde bulunmuş. M.T.A. bulunmuş. Sadece arama ve çıkartma için döviz arayacağız. Dışarıya en az döviz çıkaracak yolu bulmalıyız. Hesaplar, petrolü kendimiz bulup işletsek, en az döviz harcayacağımızı göstermektedir.

1954'de Petrol Kanunıyla hatâ yapılmıştır. İsmet İnönü bunu belirtmiştir. CHP programı da petrolün devlet eliyle işletilmesini öngörür, ancak özel sektöre ortaklığa cevaz verir. Kanun hatâlıdır. Bir de tabiiyeten hatâsı vardır. Petrol Dairesi ve eski Sanayi Bakanı Çelikkbaşı, kanunu, yerli petrol üretimini baltalayacak bir anlayışla uygulamak istemişlerdir. Serbest rekabet demişlerdir. 52 kilo güy şiketi, ağır şiklet karşı-

ana eşit şekilde çıkarmak serbest rekabet midir? Hükümet, ithalat serbestisinde ısrar etmiştir. Ancak Danıştay'ın ittifakla aldığı iftihar edilecek bir kararla durum önlenmiştir.

AYDIN BOLAK — Türkiye'de iki kamp, petrol rekabetindedir. Dış politikada da iki kamp çarpışmaktadır. İki kampın, rekabet alanı haline gelmemelidir. Sayın Avcıoğlu'nun yazışmasını yaptığı YON dergisi petrolün millileştirilmesini istiyor. Kamp değiştirilemez. Millileştirme, hatlık bir siyasettir.

T.P.A.O. ile Petrol Ofis birbirlerini tahrip etmektedirler. Caltex'in Acem menşeli petrolünü satıyorlar. T.P.A.O. (İpraz'ta Caltex ile ortak. Yeni yatırımlar pahaşına da olsa Türk malı satmalıdır.

DOĞAN AVCIOĞLU — Memleketimizde veyahut ve kolay bir moda var. Rakamları, vesikalaları koyarsunuz ortaya. Cevap vermez, efendim, bu bizi nereye götürür diyorlar. Kamp değiştirmeyiz diyorlar Petrolümüzü, bir kampa peşkes çekmişiz Şimdi sorarın arkadaşlar, kendi öz petrolümüzü mihete mal etmek, onu öteki kampa satmak mıdır? (Asla, asla sesleri) Aydın Bolak, T.P.A.O., Petrol Ofisi tahrip etmektedir, diyor. Petrol Ofisi tahrip edildiği doğrudur. Ama onu tahrip eden T.P.A.O. değil, yabancı şirketlerdir. Caltex ile de Türk pazarını paylaşmak için rekabet eden Mobil'dir. Petrol Ofisi, gittikçe pazar kavretmektedir Petrol Ofisi, 1955'te Türk piyasasının yüzde 45'ine sahipti. Bu yıl 1959'da yüzde 33'e ve nihayet yüzde 22'ye düşmüştür. Wordon isimindeki Amerikalı uzman durumu şöyle anlatıyor: «Can çekilen bir Petrol Ofisi, rekabet karşısında piyasa durumunu önemle olarak kaybetmektedir... Piyasasının yüzde 70'ini elinde bulundurmuş şirketler, Petrol Ofisi'nin zararına piyasayı domine etmektedirler.»

Serbest rekabet, dev yabancı şirketlerin «et şirketini özmesi» şeklinde ne zaman bir Mobil yetkilisi bana aydın sınırları çiziyor: «Petrol Ofisi'nin satışlarının azaldığı, doğrudur. Fakat Petrol Ofisi zarar eden bir müessesedir. Piyasa kavretmesinde bir maruz yok. Satış artışı zarar da artan Ofis piyasadan çekilse de bir şey olmaz. Yerini kâr eden diğer şirketler alır.»

İşin daha garibi, kamu teşekküllerinin birçoğu da petrol ihtiyacını Petrol Ofisi'nden karşılamıyor. Bir Petrol Ofisi Kanunu tasarısı hazırlanmış. Tasarı, devletin, devler şirketinden, yani kendinden alış veriş etmesini öngörüyor. Bundan tabii ne olabilir? Ama Mobil, geniş bir kampanyaya girişiyor. Anayasaya aykırıdır, Anayasadan tanıdığı ticaret serbestisini ortadan kaldırıyor, diyorlar. Aydın Bolak'ın şirketinin petrolünü New York'taki Mobil'den alma durumunda bulunması Anayasaya uygundur, devletin kendinden petrol almama Anayasaya aykırıdır! Tasarı Meclise verilmiş 15 ay geçti. Hâlâ görüşülmedi. Bu kanun neden çıkmaz? Aydın Bolak, bizleri aydınlatın.

Şimdi bir iki kelimeyle petrol konusunda alınması gereken tedbirleri belirtmek isterim: Bu alanda gerçek tedbir, Atatürk politikasına dönüştür. Petrol arama, işletme ve ticareti devletleştirilmelidir. Komplekslerden kurtulup kendimize güvenmeliyiz. Her türlü imkandan yoksun bulunduğumuz bir devirde, petrol bulduk ve işlettik. Bugün güçlü dev şirketlerimiz var. Meselâ petrol aramaında T.P.A.O., tek başına bütün yabancı şirketlerden fazla arama yapmış. Petrolümüzü, tek başına bulup işletecek ve satacak her türlü imkana sahip. Millileştirme, ancak petrol ihraç edilecek durumda olsaydık tehlikeli olabilirdi. Zira dış pazarlar yabancı şirketlerin elindedir bize mal satmazlardı. Ama bizim petrol davamız, görünür bir gelecekte iç ihtiyacı karşılamaktan ibarettir. Bu sebeple millileştirmede en ufak mahzur yoktur. Sadece fayda vardır. Ne var ki, hükümetlerimizin böyle cesaretili bir karar alabile-

ceklerini sâhmiyorum. Bunu yapabilmek için, bize yardım veren ülkelerin yardım kesme tehditleri karşısında gerilemeyecek gücüne ve cesarete olmalıyız. Ama petroldeki aşırı sömürmeyle ölemek için, yine de bir takım tedbirler alınabilir: Her şeyden önce, T.P.A.O.'nun önüne dikilmiş, arama ve işletme engelleri yıkılmalıdır. Petrol Daresi ıslah edilmelidir. Yabancı şirketlerin, bundan sonraki petrol arama ruhsatları sınırlandırılmalıdır. 1961 den beri Venezuela hile, yabancı şirketlere petrol arama ruhsatı vermemektedir. İran dahil, istediği sahayı aramaya açıyor, istediğini almıyor. İtalyan ENI gibi devlete ait şirketlerin, devlet şirketi oldukları için Türkiye'ye gelmesini yasaklayan Petrol Kanununun 15. maddesi değiştirilmelidir. İran, ENI'nin yabancı özel şirketlere karşı giriştiği rekabetten yararlanmıştır. Yabancı şirketlerin bulacakları petrolden alacağımız hisse artırılmalıdır. Kanuna göre, petrol hissemiz yüzde 12,5'dan ibarettir. Buna Kurumlar Vergisi eklemek lazımdır. Petrol Kanunu a-bileceğimiz azami hisseyi yüzde 50 ile sınırlanmıştır. Halen yüzde 50'nin çok altındayız. Halbuki İran, ENI ile yaptığı anlaşmada yüzde 75 hisse prensibini kabul ettirmiştir. Sonra yabancı şirketler, milli şirketle ortaklık kurmaya zorlanmalı ve Türk personel yetiştirme mecburiyeti konulmalıdır. İran ve Cezayir'in petrol politikasında, bu hususa büyük önem verilmekte ve bu ülkeler yabancı şirketleri bu yoldan kontrol altında tutmaktadır.

Ham petrol ithal fiyatı meselesi çözümlenmelidir. Petrolü yüzde 35 pahalı satan yabancı şirketler, ancak yüzde 10 bir indirim lütfetmişlerdir. Daha ötesine yanasılmaktadır. Daha fazla pazarlıkla uğraşma zorunda değiliz. Ham petrol ithal fiyatını kendimiz tesbit ve ilan edebiliriz. Ve rafinerileri, bizim ucuz fiyatla sağlayacağız petrolü işleme mecbur tutabiliriz. Bundan başka, devletin kendinden alış-verişini sağlayacak olan Petrol Ofisi Kanunu derhal çıkarılmalıdır. Belediyelerin sapsız istasyonları için, devlet şirketlerini tercih etmesi sağlanmalıdır. Bütün bu tedbirlerle, aşırı bir sömürme, normal bir sömürmeye indirmiş olacaktır. Hiç değilse bu yapılmalıdır.

MUAMMER AKSOY — Deniliyor ki, petrolede kamplar arasında büyük mücadele oluyor. Hayale kapılmayalım. Dava, kendi ihtiyacımızı karşılama davası. Demokrasiye inancım ve hayatım meydana. Halen kim milli menfaati savunur, ona komünist deniyor. Bu böyle giderse halk bir gün milli menfaatleri savunmaya komünistlik dendiğine göre, komünistlik iyi bir şey düşüncesine kapılmaz mı? O halde bu cins suçlamalar, dolaylı da olsa, komünizm propagandasının ta kendisidir. Amerikalı Rusyaya tercih edilebilir. Ama, Amerikalıya, Türkiye'ye tercih edilemem. Önce Türkiye'nin menfaatli. Şiirte petrol bulunmuş, sonra da bunu yabancılara peşkes çekmişiz. Şiirte bizi yabancılara verilen petrol arama ruhsatı sınırsız. TPAO ise ancak 8 ruhsat alabilir. TPAO'ya 10 arama ruhsatı daha veririz, olmaz. Ama yabancılar kukla şirketler kurarak, yüzlerce ruhsat alabilirler. Böyle milli siyaset olmaz. Petrol Kanunu derhal değiştirilmelidir. Petrolü devletleştirilim mi? Tedricen, müteşep haklar korunarak, zamanla bu yola gidilecektir. Ama derhal yeni arama ruhsatları verilmesi önlenmelidir.

Seimo'da petrol bulduk hikâyesi yeni bir taktiktir. Şimdi petrol bulduk, diyorlar. Fırtına geçince petrol çıkmayacaktır. Çıksa da işletemeyeceklerdir. Zira, dünyada üretim fazlası var. Ama ben, bütün kaynaklarımı işletme durumundayım ve benim işlettığım petrolün sağladığı döviz Türkiye'ye kalacak. İthalatta da ham petrolü kim ucuz verirse ondan almamız. TPAO ile Petrol Ofisi elele vermiştir. Ama Petrol Ofisi Kanunu niye çıkmaz? Mobil'in bir şahım kendine petrol satması Anayasaya babasayaya aykırıdır, mübaleğasına neden karşı koymuyorlar?

siyasi notlar

Demirel, sermaye diktatörlüğü istiyor!

Menderes, hiç değilse iktidara geçene kadar ve iktidarı ilk yıllarında hürriyetten yana... Nâzım Hikmeti, hapisten çıkarınlar, Demokratları, Morrison'un sabık temsilcisi Demirel, ise, Salı günü AP, grubun da yaptığı konuşmayla daha şimdiden, sermaye diktatörlüğünden yana olduğunu ortaya koymuştur: «Halk niçin huzursuzdur? Aşırı sol cereyanların aile, otorite, müesses nizam üzerinde ika edilen baskılardan tedirgindir. Devletin temel nizamını yıkmaya matuf her türlü hareket ve cereyanlara karşı, mer'î kanuni hükümler mutlak surette tatbik edilmelidir. Aslında kendilerine de karşı olduğu bilinen sol cereyanlar karşısında, bugünkü iktidarı tutumunu basiretsizlikle vasıflandırmak lâzımdır.» Basiretili Demirel, emek ve sermayenin denge içinde olduğu bir demokrasiyi değil, sadece sermaye demokrasisini, yani diktatörlüğünü açıkça istemektedir.

Şimdi bir de Johnson ve Morrison ile şöret yapan Genel Başkanın fikirlerine bakalım. Demirel, Toprak Reformu için genuları söylemektedir: «Dokümaner toprak taksimiyi karşı karşıya kalınmasında endişe edilmemektedir.» Dış ticaret görüşü de şu: «Dış ticaretin devletleştirilmesinin konuşulması dahi piyasada büyük bir endişe ve ürkeklik yaratmıştır.»

Dış politikamıza biraz kişilik ve Kıbrıs meselesinde destek sağlamak amacıyla Sovyet Birliğiyle yapılan temaslara, Johnson'un Sovyet liderlerini Amerika televizyonunda konuşur görmekten büyük bir sevinç duyacağını ilan ettiği bir sırada, Demirel karşılık: «Rus Heyeti, memleketimize bir ladezi ziyarete bulundu. Bu husus içeride ve dışarda tefsirlere yol açtı... Bugün Hür Dünya ile Sovyet Rusya arasında köklü ittifaklar vardır. NATO'yu karşısına alarak, üyelerle tektetek münâsebetlere girerek, tesanüdü ve NATO'yu içerisinden çıkartmak taktiği vardır. Bütün bu gayretlerin bir Truva atı mahiyetini almamasını temenni ederim.» Demek ki, Betül Devlet adamları Moskova'yı devamlı bir uğrak haline getirdikleri bir devirde, milli menfaatlerimiz zorladığı halde, Sovyetler Birliğiyle temastan devamlı kaçınmak gereklidir. Doğrusu bu, Amerikadan fazla Amerika'nın bir tutumdur. Demirel'in iç ve dış politikası, böylece ortaya çıkmaktadır: Dış politikada Amerikalıya kayıtsız şartsız bağlılık. Yabancı sermayeye bütün kapıları açılması. İthalatçıya, toprak ağasına azami hürriyet. Sol fikirlere zindan.

Menderes de bu politikayı denemişti, ama olmadı.

İktisadi Politikamızı kim çizer?

Pancar zammını hiç değilse makul bir seviyede tutabilmek çabasıyla CHP, grubunda yaptığı konuşmada Maliye Bakanı Ferit Melelen ekonomi politikamızın kimler tarafından çizildiğini açıkladı. Bunlar bilinmeyen şeyler değil, fakat açık itirafnameyi sünunlarımızda almakta fayda var. Melelen şöyle diyor: «1953 de Türkiye için bir nevi iflas kararı verilmiştir. Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatının müdahalesiyle Türkiye'nin enf-

POLİTİKA VE ÖTESİ

«KATI KAİDELER»

Ülkemiz üzerine bilimsel araştırmalar yapanlar, iki yüz yıldır bocaladığımızı yazıyorlar. Biz iki yüz yıldır bocalatanlar siyasi ve ekonomik hayatımıza hüküm olanlardır. Tarih içinde egemen oldukları zaman, bocaladığımızı, daha bocalayacağımızı belirtmek isteyenleri konuşurmuşlardır. Bildiklerini okumuşlar, söylediklerini yapmışlardır. Sonra işler tersine dönmüş, bugün bulunduğumuz çıkmaza gelli dayanamızdır. Yine doğru yolu göstermek isteyenleri karalama edebiyatı başlamıştır. Toprak münasebetleri, bir toprak reformu yapılmamak suretiyle olduğu yerde bırakılmış, eğitim işleri köy enstitüleri kapatılmak suretiyle geriletilmiş, vergi verecek gücüne olan vergi alınmamak suretiyle bütçe finansmanı yoksul halkın sırtına yüklenmiş, yabancı sermayeyi getirme adı altında, yabancı sermayenin yerli araçlarına bu yurdun olanakları peşkes çekilmiştir. Ondan sonra bu noktaya gelmiştir. Şimdi, bütün güçleri bulunduran ve bu güçler ekallimeye yüz tutunca, bir devrin en kudretli adamı:

«— Dâvalar katı ideolojik kaidelerle halledilmez» diyor.

«— Peki ne ile halledilir?»

İki yüz yıldır bu memleketin fikri kovuşturulmaktadır. En ilkel cezâ kanunları ile fikir suçlanmaktadır. Kanun maddeleri yurt topraklarını yabancılara peşkes çekene, yurt imkânlarından yurttaşları değil de, yabancıları ve onların araçlarını zengin edenlere, bu yurda, «halledilemeyecek dâvalarla» karşı karşıya koyulara uygulanmıştır. Kendi usulünün dışında yeni fikirler söyleyenlere maddeler uygulanmıştır.

Yıllardır kovuşturmaya ve cezalandırmaya (abl tutulmuş fikirler halkımıza itibar kazanmaya başlanınca da, şimdi bu fikirlerin karşısına çıkanlar, bu fikirlere yeni safalar bulmakta ve «kati kaideler» adını takmaktadır.

Bugündekiler yamalı boğca halinde, şundan burdan derlenmiş, topraklanmış sözleri ideolojik diye bu ulusa yutturularak, meydanlarda, devletün propaganda araçlarında benimsetmeye çalışanlar kimlerdir? Ypusunda fikir belirsizliğini bazı yutturmacaları bize ideolojik diye gösterenler kimlerdir? Hem de katadan daha katı usullerle...

«— Dâvalar katıideolojik kaidelerle halledilmez.»

Anladık.

Sizin usulünüzle de halledilmediğine göre, bırakın söyleyelim. Söylememiz ve anlatmamız sizin mısalamaha ve tedavize bağlı olmamız. Neden korkuyor, neden çekiniyorsunuz?

Neden korktuğunuzun bakın söyleyelim: Sağlam söylenmekte olan bir fikrin karşısına, aynı sağlanmakta fikir çıkarılmayacağından korkuyorsunuz. Söyledikleriniz ve yazdıklarınız ancak bir başka kurvetin, polis rejiminin himayesinde güçlüğüne belli edebiliyor. Polis ve jandarma kuvvetinin dayanacağına, fikir diye söylediklerinizin çevresinden çekelim, sapır sapır döktülecektiniz. En küçük bir eşitlik dengesi yokken, içimizden çıkan korku bul...

Sultan Hamit Jütürlükler için:

«— Şimdi güçsüzsünüz, biraz daha antırlarsa Kanunu-u Esasî'yî ilân ederim.» dermiş.

Jütürlükler doğrusu söylüyordu, Sultan Hamit yanlış çığız üzerinde oynuyordu. Doğru anlatıldı ve «Kanunu-u Esasî» ilân edildi.

Bugün ne deniyor:

«— ... maddeler memleketin bünyevî ihtiyaçlarına göre uygulanacak ve ıslah edilecektir. İstidat olursa ölçüyle genişletilebilir.»

Her yeni fikri söyleyene karşı tab'i münaselet etmek. İngiltere'de de partiler «Majestenin partileri» dir. Türkiye'de de yeni fikir söyleyenler, «efendimizden yeni fikirler söyleyen» öyle mi?

İstidat olursa ölçüyle genişletilecekler, olmazsa genişletmeyecekler. İstidat olup olmadığını kim tayin edecek? Çevresindeki bir kaç adam, istihbarat raporları!..

Kanun-u Esasî de güçlükte çıktı. 1950 seçim kanunu da, Şimdi uygulanmasını istediğimiz 27 Mayıs Anayasası da...

Konuşma, söyleme, yazma, toplanma, örgütlenme hakkımızı istiyoruz. Hem de (patpat, tastastam ve Anayasamızda yazılı olduğu gibi, Engelleyenler, çamur atanlar, çamur atılmasına sebep olanlar bu Anayasayı «ihlâl» etmiş, «Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışları ile meşruluğunu kaybetmiş» olurlar.

Vebal ve günah da bize aittir.

Çünkü bu, «buhara inkılabı» kaynayan suyun!»

«Yapılandırma» için istihbarat tedbirleri kararlaştırıldı ve Türkiye o tarihte bu tedbirleri hayata geçireceğini bildirdi... Bunun için bir çok fedakârlıklara katlanmak zorunda kaldık... Para Fonu üyesiyiz. Bu fon armanları memleketimize gelli bütün ekonomi mimizi tetkik etmektedirler. Düzenledikleri raporlar bütün dünyaya yayılmaktadır. Bu raporlar elimizde olmazsa dış ticaret açıklarımız kapatılmak için Para Fonundan kredi alamayız.

İkinci olarak, İktisadi İşbirliği Teşkilatına dahildir. Ekonomimizi onların tedbirleriyle birlikte yürütüyoruz.

Üçüncüsü, Konsorsiyum teşekkül etmiştir. Türk Konsorsiyumu Türkiye'nin istikrar içinde kalkınması için kredi vermektedir. Bunlara da her yıl hesap vermektedir.

Bu milletlerarası teşekküller, şeker mevzuumuzu üzerinde de

taahhüslenmişlerdir. Bilirsiniz, şeker ihracı zarara sebebiyet vermektedir... Şeker pancarını zamlı beraber, şekere de zam usulünü yabancı uzmanlara kabul ettirmek mümkündür. Fakat biz şekere zammı kabul etmiyoruz... Şekere zam yapmadan pancarı kuruş zam yapmayı uygun görmekteyiz. Bu zam, şeker şirketine 90 milyon lira ödeme yapmamızı gerektirmektedir.»

Maliye Bakanımızın sözleri, borçlanarak yaşayan bir memleketin ekonomi politikasının nasıl yabancıların eline teslim edildiğini bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Ne var ki, bu acı durum, son derece normal karşılanabilir hâle gelmiştir! Şimdi Maliye Bakanı, görüşüne göre bütçeden, fakat aslında Merkez Bankası yoluyla karşılanacak olan pancar zammını ezile bütçeye katkı yabancılara anlatacak ve onların mısalamasına sığınacaktır. Neredesin Atatürk!

Halk, Politikacıdan NELER BEKLİYOR?

Orta ve Güney Anadolu'da politikacılarla bir gezi

Başkent Ankara ya da Kültür merkezi İstanbul'un dışında köyde, kasabada ve nihayet illerde yaşayan Türk halkının çeşitli konulardaki görüşü nedir? Derdi, şikâyeti, meselesi nedir? Neyi bilmek, öğrenmek istemektedir? Günlük olaylar içinde kendisini en çok ilgilendiren konular nelerdir? Toplumun çeşitli katlarındaki insanlar politik ve sosyal olaylara karşı hangi tutum içindedirler? Büyük şehirlerde aydınlar çerçevesinde, basında, üniversitelerde ve nihayet parlamentoda tartışılan konulara karşı ilgileri nedir?

Bir tesadüf sonu 1965 yılının ilk günlerinde Ankara dışında beş günde beş il ve illerin 12 ilçesinde toplumun çeşitli katlarından insanlarla halkla temas oldu. Bir politikacı, dostum, CHP'nin yeni Genel Sekreter Yardımcısı Doktor Suphi Baykam, Konya, İçel, Adana, Hatay ve Niğde illerine çıkacağı bir halkla temas gezisine beni de davet etti. Geziye ben de başka Cumhuriyet, Milliyet, Ulus ve Anadolu Ajansı'ndan da gazeteci arkadaşlarım vardı. Gezi boyunca da bize yer yer Bayındırlık Bakanı Onat, Eğitim Bakanı Oktay, İmar Bakanı Kutlay ile Fakih Özlen, Rüştü Özal, Kemal Sarıbrahimoğlu, Yahya Dermanca gibi milletvekilleri de katıldılar.

Gezinin özeliği şuydu: Hiç bir yerde kongre yoktu. Gezi, sadece halkla temas amaçlıydı. Ekibin Başkanı Baykam ricama uyarak her gittiği yerde, önce etrafına toplanan halkın dilek, istek ve şikâyetlerini soruyor, neleri merak ettiklerini, neleri beyindiklerini öğrenmek istediğini belirtiyor ve hazır bulunanların enine boyuna konuşmasına, sorular sormasına imkân verdikten sonradır ki, kendi konuşmasına geçiyordu.

Beş günlük gezide binlerce kişinin katıldığı 18 toplantıda, ben bir politikacıya sorulan soruları, nakledilen şikâyetleri ve dilekleri tesbite çalıştım. Toplantılarda 376 vatandaş söz aldı. Bunlardan kişisel meselelerini ortaya koyanların sayısı 33 tür. Geri kalan 343 konuşmacıdan 187 si tenkitler yaptı.

Sonradan yaptığım tasnife göre, 343 konuşmacıdan tenkit ve şikâyetlerini ortaya koyan 187 kişinin dışında, 113 kişi doğrudan doğruya açık ve net sorular sorup cevap istediler. 43 kişi de dileklerini sıraladı. Konuşmacıların konuşma konularını da bir tasnife tabi tutmak gerekirse göze çarpan belli başlı özellikler şöyledir:

177 sorudan 22 tanesi, -koro halinde aynı sorunun tekrarlandığı bir iki yer dışında tek tek, sorular olarak toprak reformunun ne zaman gerçekleştirileceği yolunda oldu. Her yerde en çok merak edilen mesele, toprak reformu idi.

Soruların derecelendirilmesinde ikinci sırayı, Ziraat Bankasının kredi dağıtımını yeni esaslara bağlayıp bağlamıyacağı meselesi alıyordu. Üçüncü sırada ise, «Kıbrıs Meselesi» gelmekteydi.

18 toplantıda söz alan ve soru sorup tenkit, ya da şikâyetle bulunan 343 konuşmacı konuşmaları sırasında tam 58 defa «sosyal adalet» lafı ettiler. Üç kişi sosyal adaletin bir an önce gerçekleştirilmesinde zaruret olduğunu belirtti, 16 kişi ağalardan dert yandı.

İlhami Soysal

Sorular arasında diğer belli başlı künelmeler ise şöyle oldu: Dört kişi Ereğli Demir Çelik Fabrikalarındaki yolsuzluklara aslı olup olmadığını, dört kişi Türkiye petroleri üzerinde gerçekten bir yabancı sermaye hegemonyası kurulup kurulmadığını iki kişi personel kanunu tasarisinin ne zaman çıkacağını, alt kişi, seçimlerden nasıl bir sonuç alınacağını, beş kişi plân çalışmaları ne âlemde olduğunu, üç kişi AP'nin çalışmalarının kanunlara uygun düşüp düşmediğini. Üç kişi de zirai âlet ve makine satıcılarının fahiş kârlarının önüne geçilmesi için Meclise verilmiş olan kanun teklifinin ne zaman kanunlaşacağını sordular. Geri kalan 63 soru ise mahalli konularla ilgiliydi.

Din meselesi

Beş günlük gezide, 343 konuşmacıdan sadece bir teki, Ruhl Soyer'in Milletvekili olduğu Niğde Aksaray'ında Hacı adında bir zat din meselesini ele aldı. Sorusu da şuydu:

«Geçmiş devirde karşı partiler din konusunu ilçe İstisnar ettiler ve a'eyhimizde çalıştılar. Biz de ilk orta ve liseerde din derslerini mecburi hale getirsek mesele İngiliz'ceden bilmeyenler ve derse devam etmeyenler nasıl sınıfta kalıyorlarsa, din dersinden de aynı şekilde sınıfta bırakılmak yoluna gitssek daha iyi olmaz mı?»

Gezinin dinle ilgili bu tek sorusu da, Niğde Aksaray'ının oldukça mutaassıp havasına ve Ramazana rağmen Suphi Baykam tarafından gerçekten inanılmayacak bir cesaretle karşılandı. Dr. Baykam merakla kendisine dönmüş bekleyen gözlerini baka baka, partisinin laik bir parti olduğunu, Anayasa gereğince Türkiye'de inanç hürriyeti bulunduğunu, hiç kimsenin hiç bir şekilde hiç bir dini inancı zor'a tabi tutulamayacağını, temsil ettiği partinin ise hiç bir şekilde din istisarı yapmayacağını, bu partiye mensup olanların da böyle birşeyi asla düşünmemeleri gerektiğini söyledi ve bu sert çıkışı karşısında muhataplarından çit çıkmadığı gibi en ufak bir memnuniyetsizlik belirtisi de gösterilmedi, hatta konuşmayı alkışlayan ar oldu.

Dayak

Gezinin ilgi çekici yönlerinden biri, konuların bölge bölge rahatça hissedilebilecek şekilde değişmesiydi. Gezinin ilk günü boydan boya geçtiğimiz Konya ili hudutları

içindeki üç büyük durak, Kulu, Cihanbeyli ve Konya'da daima ilk soru «Toprak Reformu» idi. Kanunun ne zaman çıkacağı soruluyordu. Bunu Ziraat Bankası kredilerinin yetersiz olduğu ve kötü dağıtıldığı yolundaki şikâyetler takip etti. Konuşmaları üçüncü sırada işgal eden konu ise Kıbrıs meselesinin sonunun ne olacağı idi. Zaten her gittiğimiz yerde sık sık, «Kıbrıs'tan bahset, Kıbrıs'ta neler oluyor?» soru ve hitapları ile karşılaştık. Ne var ki, bu soru ve hitaplar hiç bir yerde, konuşma çok yakından ilgilenen Iskenderun dahil, — zira donanma zaman zaman burada üslenmektedir — soru ve dileklerin tesbitinde üçüncüden yukarı sıraya çıkmadı.

Konya sınırından çıkıp da İçel'e girdiğimizde, şikâyetlerin mahiyeti değişti. İçel'de, bu arada Mut'da, Silifke'de ve Erdemli'de jandarma dayatından şikâyet başta gelmekteydi. Hemen hiç bir İçel'li yoktu ki, dayaktan yakınmasın. Adana'da ise soruların başına bir kere daha toprak reformu geçti. Hatay ve Niğde'de ise bilhassa CHP toplantılarında şikâyetler çok enteresandı. Hemen her konuşan, CHP'nin iktidarda bu'ununmasında rağmen, mensuplarının en çok gadre uğrayan insanlar olduğunu söylüyordu. Buralarda da polis ve jandarma dayatı vardı ve CHP Genel Merkezi uyuyor, parti mensuplarıyla ilgilenniyordu.

Bir soru listesi

Anadolu'da, özellikle Orta ve Güney Anadolu'da vatandaşların hangi konularla ilgilendiğini daha iyi ortaya koyabilmek için, çeşitli kesimlerde tesbit edilmiş listeleri, konuşmacıların sözlerine sadık kalarak olduğu gibi nakledeceğim:

Konya CHP il merkezinde, bu partinin ilçe yönetimi kurulları ile kadın kolları temsilcileri ve bazı partililerin katıldığı bir sohbet toplantısında sorulan sorular, ileri sürülen tenkitler ve belirtilen istekler:

1 — Toprak Reformu ne oldu? Çıkacak dedi'ler ama sesi bile çıkmadı, daha ne kadar bekleyeceğiz? (Bu ilk soru, Cihanbeyli ilçesi köylerinden birinde geldiğini söyleyen fakir kıyafetli bir çiftçi tarafından sorulmuştur.)

2 — Gâvurlar bize petrolü pahalı satıyorlarmış. Başkalarına da daha ucuza. Biz petrolümüzü ne zaman kendimiz çıkarıp kendimiz satacağız? (Bu soru 24-25 yaşlarında kravatlı, orta giyimli ve turistik eşya satan bir dükkân sahibi olduğunu söyleyen bir genç tarafından sorulmuştur.)

3 — Ereğli Demir-Çelik Fabrikasında bir sürü yolsuzluk yapıyorlarmış. Parayı devlet veriyor ama fabrikayı kontrol edemiyorlarmış, yüz milyonlarca lira haksızca kullanılıyor.

Bir Güney Anadolu köyü

yormuş. Çetin A'tan yazıyor, bu doğrusu siz hükümet olarak niye birşey yapmıyorsunuz? Yaptınızsa ne yaptınız? (Bu soru giyimli kuşama ile kasaba öğretmeni olduğu anlaşılan gençten birisi tarafından sorulmuştur.)

4 — Rüşvet iltimas aldı yürüdü. Çocuğumuza nüfus kâğıdı bile çıkartmak için rüşvet istiyorlar. Bu partimize rey kaybettiriyor, şikâyetlerimiz de kulak ardına atılıyor. İsmet Paşa buna ne çare bulacak? (Bu soru, konuşması bir hayli bozuk, ama kavgacı tavırlı çakır göz'ü yaşlıca bir adam tarafından sorulmuştur.)

5 — Adalet Partilileri gene din iman diye yaygarayı koyverdiler. Köylerde türlü melânet yapıyorlar. Rüşvet de aldı, yürüdü, seçime kadar bunların önünü kesmez işek halimiz dumaç, toprak reformunu çıkarın, lâzım bizim parti sosyal adaletçi bir parti, Halkçılıktı, devrimcilikti, laikçilikti, devletçilikti bizim bunlara dört elle sarılmamız lâzım. Genel Merkez gevşek davranıyor, teşkilât'a alakalanmıyor, halimiz ne olacak? (Bu soru Konya Şeker Fabrikasında işçi olduğunu söyleyen gençten bir parti yöneticisi tarafından soruldu.)

6 — Toplu sözleşmeyi, grevi işçi haklarını biz kanunlaştırdık, parsayı Adaletliler topluyor. Bir çok şey yapıyoruz ama satışı yok. Genel Merkez ne yapıyor belli değil, bize Ankara'daki ağalarımız neler düşünüyor onlardan bahsedin? (Bu soruyu sahibi de Konya Çimento fabrikasında işçi imiş.)

Partili partisiz

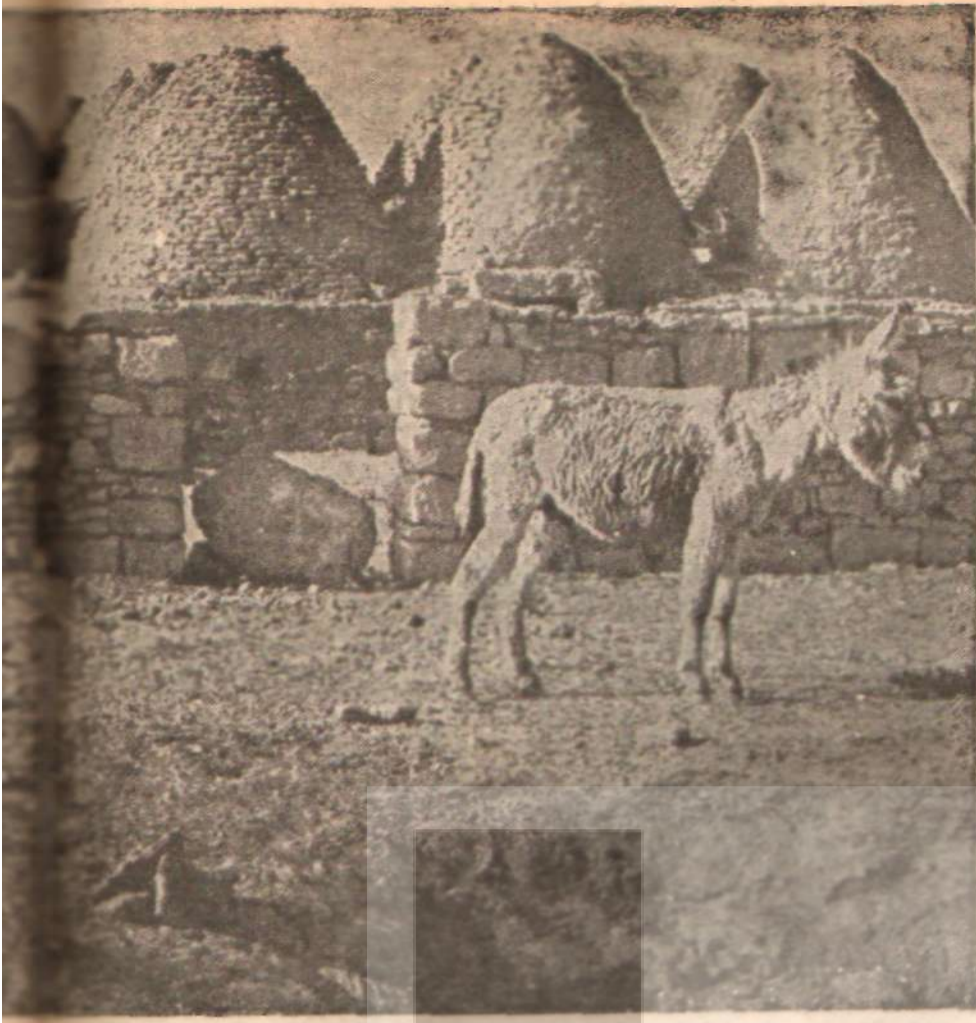
herkes konuşuyo

Konya'nın Kulu ilçesinde önce kahvede sonra bir alanda partili partisiz yüzlerce vatandaşla, Cihanbeyli ilçesinde genişçe bir lokanta salonunda ve Konyada CHP il merkezinde yapılan konuşmalarda her üç yerde de Jaima ilk soru toprak reformu olmuştu. İçel hudutlarına girdikten sonraki ilk durak Mut'da ise konuşma önce ana-

Bir kasaba kahvesinde derleyen yurttaşlar

Fotoğraf : Fikret Ötyam

ül üzerinde bir pastahane, on beş kişiyi, sonra da daha genişçe ve yüzelli kişinin oturacağı bir kahvehane yapıldı. Gerek Tos Pastaevinde gerek kahvehane de her partiden ve her inanıştan insan vardı. Buradaki soru dilek ve şikâyet şöyledi:

Mutlular tarafından «Çörçül» diye adlandırılan yaşlıca ve hoşsohbet bir zat, süba ağalı bir şekilde sağına soluna bakarak ve Suphi Baykam'a hitap ederek:

« Sorun, söyleyin diyorsun ya etrafa ki bakmak lazım. Polis olur, jandarma olur. İhtisat Orman geldiymi de derdimizi söyledik, sonradan jandarma çavuşu beni şikâyet ettiniz diye bir araba dayak attı, neme lazım, bir daha islanmak istemem. Geçen de postu zor kurtardım.

« Canım dayak atılır mı? Oyle şey olur mu? Memlekette kanun var, adalet var.

« Bey bey, sen bilmezsin, bunlar bana Çörçül der'er ya benim adım Şevki Seymen Alimallah kemiklerimi kırıyorlardı. Şikâyet etsen kime? Sen bizde der'tersen ki ama, devâsı yok. Bu Mut'un der'di bitmez, anlansak gibi değil. Bir kere banka kredileri dar, gübre pahalı, toprak az. Buradan kaşını yetiştiriyoruz ki, Malatya Kaşını yanınca halt etsin. Ama satamıyoruz. Tüccar geliyor, bedava kapatıyor, kooperatif kurulmaz mı? (Gençten der'li toplu bir adamı göstererek) Şadan bey an'at'sın, o daha iyi bilir...»

Çiftçilikle uğraştığını söyleyen, ceketinin cebinde Milliyet gazetesi gözükken Şadan Bey de Mutlu'ların der'dini şöyle dile getirdi:

« Burada her ne isterseniz yetişiyor. Kaşını öyle, geçen yıl iki milyon liralık kaşını sattık. Yer fıstığı yetişiyor. Tüccar gelip 150 kuruştan alıyor, üç liradan satıyor. Oduyumuz var Konya'nılar yakar, kaşınımız var Karamanlılar yer. Şirket, kooperatif kuramıyoruz. Vaktiyle bir kere demedik içimizden biri birşey çıktı paralan yedi, itimadımız kalmadı, üç kişi bir araya gelemiyoruz.

Çörçül Şevki sözün burasında yeniden konuşarak şöyle dedi:

« Bir Ziraat Bankası var, kredisi dar. Ota da hep ağalar alıyor. Buraya başka banka lazım, şube açmak lazım. Banka kredisi mi kefil istiyor. Biz zaten çulsuzuz, kefil nereden bu'alım. Parayı alan da kefil olan da hep ağalar. Biz burda en iyi ana bulgur çıkarırız, Karamanlılar bunu alır kendilerininle karıp satıyorlar. Toprak-Su da Şadan bey anlatsın bakan...»

Toprak - Su

« Şadan bey aralar: « Toprak-Sucular geldiler, övündüler. İhtisat er, yalan söylediler, lüzumsuz gereklerini perlere yatırıma başladılar. Krediyi ihtisat olana değil, olmayana verdiler. Fakir halk krediyi istiyor, teraslama istiyor, su arıyor. Zenginler için başından, tağ Merasim bunları ayarlıyor. Hep kendi tarlaları için çalışıyorlar. Toprak-Sudan krediyle Mersin mi'yonerleri alıyor, fakir köylere ise beş on bin lira almak için yalvarıyor, gene de alamıyor. Toprak-Su memurları aldıkları maaşın dörtte birini kasasında bile yatırım yapmıyorlar. Ara-

ızla tarla sulamaya ka'kıştılar. Böyle şey olmaz. Burada en münbit toprağın dönümü bir liradır, bunlar dört bin liraya mal ediyorlar. Bu milletin artık Toprak-Suya itimad kalmadı, krediler Mersinde ağaların arasında bölüşüyor, bizinkiler de burada suçlarını yapıyor. Toprak reformu deniyor, burada reform yapılacak kadar geniş toprak yok. Ama aşağıda ovada, ağaların elinde toprak çok. Reformu oralara yapmak lazım, yapan yok.

Bu arada bir kenarda oturup konuşulanları hafif gülümseyerek dinleyen biri şöyle atılarak:

« Boyuna toprak reformu diyorlar. Ne bu toprak reformu. Biz bunu bilmiyoruz ki, iyi mi olacak kötü mü söyleyelim. Hele bir kere şu reformu denen şey neymiş bir onu söyleyin? »

Araçlardan şikâyet

Toros Pastaevindeki sohbet koyulaştıkça kalabalık da artıyordu. Ramazan'ın ilk gündüdü ve Mutlu'lar saat dokuzu geçmiş olmasına rağmen daha yeni yeni uyanıp sokağa dökülüyorlardı. Biraz sonra CHP İlçe Başkanı da geldi ve bir genişçe kahveye gitmeyi teklif etti. Çarşı içinde Orta Kahve adında bir kahveye iktikâl edildi. Buradaki sorular ve dilekler de şöyle devam etti:

« Ziraat Bankası Kredisiyle aldığımız tarım aletlerini peşin alıyoruz, araçlar 2200 liralık motörleri bize 2900 liraya peşin satıyorlar, hani bir kanun çıkacak mı oldu? »

« Kooperatif kurmak istiyoruz, illâ da kooperatif bir'liklerinden birine girin diyorlar. Bu birlikler de birer araç, biz tek başımıza kooperatif kursak kredi alamaz mıyız? »

« Toprak reformu ne demek hep duyuyoruz. Burada toprak yok, orman var. Onun da reformu yapılacak mı? Orman köylerini süreceklemiş doğru mu? »

« Pamuklu köyü Öğretmensiz Camiyi okul yaptık ama öğretmeni vermiyorlar. Heyet yaptık, Valiye gönderdik söz verdiler gene öğretmeni yok. »

« Masara-Yıldız köyünün suyu yok. Bir yıldır uğraşyoruz, 1250 lira para topladık bankaya yatırdık, ama devlet yardım etmiyor. »

« 22 bin liralık makineleri 55 bin liraya satıyorlar, bu namussuzluk değil mi? Bizim etimiz ne budumuz ne? Zaten tefeciler canımıza okuyor, bunları niye önlemiyorsunuz? »

« Bizim Yapındı köyünde yabancı zeytinler var, bunlar vatançada dağıtıyordu, şimdi durduruldu, araziye de vatandaş sokulmuyor, jandarma sopayı basıyor. Orman davasından mahkemelere taşınmaktan hâlî olduk. »

« Köyümüzde okul istiyoruz, plânda yok diyorlar. P'âna koyversinler ne olur, at değil deve değil, üst tarafı bir okul. »

« Plân Mut'a uğramadı hiç. Üç yıldır bir çivi bile çakılmadı. Milletvekilimiz Dermanç gelmez, biri de hasta uğramaz. Derdimizi kime yanalım? Mersin'de Müdür ağalarının adamı, onların köylerine asfalt yol yapıyor, bizimse bir yolun mecazi bile beş aydır bitmedi. »

Silifkenin yoğurdu

Silifke'liler nedense oldukça az konuşurlar. Ustelik kalabalık de fena Jęğildi ve vatandaşlar tıpkı Mut'ta olduğu gibi rasgele bir kahveye gelmiş olan çeşitli partilerden insanları ve genellikle köylüleri. Sırasıyla belli başlı soru ve dilekler şunlar oldu:

« Toprak reformu ne zaman çıkacak? Çeltik toprağına da reform yapısın. »

« Orman dâvası ne olacak Orman köylerimizin hali Juman? »

« Evlerimizi sel aldı, devlet iktiyüz ev yaptırdı ama bunlar biz fakirlere değil de, selden hiç zarara uğramayan zenginlere verildi. »

« Kebec köyünden geçen yol kötü. Nafia bu yolu asfalt yapsın, söyleyin de plâna a'versinler. Artık plânsız birşey olmuyormuş. »

« Orman memurları dayak atar, jandarma dayak atar. Ben Millet Partiliyim dayak yıyorum, suçlu kime bulacak bilemiyorum. CHP. iler de dayak yiyor. Onlar jandarma ile korcular AP. li diyorlar, AP. liler de dayak yiyor, onlar da korucuya jandarma CHP. li diyorlar. Nelli olduğunu bilmem ama, beni öyle dövüldür ki, ayaklarına bir de tuz bastılar. »

Erdemlinin erdemi: Dayak

Mersin'de parti binasında yapılan sohbet sorular genellikle parti içi meselelere inhisar etti. Sorulardan sadece bir tanesi dikkat çekiydi. Genç, üniversite öğrencisi olduğu belli biri, «sosyal adalet ne zaman gerçekleşecek, reformlar niye yapılmıyor» diye sordu.

Eskiden DP. nin, şimdi de AP. nin kalası diye bilinen Erdemli ilçesinde ise bir kahve de halkla yapılan sohbette on-onbeş kişiden fazla müşteri toplamak mümkün olmadı. Milletlin üst taraf, tavasını dominosu nu oynamaya devam etti. Konuşanlar da daha çok Erdemli'li CHP yöneticileri oldu. İşte Erdemli'deki konuşmaların ana hatları:

« Jandarma karakolları, nahiy müdürleri halka zorluk çıkarıyor. Mesela Güzeloluk Nahiy Müdürlüğü böyle. Karakolda ise sabah akşam vara yoğa dayak atılıyor. Daha bugün burada bunun bir misali vardı. Rasimin tarlasına yol geçecek diye grayder sokmuşlar, o da ben grayderi sokmam demiş, paramı almadın istimlak bedelini ödemeden kimse tarlasına giremez. Atmuşlar sopayı. »

« Karakolda suç işleyene dayak atmak da ne oluyor. Suçu olan varsa mahkemeye verisin cezalandırısın. Ama hem dövüyorlar hem hakaret ediyorlar. Şikâyet de mümkün değil. Etik mi Jandarma alay komutanı, onbaşyı değiştirme için tahsisatın yok deyip çıkıyor. »

Erdemli'nin CHP. İlçe Başkanı Lütfi Bilgin de dayaktan şikâyet edenlerin başında geliyordu. Şöyle dedi:

« Eski devirde jandarmayı vatandaş dövüyor. Hangi jandarmasının haddineydi vatandaşa el kaldırmak. Ama şimdi bizim iktidar geldi dayağı vatandaş yıyor, jandarma nasıl olsa birşey olmayacağından emîn. »

İçel CHP. İl Başkanı Ramazan Aslan da bu yakınlarda şöyle katıldı:

« Şikâyet etsen ilin şurasındaki karakoldan alıp burasındaki karako'a veriyorlar. Neticede dönüp dolaşıp gece bizim başımıza belâ oluyor bu karakol komutanları. »

CHP. İktidarından şikâyette CHP. İlçe ve il başkanlarını yalnız bırakmamak için olacak, sözün burasında söze CHP. İçel Milletvekili Yahya Dermanç da katıldı bir şikâyette de o bulundu:

« Efendim bu jandarma dayağı konusunda üç faktör var. Birincisi İçişleri Bakanığı kimseyi yerinden kırdatmıyor, tahsisatı yokmuş, ikincisi, jandarma da, ormanca da, idareci de ziyas yatırım yapıyor, nasıl olsa CHP. bize birşey yapmaz yarım ötekiler gelirse onlara yaranmak lazım diyor ve dayağı CHP. ilere atıyor, kötü muameleyi CHP. ilere yapıyor. Üçüncüsü, aynı sebeplerden ve bütün a' kademe DP. den müdever memurlarla dolu olduğu için orman bölgelerinde ormancılar CHP. ilere de öteki vatandaşlara da vatandaş idarelen soğusuna diye korkuca bir baskı yapıyorlar. Bunu önlemenin çaresi de yok. »

Sohbetin burasında hali vakti yerinde olduğu kalın saat kösteğinden, göbeğinden, ağzındaki altun dişerinden belli bir kasabalı sordu:

« Hani orman kanunu değışcekti? Tapulama kanunu çıkardınız iyi oldu, bir de şu orman kanunu değıştirseniz, şu toprak reformu lâhından vaz geçseniz... »

«Adananın yolları taştan...»

Adana CHP. İl Merkezindeki toplantıda da bermutat sorulan ilk soru toprak reformu oldu. Ancak bu sefer tasarru niye gektığı soruluyordu. Merak edilen husus tasarrın esaslarıydı. Sulu arazide azami top-

rak büyüklüğü ne olacaktı? İkinci soru, zıral alet ve makina ithalatının niye tamamını devlet eliyle ve gümrüksüz olarak yapılmadığı idi. Üçüncü soru Kıbrıs'tı. Dördün cüsü de zıral gelir vergisi dilimlerinde yeni bir artırma yapıp yapılmayacağı idi.

Adananın daha çok ağaları ilgilendiren bu sorularının peşinden kara kuru, zayıf nahif bir de ikanı, ufak çiftçi olduğu belli birisi, «Niye herkesten kazandığı ölçüde vergi almıyorsunuz? Niye kazanan çok vergi almıyorsunuz? Niye çok kazanan çok ver var gül gibi geçinip gidiyorun, verdiğimiz vergi de hiç. Zavalı memurlar hattâ odacılar kapıcılar bile bende çok vergi veriyor, bizim ağalar ise zıral koklatıyor, bu ne biçim sosyal adalet?» dedi. Bir başkası zıral ilâç ithalinde vergi indirmeyi yapıp yapılmayacağını sordu. Daha bir başkası «çiftçi çiyeye azam olan herşeyin ithalatını devletleştirelim, başka çare yok, ben toprak reformuna karşı değilim ama, bunun hududunu açıklayın da herkes huzursuz olmasın» dedi.

İskenderun'la konu değışti

İskenderun'da toplantı gene parti binasında yapıldı. Gene konuşmadan önce bermutat derter, istekler ve şikâyetler soruldu. Burada vatandaşların söyledikleri şunlar oldu: Semsettin Mursaloğlu:

« CHP bir kanun getirsin, 1950 den bu yana kim nerelerden neler kazanmış, bunlar soruşturulup tesbit edilsin, sıkı bir vergi konsun. »

« Vatandaş idareci münasebetleri kötü. Basın yoluyla yaptığımız şikâyetler cevapsız kalıyor. Dilekçeli müracaatlarımıza anayasa ya rağmen zamanında cevap verilmiyor. İdari reformu bir an önce yapmak vatandaş rahata kavuşturmak lazım. »

« AP. yi tutan küçük memurlar CHP. ilere eziyet ediyorlar. Sadece üst kademeyle değıştirmek yetmiyor. Orman Koruma memuru bir vatandaşın kaşını çıkarıyor, türlü eza cefa yapıyor, sonra İsmet Paşa böyle istiyor da onun için yapıyorum diye vatandaş bızden soğutuyor. Buna çare ne? »

« İskenderun'da ekmeçiler, ücret iler iş bulamıyor, işsizlik aldı yürüdü. Halbuki vaktiyle buralarda çok iş vardı. Vatandaş bunun için eski devri geri getirecek diye AP. yi tutuyor. Biz iktidardayız, ama kongrelerde vazife verecek adam bulamıyoruz. AP. de ise adamlar vazife almak için dövüşüyorlar. »

« Halk iktidarımız beceriksizlikle birşey yapmamakla iktisat ediyor, bir toprak reformunu bile çıkaramadık. Ne oldu bu tasarı? Ne zaman çıkacak? »

« Toprak reformu iyi ama, açıklanmaması endişeler doğuruyor, toprak alım satımı durdu, bu reformun ölçüsü ne olacak? »

« AP. seçimlerde yasakları dinlemiyor, yasak olan herşeyi yapıyor, dini kullanıyor, para ile oy satın alıyor, bunlara çare ne? Partiler kanunu ne oldu? AP. le anlaşılacağına göre demek bu kanun da bir işe yarayacak, gene herkes bildiğini mi okuyacak? »

« Milletin bu hükûmete itimadı yok. Bir toprak reformunu bile yapamadınız. Halbuki Atatürk zamanında her sabah bir reform yapılırdı. Hem de ne reformlar. Siz ne yapıyorsunuz? »

« 1938 den beri bu vilayete 20 vali geldi geçti. Sonuncusu en iyisiydi, ne parti zandı ne şu ne de bu niye değışti, halk memnundu. Siz halkın memnu olmasını istemiyor musunuz? »

« Kıbrıs işi ne âlemde? İyi niyet heyetleri niye geç kaldı? Atı a'an Uskudar'ı geçmesin sakin? »

« Kültür seviyemiz son derece düşük. Köy Enstitüleri niye açılmıyor? »

« Köylüye nakdi kredi yardımı yapmak, onun batmasına yol açıyor. Parayı alıp ya barda yiyor, ya da kızına oğluna düğün yapıyor. Çiftçi kredisini aynı yardım halince getirmek konusunu düşünüyor musunuz? »

« Emniyet mensuplarının maaşları kaldırılırsa daha iyi? Nasıl olsa onlar maaşlarını kahvelerden gazinolardan çıkarıyorlar, aldıkları haraç kendilerine yeter. Maaşları da hazineye kalsın daha iyi olmaz mı? »

« Sosyal adaleti lâfla mı gerçekleştireceğizi sanıyorsunuz? »

« İktisadi ve sosyal reformlar ne oldu Şayet seçimlere kadar da bunları gerçekleştiremezseniz iktidarda kalmak değil, muhalefette bile kalamazsınız. »

« Arazi reformu nasıl olacak, elimizde kaç dönüm toprak kalacak? »

« Ben sanayiciyim, bizim imal ettiğimiz yerli sanayi mamulleri korunmuyor, ithal imkânları hâlâ kısılmadı. Yarın Ortak Pazara da girince bizim ilâsımız mukadder, bu konuda ne düşünüyorsunuz? Biz ölüm mi, yoksa sanayicilikten vaz mı geçelim? »

SİYASİ NOTLAR

Gençliğin yerli petrol kampanyası

Gençlik, petrol servetimizin yabancılarla paylaşılması karşısında yerli petrol üretimini koruma ve petrol kaynaklarımızı millileştirme yolunda bilinçli bir kampanyaya açtı.

Çarşamba günü bir basın toplantısı yapan İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği Başkanı Uygut Bayaz, bu konuda gençliğin düşüncülerini şöyle açıkladı:

Ulusumuzun sorunlarına eğilip, bu sorunlar ile ilgili araştırmalar ve incelemeler yaparak düşüncelerimizi kamuya sunmayı bir görev sayıyoruz.

Bugün, ülkemizin içinde bulunduğu «PETROL SORUNU» acı bir gerçek olarak ortadadır.

Bir ulusun siyasi bağımsızlığını ekonomik bağımsızlığı bitirir.

Yabancı sermayenin amacı yalnız kendi çıkarını sağlamaktır. Buna göre, doğal kaynaklarımızı ve bunların en değerli olan petrolümüzü yasal yollarla yabancı sermayenin yararına sunmak, ulusumuzun sömürülmesini kendilerimizle hazırlamaktır.

Birleşmiş Milletlerin tarihî kararı dahil Türkiye'de 1954 den beri devam eden tutumunun ne kadar yanlış olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Nitekim, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 14 Aralık 1962 tarihli kararı aynı şekilde der:

«Halkların ve milletlerin kendi tabii kaynakları ve zenginlikleri üzerindeki egemenliklerini ihlal etmek Birleşmiş Milletler Yasasının ruhuna ve ilkelerine aykırı olup, milletlerarası işbirliğinin gelişmesini ve barışın korunmasını engellemektedir.»

İlk bakışta devlet ile eşit koşullar altında işletme hakkına sahip olan yabancı şirketler Devlet bütçesinden de üstün mali güçleri ile eşitliği kısa zamanda bozmuş ve ulusumuzun yararına işler duruma getirmişlerdir. Kaldı ki, Devlet parasının buyruğuna güçlü yabancı sermayelere yarışması bir toplumun geleceği bakımından en dışe vericidir.

Halen yürürlükte bulunan Türk Petrol Kanunu için zamanın muhalefet lideri Sayın İsmet İnönü «Petrol Kanunu bir kapitülasyon kanunudur. Bu kanunla memleket bilimsel ve teknik ilerlemeleri sürüklenmiştir. Biz bu memleketi sokakta hazır bulmadık. Biz bu memleketi bir avuç harabe halinde ele aldık. Yabancı eller kapıyı açmışlardır. Bu memleketi kapitülasyoncuların yeniden ortaya çıkmasına asla müsaade etmeyeceğiz ve bu uğurda sonuna kadar mücadele edeceğiz.

ğiz. Petrol ve yabancı sermaye kaynakları memleketin caneline dokunmaktadır. İktidara gelirse düzeltceğiz. Gelmezse, yakından takip edeceğiz. Bununla her zaman uğraşacağımız, bırakmamız yakalarımız» diyerek eleştirilmesini yapmıştır.

Bu dâvânın çözümünü, İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği olarak Petrol İşletmelerinin millileştirilmesinde görmekteyiz. Bu amaç gerçekleştirilinceye kadar başta Devlet olmak üzere bütün vatandaşlarımızı kendi öz petrolümüzü kullanmaya çağırırken, bu ulusal görevin karşısına çıkacak her kurum ve şahsı millî menfaatlerin hasını ilân ederiz.

Perşembe günü petrol konusunda bir açık oturum düzenleyen T.M.T.F. nin yayınladığı çağrıda ise şöyle deniyordu:

«Öğrenci arkadaş, siyasal bağımsızlık ekonomik bağımsızlığı gerektirir. Ekonomik alanda yabancı şirketlere verilen aşırı imtiyazlar, Türk ulusal bağımsızlığını kısıtlamaktadır. Petrol sorunu Türkiye ve Türk halkı için bağımsızlığa uygun bir biçimde çözümlenmelidir.»

T.İ.P.

Bir kısım basın, TIP Genel Kurul toplantısının yapıldığı MTTB salonunun güvenliğini sağlayarak vakfesini yaptığı için, neredeyse polisi de «silahlı» ilân etti. Son Havadis, alışılmış demagoglerin etkisi altında, polisi «Satılmışlar Moskova'ya diye gösteri yapan gençlere polis cop ve yumrukla mani oldu» sözleriyle adeta jurnal ediyordu. Ashındaki polis, zorla mesele çıkarmak isteyen cam-çerçeve kırıclarına karşı çok müsamahakar davrandı. Saatlerce savımmada kaldı ve saat 16-150 yf aşmıyan bina taşıyıcılarını volvarnalarla vattırmıyaya çalıştı. İlk hücum Pazar sabahı 9.55 te yapıldı. Polis bunu rahatlıkla püskürttü. MTTB, binasına ikinci hücum, daha sert oldu ve 10 dakika kadar sürdü. Camlar kırıldı. Saldırcıların bazıları da, savunucuların kırmızı mürekkep vadmurına tutuldular.

Milçofelerin en kızıştı bir sırada Genel Başkan Aybar, arka sokaklardan partilerin omuzlarında salona girtili ve dinletilere hitaben «Hevecanlanacak bir şey yok. Bütün bunlar, partimizin kutupunu itale ediyor dedi.

İkinci hücumları da püskürtülen fatihler, «Mareşalin cenazesinde bulunan milliyetçi gençler, bu bînavı zanttedelim» nâ-ularıyla üçüncü defa taarruza geçtiler. Fakat bu hücum da binanın dış duvarları önünde son buldu. Fatihler, bu taarruza patates ve çürük yumurta kullandılar. Ama

TIP toplantısında çıkarılan olaylardan bir görünüş Cam - çerçeve taşıyıcı fatihleri..

polisin çok yumuşak tutumuna rağmen polis barikatını aşamıyacaklarını anladılar. Hezimet halinde, yokuşun 150-200 metre aşağısındaki TIP Genel Merkez binasına taş yağdırmaya başladılar. Polis, «yapmayın, etmeyin» diye aşağıdan alıyordu. Nihayet emir geldi ve polis taarruza geçti. Polis taarruzu, çok kısa bir süre içinde, saldırcıların tam hezimetiyle sonuçlandı. Ancak polisin müsamahasıyla yaygara koparmaya almış olan gürlütücüler ekibi beklemedikleri bu sertlik karşısında hemen çözüldüler.

Genel Kurul toplantısında Genel Başkan Mehmet Ali Aybar, iç ve dış gelişmeleri belirten ve kapitalizmin buhranına geniş yer veren uzun bir konuşma yaptı. Dış politikada bağımsızlığa yönelmenin kalkınma ve ilerlemenin temel şartı olduğunu belirtti:

«Türkiye'nin dış politikası, 1939'dan, fakat asıl 1947'den beri dış yardım ve kredi mihveri etrafında dönüyor. Bu yardım ve krediler egemenlik haklarımızla bağdaşmayan şartlara bağlanmakla kalmamış, üstelik yardım ve kredi anlaşmaları özel sektörün yani toprak ağaları ile köklü dışarda kapkaççı sermaye çevreleri lehine türlü şartları da bize dayatmıştır. Ve bu kimayenin gölgesinde, yerli özel teşebbüsler yabancı sermaye çevreleri arasında sağlam ortaklıklar, millet zararına işleyen karlı kombinasyonlar kurulmuştur.

Bundan dolayı Türkiye'de sosyal yapı anlamında bir iktidar değişikliği olmadan Türkiye'nin gerçek bağımsız bir dış politikaya kavuşması, bize gerçekleşmesi güç bir ihtimal olarak görünüyor. Bununla beraber Türkiye İçişleri

tisi, hükümetlerin bağımsızlığa doğru atacağı her adımı bütün gücü ile destekleyecektir.»

Aybar, bağımsız dış politikamızın Batıya yüz çevirmek demek olmadığını da şu sözlerle ortaya koydu: «Sovyetler Birliği ile dostluk ilişkilerinin yeniden kurulması, Türkiye'nin Batı ülkeleriyle eşitlik ve karşılıklı saygıya dayanan ve ulusal bağımsızlık ve egemenlik haklarımızla çelişmeyen dostluk ilişkileri kurmasına ve sürdürülmesine elbet engel değildir ve olmanamalıdır.»

Aybar, günümüzün toplunculuğu için de şu sözleri söylüyordu: «Toplunculuk bakımından önemli olan şudur: Her ulus, topluncu düzenini önce kendi gücüyle kuracaktır. Topluncu felsefe ve ahlâka bağlı ve uluslararası iyi münasebetler çerçevesi içinde olarak toplunculuğu kurarken, her ulus kendi çıkarlarını ön planda tutmak zorundadır. Toplunculuğun bugün dünyadaki potansiyel gücü, böyle bir davranışta hem mümkün, hem de dünyada genel olarak toplunculuğun hızla gelişmesi için gerekli oluyor. Çağımız toplunculuk çağıdır. Aç halkların toklarla savaşında, topluncu ekonomi, topluncu felsefe, topluncu ahlâk ve topluncu ilkeler göre kurulmuş toplum düzeni, kurtuluşun biricik yoludur. Ve bu yolu her ulus kendi toplum şartları içinde, kendi tradesi ile bulacaktır, bulmaktadır. Kırk küsur yıl önce ilk bütün açlığımız yolu izleyerek politik bağımsızlıklarına kavuşan sömürge veya yarı sömürge halkları, o gün bugün bizim tutamadığımız toplunculuk yoluna sarılıyorlar, ya da sonunda toplunculuğa varacak, kapitalist olmayan kalkınma yolunda yürüyorlar.»

Aybar, günün aktüel konusu o-

lan dış ticaret meselesinde de «Görüyorsunuz, yah damarımız kesilmiş, kanımız akıp gidiyor. İlk iş damarı dikmek kanı durdurmaktır. Dış ticaretin millileştirilmelidir. Dış ticaretin, bankacılık ve sigortacılığın kamu zararına işlediği artık rakamlarla ispatlanmıştır. Bu faaliyetler, kamu hizmetli niteliği taşımaktadır. Dış ticaretin, bankacılığın ve sigortacılığın devletleştirilmesi, Anayasaya göre sadece mümkün değil, içinde bulunduğumuz şartlarda bir evedir» diyor.

Son günlerin 141 ve 142. maddelerin tartışmaları hakkında da Aybar'ın görüşü şöyleydi:

«Daha geçenlerde Adalet Bakanı bu maddelerin Anayasaya aykırı olmadığını ileri sürdüklerini cesaretini göstermiştir. Gerçekten de cesaret çikmiş bu maddelerin Anayasa ile çelişmediğini ispatlayabilmek sadece hukuka, mantığa değil, sağduyuya da sırt çevirmek tir. Üstelik Adalet Bakanı bu maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesinde henüz karara bağlanmamış bir dava olduğunu da düşünmemiştir her halde. Çünkü düşünülmüş olsaydı, bunun Yüksek Mahkeme'ye etki altında bırakmak sayılacağını görerek böyle bir davaya kaçınırdı sanırım.

Üzülerek söyleyelim ki, sayın Başbakanın bir gazetede yayımlanan bu konu ile ilgili sözleri biz de hakkı endişeler uyandırmıştır. Başbakan: «141 ve 142. ci maddeler memleketin bünyevî ihtiyaçlarına göre tatbik edilecek ve istâh olacaktır. İstidat olursa ölçüyle genişletiriz» demiş. Gazetede ki bu sözler Başbakanın görüşünü tam yansıtmış mıdır? Bilmiyoruz. Ancak 141 ve 142. maddeleri uyarılamak söz acarıların keskinlikle karşısında olduğumuzu, tıra biçim Anayasaya gerçekten inandırmızı burada haykırmak isteriz Demokratik Anayas. ile faşist kanun maddeleri bir arada uygulanamaz. Ya biri, ya öteki; Başbakan seçsin...»

Genel Başkan sözlerini, «Onüç mütade fırsatlı günler de bulursanız, pusulamız ve gemimiz sağlamdır» diyerek bitirdi.

Mehmet Ali Aybar

Kırkhanlıların dertli

Hatay'ın merkezi Antakya'da dertler daha çok kaçakçılık sulama. Kıbrıs, zirai kredi konularını etrafında topluyorlardı. Karşısındaki dağlar Suriye hudutları içinde kalan Kırkhan'da ise ilk soru, mayınli hudut sahalarının daraltılıp daraltılmayacağı, kaçakçılık konusunda daha sert tedbirler gerektirip gerektirmediği oldu. Bunu toprak reformunun ne zaman yürürlüğe gireceği, onu da Kıbrıs takip etti. Dördüncü soru Süleyman Demirel'in yabancı şirketlere ürettirici adamı olup olmadığı yolundaydı. Aynı soru bir iki yerde daha tekrarlandı.

Kırkhanlıların üstünde ısrarla durdukları konulardan biri de rüsvetle önlenemeyen siydi. Bu konuda arş ardına beş altı soru soruldu. Üç beş örnek sıralandı. Tabii jandarma dayatığı da bir garnitür olarak sözler eklendi.

Kuraklığın hırcınlığı

Ulukışta derdi çok dermanı yok bir kasa haydi. Faruk Nafiz'in Kurtuluş Savaşının hemen sonundaki günlerde meşhur Han Duvarları şiirini yazdığı günlerden pek fazla hatırlanmıştı ve aynı uzlet içindeydi. İlk bir kalkınma hamlesi göstermemiş, hiç bir terleme kaydedememişti. Burada da ilk soru gene toprak reformunun ne zaman gerçekleştirileceği oldu. Bunu Kıbrıs için de birer soru takip etti. Ara-

da birisi Ereğli Demir-Çelik yolsuzluğunun aşılması soruldu. Jandarmaların dayak attığından yakınıldı.

Fakat asıl hırcın CHP kadrosu Niğde'de görüldü. Niğde'de CHP ileri iktidar partisi olarak iktidarda olduklarını hissettirenlerin burukluğu içindeydi. Genel Merkeze de şikâyetçiydiler, teşkilattan şikâyetçiydiler, milletvekillerinden şikâyetçiydiler. Partilerle yapılan toplantılarda sırayla sorulan sorular ve partilerin yaptıkları konuşmalar ana hatları ile şunlar oldu:

— Hükümet ve parti niye çalışmıyor? Ankara'da sizler ne iş yaparsınız?

— Vergiler niye birden beşe çıktı. Vaktiy'e siz vergi zammı olduğunda bunu MBK yaptırıp düzeltceğiz dediniz, aksine arttırdınız. Hükümet çalışmıyor, hiç bir şey yapmıyor. İktidar Halk Partisinde İdare AP, de Niğde'de Halk Partili olmak suç. Çimento fabrikasında CHP iş olduğu belli olanların hemen işine son verilir.

— Biz CHP ileri fazla namuslu o'mamızın cezasını çekiyoruz. AP illerin yaptıklarını yapmıyoruz. Belediye AP, illerde onlar birbirlerini tutuyorlar, biz ise birbirimizi gözünü oyuyoruz.

— Bizim tutan memurlar iktidar gazetelerini Niğde'de açıkça okuyamıyorlar, götürüp gizli gizli evlerinde okuyorlar. Tıpkı 27 Mayıs'tan önceki gibi. Bu niye böyle? Hep böyle mi olacak?

— Karakollarda dayatılan dik illası var. Azatlı köyünde üç gündür 15 kişiye durmadan dayak atılıyor. Ramath köyü ile silâhlı

çarpışma oldu, dört kişi vuruldu.

— Doğumeviniz ambulansı yok, parayı cıp sahip eri kazanıyor. Doğumevinde doktor hastalara bakacağına musayenehanesinde para kesiyor, doğum başına yüz lira alıyor.

İl olmak isteyen ilçe

Beş günlük gezinin son durağı olan Ak-saray'da halkla teması gene CHP lokalinde yapıldı. İlk soru şu oldu:

— Rusya ile münasebet kurmamız, komünistlik sayıyorlar, buna biz inanmıyoruz ama muhaliflerimiz köyde kentte kullanıyorlar, bu nedir?

— İsmet Paşa Kıbrıs'ı sattı diyorlar. Kıbrıs davası ne oluyor?

— Beş yıllık Kalkınma Planını bir köylüler o'duğumuz halde benimsedik. Plan değil pilav diyenlere de verecek cevabımız var. Hükümeti cam yürekten destekliyoruz. Ama hükümet de biraz daha halka kışe de bizi ağaların şerrinden korusun.

— Halk ve köylü fakir, sefalet içinde. Toplum kalkınması, sosyal adalet ne zaman gerçekleşecek?

— Toprak reformu ne oluyor? Kimin ne kadar toprağı olacak? Hepimize toprak yetecek mi?

— Büyük sulistimaler yapıldığı söyleniyor? Çetin Altan yazıyor, Ereğli Demir-Çelik te soygun varmış? Doğru mu, doğruysa müsebbiblerine ne yaptınız?

— Vergi adaleti nasıl sağlanacak, ne zaman sağlanacak. İlafla peynir gemisi yürürmez, bu adaleti sağlamak lazım. Reformu dediniz birşey yapmadınız?

— İlk orta ve liselerde din derslerini mecburî hale getirsek de partimizin itibarını arttırsak?

— İnönü Kayseri'den dönerken Ak-sarayın vilayeti olması benim iktidarında gerçekleşecek dedi. İşte ge'di geliyor hâlâ vilayeti olmadık. Muhaliflerimiz İnönü söyler söyler de yapmaz diyorlar. İnönü hakikaten sözünde durmayacak mı?

Sonuç

Partili, partisiz halkın içinden kişilerin şeflerle ilgilendiklerini kabaca tesbit için yapılan şu anket, sistemsizdir ve yetersizdir. Ama yine de 27 Mayıs'tan sonra su yüzüne çıkan sosyal ve ekonomik meselelerin dar bir aydınlar çerçevesinde kalmayıp, geniş halk kütlelerine de mal olmaya başladığını göstermektedir. Halk, ağalarla, aracılarla, tefecilerle savaşımını ileri sürmekte ve tarım ve ilâçların devletleştirilmesini istemektedir. Devletçilik görüşü yaygındır, gezide zel teşebbüsçülüğün lâfi dahi geçmemiştir. Diğer taraftan yabancı sermaye, petrolün yabancıların eline geçmesi ve Ereğli-Çelik gibi konularda genel bir bilgi vardır. Halkın hızlı bir uyanış içinde bulunduğu muhakkaktır. Siyasal partilerimiz daha bugünden halkın çok gerisinde kalmışlardır.

FRANSA

Amerikan Hegemonyası

Fransa gibi büyük ve sanayileşmiş bir ülkede dahi, bugün en çok konuşulan konu, politik, ekonomik ve askeri bağımsızlıktır. General de Gaulle'in yıllarca konuşmasında ele aldığı temel mesele, bağımsızlık olmuştur.

Generale göre, Kuzey Atlantik İttifakı, Avrupanın Amerikan hımayesine sokulmasıdır. Avrupa'da milletlerüstü ekonomik, politik ve askeri otoriteler kurulması, Amerikan hegemonyasına arttırmaktan başka sonuç vermemektedir.

Avrupa'da artık, Sovyet tehdidi kalmamıştır. Politik ve ekonomik istikrar gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple, Avrupada Amerikan hegemonyasına yol açan Kuzey Atlantik İttifakına ihtiyaç kalmamıştır. Harp tehlikesi, teorik olarak elbette mevcuttur. Fakat bunun için askeri kuvvetlerin entegrasyonuna yönelen NATO tipi bir kuruluş lüzum yoktur. Amerika ile klasik bir ittifak yeterlidir. Askeri güçleri birleştirmek yerine, millî askeri güçler arasında işbirliği ve koordinasyon isabetlidir.

Atlantik İttifakı 1969'da sona ermektedir. İttifak o tarihte, Avrupada Amerikan hegemonyasını kaldırarak şekilde değiştirilmelidir.

Amerikan hegemonyasına karşı çıkan de Gaulle, millî kurtuluş hareketlerine daha sempatik bir tutum takınmakta, Çin ile ve Doğu Avrupa ülkeleri ile münasebetlerini geliştirmektedir. Fransa, Vietnam'da, Çin'in de katılacağı milletlerarası bir konferans sonucu, tarafsızlaşmaya gidilmesine taraftardır. Kongo'da «Brakonz, Kongolular düşe kalka kendi meselelerini çözümler» görüşünü savunmaktadır. Böylece kapitalist bir ülke, siyasal ve ekonomik rejimlerine bakmaksızın, az gelişmiş ülkelerde, Amerikan emperyalizmine karşı bir rol oynama çabası içindedir. Emperyalist cepheye bulunan bir ülkenin, bu yoldaki çabaları elbette ki belli hudutları aşamaz. Fakat General de Gaulle'in Amerikaya karşı Fransanın bağımsızlığını sağla-

General de Gaulle
Moda yaratıcı.

makta gösterdiği hassasiyet ve Kongo, Vietnam gibi milletlerarası meselelerdeki bir davranışları, bazı az gelişmiş ülkelerde, bir de Gaulle akımı yaratmıştır. Pakistanın Çin ve Sovyetler Birliği ile münasebetlerini düzeltmesi ve Amerikaya karşı daha bağımsız bir tutum takınması, «Gaulisme» sayılmaktadır. İnönü'nün son davranışlarına, «Gaulisme» etiketi yakıştırılmaktadır. Ne var ki «Gaulisme» in asgari şartı, kendi kendine güvenmek ve her ne pahasına olursa olsun dış yardım sağlama çabalarından vazgeçmektir.

SURIYE

Sermaye kaçıyor

Suriyede inşaat malzemesi, kumaş, tekstil, yağ, bira fabrikalarının dahi kamulaştırılmasına yol açan geniş bir devletleştirme hareketine gidildi. Sanayi Bakanı Hışam El Aas, hareketin amacı,

sermaye kaçırılmasını önlemek olduğunu açıkladı. Urkek ve hassas sermaye, rejimin çizdiği hudutlar çerçevesinde çalışmak yerine, işletme faaliyetlerini aksatarak sül'atle dışarıya kaçma yolunu seçmişti. Bazı haberler, kaçan sermaye miktarını 180 milyon dolar olarak göstermektedir. Başbakan Hafız'a göre, «Kapitalistler, dışardaki emperyalist müttefikleri ve paraları dolayısıyla güçlüdürler.» Bu gücü kırmak için şimdi Suriyede, kapitalistlere karşı temyizi kabil olmayan ağır cezalar verecek bir askeri mahkeme kurulmuştur. Mahkeme, «söz, yazı ve fiil ile Suriyede sosyalizmin uygulanmasını bozanlar ile son millileştirme tedbirlerine karşı duranları ağır şekilde cezalandıracaktır.»

Suriye, halen halk temeli olmayan coşkun bir kapitalizmi tasfiye hareketinin bütün basamaklarını göstermektedir. İktisadi durum berbatır. Rejimi çok geç olarak halk temelinde oturtma çabalarının ne sonuç vereceği belli değildir. Halen çiftçi, işçi, öğrenci ve öğretmen temsilcilerini bir araya toplayan bir «Devrim Konseyi» kurulmaktadır. Fakat öyle görünür ki, Suriyede rejimin oturması, daha bir hayli zaman alacaktır.

VIETNAM

Amerika ile Pazarlık

Sivil hükümetten hoşlanmayan askerler ile Amerikalı diplomatlar arasındaki pazarlık, Vietnam'ın asıl hâkimisi olan Sam Amca'nın taleplerinin yerine getirilmesiyle sonuçlanacağı benzenmektedir. Askerlere bir iki ufak taviz vermekle yetinilmektedir. Bir kısım üyeleri askerlerce tevkif edilerek fesholunan Yüksek Millî Konseyin tekrar kurulmasından Amerika vazgeçmiştir. Ama başka isim altında, Yüksek Millî Konseye benzer yeni bir geçici yasama organı kurulacaktır. Sivil hükümet, askerlerin üstünde olacaktır. Askerlerin sivil hükümeti kontrol eden bir askeri komite kurulması talebi reddedilmiştir. Böylece üç hafta önceki duruma dönülmektedir, fakat hiç bir mesele çözülmüş değildir.

ÜÇÜNCÜ DÜNYA KONUŞUYOR

Afrika Milliyetçiliğinin DÜNYA GÖRÜŞÜ
Konuşan: Tom F. Mboya

(Kenya Afrika Ulusal Birliği Genel Sekreteri)

Çağdaş dünyamızın en belirgin ve en önemli bir gerçeği de, yabancı egemenliğinden, yabancıların sömürge yönetimlerinin bapishaneye döndürdükleri eski Afrikadan yeni bir Afrika'nın, yeni Afrika halklarının doğmakta olmasıdır. Çağımızda en gerici siyasal kuvvetler bile bu yeni Afrika gerçeğinin dünyamızın vechesini değiştireceğini inkâr edememektedirler. Yepyeni amaçlar, yeni isteklerle dördü ve uyanık bir Afrika, milliyetçilik akımının kazandırdığı bir tempo ile yürüyüşe geçmiştir. Afrika bu yürüyüşle kendi halklarına bağımsızlık, yeni bir sosyal düzen, adalet ve ekonomik kalkınma sağlayacaktır.

Milliyetçilik denilince ne anlaşılması gerektiğini açıklamak yersiz. Çünkü hep bilindiği gibi milliyetçilik insanlığın uzak olmayan bir geçmişinde görülen toplumsal ve tarihsel bir oluyumdur. Ne var ki, özel olarak Afrika Milliyetçiliğinin amaçlarının ve tarihsel nedenlerinin gelişimini belirtmek yararlı olacaktır.

Hepimizin bildiği gibi 19. Yüzyılın son çeyreğinde Afrika, Avrupa sömürge yönetimlerini boyunduruğu altına girmiş bulunuyordu. Sömürgeçler kendi kültürlerine, geleneklerine, kanun ve hukuk anlayışlarına, ekonomik amaçlarına uygun bir yönetim biçimini getirdiler Afrika'ya. Bu sömürgeleştirme sürecinde olup bitenleri bilmeden Afrika'nın neden ötürü bugün geri ve yoksul kaldığını anlamak güçtür. Şüphesiz bu sömürgeleştirme süreci içinde de Afrika bazı değişiklikler geçirmiştir. Fakat Afrikalıların çocukları kendi geleceklerini, kendi kaderlerini biçimlendirmede söz sahibi olamamışlardır. Sömürge yönetimleri, Afrika'da susturulmuş başkısı altına almış, milyonlarca Afrikalının dileklerine karşın, alledikleri beğendikleri türden bir siyasal ve ekonomik yapı kurmuşlardır. Yüzyıllarca hiçbir denetim uğramaksızın (tam bir insan istisması) sürmüştür. Afrikalılar kendilerini unutmuşlar, kökünden sökülmiş bir ağaç gibi geçmişlerinden, çağlardan beri süregelen kendi inançlarından, değerlerinden uzak ve yalnız kalmışlardır.

Zaman geçtikçe, Afrika'lılar da kendi benliklerine dönmeğe başladılar. Bugün Afrikalılar, o eski sömürge günlerinde kendilerine efendilik edenlerin içinden dost olmadıklarını anlamışlardır. İşte bu uyanış, bu kendi benliğine dönüş bizler Afrika Milliyetçiliği adını veriyoruz. Bu akım bağımsızlığın kazanılması ile Afrika'da söneceği benzenmektedir. Afrika bugün en büyük uyanışın ürünü, ırk ayırımına karşı veriyor. Beyaz egemenliğinin azaldığı anında sonunda beyazların çekilip gideceklerini söylemek meselenin önemini azaltmaz. Bugün Güney Afrika'da eski günleri aratmayan bir ırk ayırımı «Apartheid» politikası uygulanıyor. Avrupa egemenliği ve baskısı ile birlikte yürütülen ırkçılık, Afrika'nın her yerinde olursa olsun büyük sosyal ve siyasal sorunlar doğurmaktadır. Kabileler arası anlaşmazlıklar, ayrımlar bugün de duruyor. Bunların başlangıcı sömürgeçler zamanına kadar uzanır. Sömürgeçler, buldukları ülkelerde sömürge ordusunu bir etnik gruptan, polis ve diğer kamu görevlilerini diğer etnik gruplardan kurarlardı ve böylece bölgesel ayrımların ve etnik grupların arasındaki rekabetin sönmesine dikkat ederlerdi.

Bugün ise, Afrikalı ülkeler arasında ne denli ayrım olursa olsun, hepsinin de temel özelliği geri kalmış olmalarıdır. Sömürge yönetimleri arasında çıkarlarından başka şey düşünmeyen Avrupalı sömürgeçler ekonomik, beşerî ve toplumsal gelişmelere yardımcı olmamışlardır. Metropol ülkelerden Afrika'ya gelen sermayenin aradığı tek şey, geldiği kendi ülkesine ve başta sermaye sahiplerine kâr sağlamak olmuştur. Afrika'nın, Avrupalı ülkelerin istemlerine cevap verebilecek bir düzeyde tutulması yeterli görülmüştür. Afrikalıların fıkırlıktan ve yoksulluktan kurtulmasına yardımcı olmak unutulmuştur.

Bugün bağımsız bir Afrika gerçeği var. Eski sömürgeci devletlerle ilişkilerimiz yeniden gözden geçirilecektir. Yeniden ekonomik ve siyasal ilişkiler kurulacak fakat bunlar tam anlamıyla eşitlik temelinde oturtulacaktır. Bu eşitlik anlayışının mantıklı sonucu olarak ta birbirimize yardım edeceğiz, bu ihtiyacımız hangi alanda ise orada olacaktır. Her ülkelerin yardım kılığında ülkelerimizde yeniden egemenlik ve «Efendilik» kurmalarına meydan vermiyeceğiz. Millî, tekalk, ihtisasa dayanan konularda devamı yardımlara muhtacdır. Bunları heri ülkelerden, nereden olursa olsun, bize baskı yapmayan, karşılığında bedel olarak bağımsızlığımızı ve özgürlüğümüzü istemeyen yerlerden alacağız. Şuradan veya buradan yardım alıyoruz diye söylemek kimsenin hakkı değildir. İhtiyacımız olduğu için yardım alıyoruz ve eskiden sömürgeci ülkelerinden de eşitlik anlayışımıza uyan bir davranış görürsek, onlarla da işbirliğine hazırız.

Derleyen: MEHMET TUĞRUL

SOSYALİST TÜRKİYE

Yazan: Ali Faik CİHAN
FİYATI 5 LİRA

DEVRİMCİ YAYINLAR KOOPERATİFİ
Nuruosmaniye Cad. Mengene Sok. Faxilei Apt.
Kat: 3 Çağaloğlu — İSTANBUL

FİLİZ FİLİZ FİLİZ FİLİZ FİLİZ FİLİZ

FİLİZ
TÜSTAY
ÇAYI

T. C. TEKEL İDARESİ

EGİTİM NEDİR, NE DEĞİLDİR ?

Behzat Ay

Eğitim işleriyle uğraşanların çoğu, eğitim yoluyla ülkemizin kalkınacağını sanırlar. Buna öğrencilerini de inandırır. Böylece birçok ütopyacı ülkücüler yetiştirilir. Eğitim, masallardaki sihri deymek sanki. Böyle yetişen gençler birkaç yıl içinde bir karamsarlığa, umutsuzluğa kapılırlar. Okullarda öğrendikleriyle gerçeklerin hemen değiştiriliverceğini hayatta olanaksız göverek şehir kulluplerinde, oyun masalarında kendilerini oynatmakta bulurlar avuntuyu.

Hele hele, bizim okullarımız kurullar ezberletme ve bu kurulların ezberleme derecesinde değerlendirilme yapılar kurullar olunca iş tamamen değişir. «Halkın verileriyle okudum, halkımı ayaracağım» diyecek yerde, «dış sek çürütürük bu duruma geldim» diyen okumularla karsılaşırız çoğun.

Ünlü bir eğitim uzmanı şöyle diyor:

«Eğitimin halka yönelmiş bir amacı olmazsa, otuz milyon cahil okula göndermiş, bu vefat okullardan otuz milyon diplomalı cahil çıkar.»

Bu sözün doğruluğu üzerinde tartışmak gereksiz. Eğer okullarımızda eğitimin amacı halka yönelmiş olsaydı, bugün ehane ne villara dirsek çürütürük şim d' cahil halk için konuşup mehuriyetinden olamamı diyenlerin sayısı pek çok az olurdu.

Bir de şu var. Toplumsal, ekonomik politik yapıyı o kadar bezik ki bu yapı ortamında yalnız eğitim yoluyla da yapılacak iş çözümsünmamalı. Toplumsal ekonomik politik durumlarla öylesine içliçedir ki eğitim sorunu ve öylesine bağımlı ki sürekli olarak birbirlerinden ayrılmamakta diler. Bu ortam içinde «ben e-

ğitimciyim, toplumsal, ekonomik, politik yapı beni ilgilendirmez, yalnız eğitim yoluyla çok şeyler başaracağım» diyenlere «Donkişot musunuz?» diye sormak geliyor içimden.

Temel yapı eğitimi öylesine etkiliyor ki, kendi çevresinde dönen bir uydur yapıyor tekmi.

Bir zamanların Roosevelt Amerika'sında eğitimde bireyciliğin y. kılışını Muzaffer Şerif Başoğlu bir yazısında anlatmıştı. Bu yazıdan birkaç paragrafı birlikte kuralım, Muzaffer Şerif'in:

«Romantik eğitimciler, mesela çoğunlukla yalnız hayalde yaşayan yeşil köyde, bir köy öğretmenin hayatını asıl akıntısından işgirdi kısmış feragatli çalışmaya dünya'nın cennete döneceğini hayal eden eğitimciler edebiyatçıları okulların dünyaya günlük, gülistanlı bir hale getireceğini söylerler. Kaşkusuz bu, saf ve romantik bir ayırmadan başka bir şey değildir. Bunun gerçekçe dayanan bir yanı yoktur. Toplumun varlığı içinde eğitim kurumlarının faaliyeti ve yönlü okullara hakim olan ekonomik ve politik gruplara bağlıdır. Ekonomik ve politik yönde ihtiyaçsız ve ahenkli bir duruma olmadan eğitimde ahenk ve düzen meydana gelmemiş olanağı yoktur. (İçtimel Çehre) mezuası, eğitimi, gelişim halinde bulunan bir toplumun, bir kültürün çehrelerindedir ancak bir olarak görülür. Kendisinden daha güçlü olan politik ve ekonomik etkenler dışlanmadan okul dışlanmaz.»

Rakamları konuşuralım biraz... Devlet İstatistik Enstitüsünün yayınladığı bir rapordan sunları izleniyorduz:

1 milyon 906 bin kişinin yaşadığı, 6 bin 382 köyümüzde 15 bin 367 sınıfta okul varken 10 bin 304

köyümüzün çevresi ile ulaşımın sağlayacak motorlu araçların çalışmasına elverişli yolu bulunmamaktadır. İlçe ve bucak merkezleriyle telefon irtibatı olmayan köylerin sayısı 28 binin üstündedir. Orman içinde 5 bin 93, orman kenarında da 225 köy kurulmuş bulunmaktadır. Burada yaşayanlar geçimini özellikle orman ürünlerinde sağlayan köylü vatandaşların sayısı altı milyondan fazladır.

Köy evlerinin durumuna gelince:

8 bin 635 köyümüzde evler kerpiçten, 15 bin 753 ü taştan, 540 ı tuğladan, 1.805 inde hamıstan, 4 bin 553'ü tahtada (ahşap) 114'ü kamıştan, 3 bin 624 ü karışık mal zemedden yapılmıştır. 358 köydeki evlerin nelerden yapıldığı tesbit edilmemiştir. 17 bin 197 köydeki evlerin damları ise topraktır.

Bir rakamlar tümümüzün surnasını indirilen şamarlarken, başka bir istatistikte de öğrendiğimize göre: «Koskoca Erzurumda, Erzurumda yalnız ve yalnız birer kişisi, İspartada yedi kişisi, Tokat'ta dört kişisi, Kütahyada beş vatandaşı, ve Türkiye'nin her yerinde en verimli ovasına sahip olan zengin Adana'da yalnız otuz üç kişi ziraat için vergisi ödemis 1963 yılında»

En dar gelirli odacılar, geçimlerini güle belâ sağlıyan öğretmen memurlar gelir vergisi verirken, çiftlik sahiplerimiz ödememekte diler. ziraat gelir vergileri.

Milli gelirin yüzde sekseninden yararlanırlar vergilerin yüzde onunu alırlar ödememekte diler. Bu durumda vergi adaletinden söz edemeyiz.

Milli gelirin yüzde otuz sekizini ölümsüz yüzde ikisi har vurup harman savutursa ekonomik dengeyi a. stada bile olmadığımızı gösterir.

Ve Türkiye'mizde ekilir toplanır yüzde yetmiş beş köyü nüfusumuz yüzde yirmi besinde elde olursa köylünün kalkması sağlanmaz.

Bu 15 bin köylü ki, ilimlendirilmeden yıllık bütçesi ancak bir kuruş caddesini yapılabiliyor. (150 milyon İhra Köy İşleri Bakanına sıklamasına göre).

İşte bu ortamda, bu bonk ve çay yalnız eğitim yoluyla değil, Türkiye'yi kalkındırmak bir işi hayaldir. Eğitim, yalnız başına bir sihirli deyim değildir. Fakat özgür bir ortamda halkın bir amacı olur ve devlet sorunlarımızla birlikte ele alınır ancak zaman eğitim yoluyla büyük işler başarılabilir.

Yoksa, bu bonk yapı sürüp giderken, eğitim ancak yitirilen her bir oynadığı rolü oynayabilir.

Toplumsal, ekonomik yapı öyle bir bonk ki, eğitimi de, eğitim işleriyle uğraşanları da etkisi altına almaktadır... Politik duruma hiç değinmedim. Değlemek de istemiyorum simdilik. Çünkü her şey, aşağı yukarı durumu biliyor.

Bütün bunları yazmakla, özgür düşünce kendiliğinden gelecek bonk yapı kendiliğinden düşecek demek istemiyorum. Düşün özgürlüğü, konuşma, yazma, çalışma ve aksiyonda özgürlük istenerek, kendi çabamızda savaşa çık elde edeceğiz. Demokrasiyi yitmiş istenilen için de bir vasıftır.

Toplumsal, ekonomik, politik yapımızı da çeşitli vasıtalarla değiştireceğiz. Ve eğitim bu vasıtaların içinde en önemlisi olacaktır.

İNCELEME

Özellikle Köy Sorunlarını İlgileyen

AYLIK FIKIR VE SANAT DERGİSİ

İNCEME'yi Ankara ve İstanbul'un başlıca bayilerinde bulabilirsiniz.

Fiyatı 100 kuruş, yıllık abonelik 10.000 İrdrır.

Abone ve haberleşme adresi: P.K. 379 - ANKARA

Eğitim uygulamamız milliyetçi midir ?

Yıllar geçtikçe Kurtuluş Savaşının birlikte getirdiği, ekonomik, toplumsal ve politik değer yargıları hakaz olarak anlamı değiştirilmeye başladı. Değiştirilen değer yargılarının başında MİLLİYETÇİLİK geliyor. Bugün birçoklarımızın anladıkları ve savdukları milliyetçilik ile gerçek Türk milliyetçiliğinin doğuşları, yapıları, amaçları arasında büyük ayrımlar vardır.

Milliyetçilik tekellerinde sananlar, olumlu ve olumsuz tüm ekonomik toplumsal, siyasal yapının itirazlı, aynen korunmasını istiyorlar. Belli bir azınlığın ekonomik gücünü, halkın yokluğuna karşın savunuyorlar. Gerçekleşimin başta gelen nedenlerinden birisi olan, orta çağdan kalma toprak hukukumuzun değiştirilmesine karşı, saksı ya da açık, savaş cepheci kuruyorlar. Ekonomik yapımızın kanun yoluyla değiştirilmesine, dolaylı olarak kalkınmamıza karşı duruyorlar. Din ile milliyetçiliğin bir bağını kurarak, «Milliyetçi ve mukaddesatçı» sloganı ile halkın milliyetçilik duygularını amaçlarına alet etmeye çalışıyorlar.

Gerçek Türk milliyetçiliğinden saptırılan bu milliyetçiliğin ortak özelliği; gerçekliği, tutuculuğu ve sömürçülüğü eylem haline sokmaya çalışmasıdır. Milleti temel unsur olan halkla ve halkçılıkla uzaklardan yakından bir ilişki yoktur bu milliyetçiliğin. Baştan sona değer çeltirile içindedir bu milliyetçiliğin taraftarları. Milleti bu unsur olan halkın açlığı, açlığı, vahşetle ölümlü, bilgisizliği, hakaretiler içinde kıvrılıp durması, kişi başına düşen milli gelirin çoğalmasa gibi sorunların çözümü ya planlarında yoktur, ya da başka uluslardan çözüme beklerler. Milliyetçilik serhat boylarında ölenlerimizi ve onları duygu ve düşüncülerini öğrenmek ve yaşatmaktadır.

Uzun zamanındanberi, her dereceli okullarımızın öğretim programlarında yukarıda atıftığımız milliyetçilik anlayışı yer almaktadır. Ve bu geri anlayış bir kuzun basın, yayın ve zaman, zaman hükümetlerin politikasıyla da beslenmektedir. Sömürmece karşı durmayan bu milliyetçilik anlayışı, ulusumuzun gerek iç gerekse dış sömürçüleri tarafından tüketilmeye karşı en ufak bir davranış bile göstermemektedir. Ekonomik ve politik güçleri ellerinde tutanların bir paravanları haline getirilen bu milliyetçilik anlayışı, bilerek ve bilmeyerek okullarımızda salgın halinde yayılmaktadır.

Oysa, gerçek Türk milliyetçiliği sömürçülüğe direnme inancından doğmuştur. Bizim milliyetçiliğimizin anaısı Türk Kurtuluş Savaşıdır. Halkın olmayan, tutucu ve gerici olan devrimcilik ilkesi ile bağdaşamayan, köklü reformlara karşı duran bir anlayış, Türk milliyetçiliğine yabancıdır. Ve gene bilimde, ulusal gelirin çoğalmasında, ulusun toptan mutlu yaşamasına şık tutmayan bir ilkeyi milliyetçilik olarak benimseyemeyiz. Biz ne başka ulusları aşağı görür ne de onların bizi aşağılamasına ve sömürmesine meydan veriz.

1945 yılından sonra hızla değiştirilmeye başlanan öğretim programları, yönetmelikler, genelgeler, emirler bir yandan gerçek işi öğretimi, öte yandan da milliyetçi öğretim ve eğitimin kökünü kazındılar. Ders kitaplarımız içiçiliğin, sakırganlığın, Şekil ulusları aşağılamamızın, halktan uzaklaşmamızın tipik örnekleriyle doludur. «Altaylardan atılmış ok Alp dağlarını aşti» inancı en güçlü şekilde eğitim yoluyla kazandırılmaktadır.

Yirmi yıl öncesine kadar tarih kitaplarında (Orta III.) 10 sayfa yer tutan Kurtuluş ve Kuruluş tarihimize yerli 10 katı daraltılarak eskil ilkel yerlere köşesiz sınırlar konmuştur.

Program ve ders kitaplarımızın dışında da uygulamamız milliyetçi değildir. Yirmi milyon alfabeleşme okuma olanağı, ilkokulu bitirenlerin % 97 sine orta öğretime devam, yoksul halk çocuklarına, eylemli olarak, yüksek okullarda okumada fırsat eşitliği veremeyen bir uygulama nasıl milliyetçi niteliğindedir kazanabilir?

Tüm çağdaş eğitim kurumları milli ekonomiyi ve kalkınma ilkeleri içinde örgütlenir ve uygulamaları da buna göre olup dururken, milli geliri sadece tüketen insanlar yetiştiren bir eğitim düzeni kim ne derse desin milletin yararına işleyen bir düzen değildir. Bizim okullarımızın uygulamaları ise; öğrencilerin bitmeyenleri soyarak geçimlerini sağlayacak korkunç bir çark döndürüyor.

Uygulanan eğitim düzenimiz milliyetçilikten o kadar uzaktadır ki, dört yıldızlıdır. Anayasamızın öngördüğü ölçüler içinde, her derecedeki okullarımızın öğretim programları bile değiştirilmemelidir.

Aydos Toros

YENİ TÜRK EDEBİYATININ BİR YILINI EN GÜZEL ÖRNEKLERİYLE ELİNİZİN ALTINA GETİREN ANTOLOJİ

TÜRK EDEBİYATI 1965

Çeşitli nedenlerle dergileri, kitapları günü gününe alamayan aydınların, De Yayınevi'nin her yıl yayınladığı bu yıllıklarına Yeni Türk Edebiyatı'nın adını adını izlemeleri güç bir iş olmayacak.

ELEŞTİRİ: Sabahattin Eyuboğlu, Vedat Günyol, Rauf Mutluay, Orhan Bursalı, Hüseyin Cöntürk, Aram Beşikçi, Memduh Belaban, Doğan Hızlan, Konur Ertop.

ŞİİR: Nâzım Hikmet, Ercümen Behzad, Ahmet Muhip Dranca, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Oktay Rifat, Melih Cevdet, Şehçet Necatigil, Sabahattin Kudret, Necati Cumalı, Ceyhan Atuf Kanoa, İhsan Berki, Turgut Uyar, Edip Cansever, Cemal Süreya, Kemal Özer, Utku Tamer, Ahmet Oktay.

HİKAYE: Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Samim Kocagöz, Oktay Akbal, Tarih Dursun K., Adnan Özyalçınar, Demir Özlü.

256 sayfa, 75 İr
DE YAYINEVİ, VILAYET HAN, CAGALOĞLU, İSTANBUL
YON - 41

1965 İKRAMIYE PLANI

3 ÇEKİLİŞTE:

6 APARTMAN DAİRESİ
400.000 LİRA TUTARINDA
Çeşitli para ikramiyeleri.

4 APARTMAN DAİRESİ
300.000 LİRA TUTARINDA
Çeşitli para ikramiyeleri.

8 APARTMAN DAİRESİ
400.000 LİRA TUTARINDA
Çeşitli para ikramiyeleri.

Vadeli hesaplarda her 50 TL'de bir 100.000 LİRA tutarında ikramiyeler.

Milyon

TÜRKİYE EMİAK KREDİ BANKASI

açık oturum

Almanya'daki İşçilerimiz

«Kırsarda, tarlasında açık ve engin gökyüzüne bakmaya alışkın köyden gelen işçilerimiz Almanya'daki madenlerde, eğitimsizlik yüzünden kazalara uğruyorlar. Zonguldak madenlerinden giden işçilerimizin çaka oranı ise Almanlardan çok daha düşük.»

Sivasal Bilgiler Fakültesinde düzenlenen ve Çalışma Bakan Bülent Ecevit, Doçent Dr. Nermün Abadan, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdür Yardımcısı Mukbil Birerçin'in katıldığı açık oturumda Doçent Dr. Nermün Abadan böyle başlıyordu sözlerine.

Almanya'daki Türk işçilerinin sorunları konusundaki açık oturumda ilginç konuşmalar yapılmış, yurt dışına işçi göndermenin uzun vadede hiç de yararlı sonuçlar veremeyeceği iddia olunmuştur.

Devlet Planlama Teşkilatı adına Almanya'daki işçilerimizin durumları hakkında bir araştırma yapan Nermün Abadan, Çalışma Bakanı ve İş-İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürü Yardımcısının, yurt dışına işçi göndermenin, ilkece döviz kazandırma, toplum kalkınmasında büyük yararlı yapacak faaliyetler gerçekleştirilmediği ve işsizlik sorunlarının çözülmesi için alınacak tedbirlerin değerlendirilmesi gerektiğini belirttikten sonra dedi ki:

«Ulusal çıkarlar göz önünde tutulmaksızın, bir ülkedeki sorunları dışarıya taşıyan bir başka sonuçlara gidilmemektedir. Bugün Avrupa yaygın bir oluşum içindedir... Avrupa Ortak Pazarı ve benzeri kuruluşlar içinde yer alan sanayi, zengin ve her ülkeye gelişmiş ülkelerden işgücü çekmekte ve yabancı işçilere kendi toplumlarında aşağı sayılan, hiç bir vasfı gerektirmeyen basit, beşerî hizmetleri gördürmektedir. Almanya'daki yabancı işçiler gerçek bakımdan Alman işçileri ile aynı haklara sahip değil, bunlar farklı bir istismara uğramaktadırlar. Bunun sebebi işçilerimizin dil bilmemeleri, gittikleri dış ülkelerin adet ve geleneklerini, değerlerini tanımamışlar ve sosyal hayattan uzak kalmalarıdır. Heri ülkelerde ki geri kalmış ülkelerden gelen işçilerin bugünkü durumuna bir an koymak gerekirse buna «yeni sömürgecilik» diyebiliriz.»

«İşçilerimizin yurda dönüşleri de kalifiye işçi olacakları, köylü toplumu kalkınmasında liderlik yeteneği kazanacakları doğru değildir. Bizim yaptığımız araştırma bu sonuçlara vardık: Almanya'daki işçilerimizin yüzde 40'ini tam anlamıyla becerili işler

de çalıştırmaktadırlar. Özel bilgi gerektiren işlerde çalışanlar sadece yüzde 8'dir. İşçilerimizin yüzde 41'i hiçbir alet, yüzde 47'si ise hiçbir makine gerektirmeyen basit işlerde kullanılmaktadır.»

«Başka bir gerçek de işçilerimizin batılı yaşamış öğrenme imkânı bulamamalarıdır. Batılı toplum ve alle hayatını tanıyamama sebeplerinin başında işçilerimizin toplu halde yurtlarda kalmaları, yurtların çoğunun ise endüstri şehirlerinin varoşlarında bulunmalarıdır. İşçilerimizin içinde hiçbir Alman ailesi ile tanışma imkânı bulunmamış olanların oranı % 77'ye yüksekmektedir.»

«Yerinde yaptığımız görüşmelerde gördük ki, Alman işverenler Türk işçilerini boyuna methetmektedir. Bu kadar bol methin ardında bazı sebepler vardır. Gerçekten, diğer ülkelerden gelen işçiler, özellikle İtalyanlar, kuvvetli sendikaları ile mücadele edecek geniş haklar elde etmektedirler. Türk işçilerinin ise % 80'i daha sendika sözünün anlamını bile bilmemektedir.»

«Almanya'dan gelenlerin toplum kalkınması lideri olacakları, bunların köylere yerleşeceklerini sanıyorum. Korkarım ki işçilerimiz ellerinde radyo, teyp, altlarında eski arabalarla, tam bir tüketici alışkanlığı kazandırmış olarak dönmektedirler.»

Almanya'ya işçi gönderen ülkeler arasında, Almanya ile bu alanda en az haklar elde eden anlaşmalar yapan ülkelerin Türkiye olduğunu söyleyen konuşmacı sözlerinin sonunda, «İşçilerimizin aklarını Almanya'ya götürmeleri bazı tehlikeli alâkaları önlemek için şarttır» demiştir.

Ecevit konuşuyor

İktisadî gelişmemiz ile nüfus artışı arasında dengeli bir ilişki dikkatleri çekmekle sözlerine başlayan Çalışma Bakanı Ecevit şöyle dedi:

«Dışarıya işçi göndermek işsizlik probleminizi hafifletmeye yaramaktadır. Bu konuda bizden çok daha iyi durumda olan İtalya, İspanya, Yunanistan ve Yugoslavya bile bizden çok işçi göndermektedir.»

«Yurt dışına gidemeyen işçilerimiz, gidenlerin sayesinde işverenler karşısında daha büyük bir pazarlık gücüne kavuştuktan sonra daha iyi ücretler alabilmektedir. Ayrıca son yapılan işçi dövizleri değer ayarlaması ile yılda 200 bin dolar civarında gönderilen dövizler simdiden 2 milyonu geçmiştir. Önümüzdeki aylarda bu 3.2 milyon dolar olacaktır.»

«Ayrıca tarihimize ilk defa iki elitler arasında bulunmayan basit vatandaşlar, köylülerimiz bu kadar büyük sayılarda Avrupa'ya gitmekte ve Batı dünyası ile temas imkânı bulmaktadır. Bunlar yeni dünya görüşü edinmede, Avrupa toplum düzenini tanıyıp edinecekleri daha yeteneklidirler. Çünkü bizzat çalışma düzeni içinde yer almaktadırlar. Bizim işçilerin itibak kabiliyeti İtalyanlardan bile üstündür. Bu gerçek bizzat işçiye işverenlerce de kabul edilmektedir.»

İşçilerimizin ekonomik konulardaki değer yargılarının ve düşüncelerinin belirli şekilde değişmekte olduğunu söyleyen Bakan, şöyle demiştir:

«Almanya'da yaptığım son gezi sırasında işçilerimizle 100'e yakın konuşmada onların devletin katılacağı ve öncülük edeceği bir Yatırım Ortaklığı kurulmasından söz ettik. Türkiye'de özel teşebbüs ferdî kalmaktadır. Herkes kendisi bir tezgâhla basit işletmeler kurmak istemektedir. Fakat Almanya'daki işçilerimizde bu zihniyet değişmiştir. Küçük işletmelere daha bir ekonomi ile, Ortak Pazar ülkeleri ile basademiyeceğimizi açığa çıkarıyor. Kurulacak bu Yatırım Ortaklığı için Hükümetimiz çalışmalar yapmaktadır. Hem dış ticaret açığımızda, dış borçların 2 milyar lirayı bulan yıllık taksitlerinin ödenmesinde, hem de yurt kalkınmasında işçilerimizin tasarrufları yararlı olacaktır. Döviz ve parayı dış ülkelere almaktan, işçilerimizin alın teriyle kazandıklarından yapacakları tasarruflardan yararlanmak daha iyidir. Çünkü dış yardımlarda birçok şartlar ile sürülmektedir.»

Halil Tunç konuşuyor

Sözlerine gençlerin işçi konularına ve sosyal konulara ilgi duymasına ve Türk işçileri adına kendilerini davet etmesine teşebbüs etmekle başlayan Türk-İş Genel Sekreteri ise şunları söylemiştir:

«İşçilerimiz yurt dışına, burarda da iş bulamadıkları için gitmektedir. Bu durum bir istihdam politikamızın olmadığını, yurt sorunlarına uzun vadede, temelli çözüm yolları aramaktan kaçındığımızı göstermektedir.»

«Köylerden şehirlere akın, istihdam ve geniş yatırım tedbirleri almakla, mahdut mall imkânlarımızı en iyi şekilde kullanmakla önenebilir. Kitle halinde işsizlik, kontrolsüz şekilde yapılan 1950 yılındaki traktör ihali ile başlamıştır. Traktör alanlar başkalarının tarlalarını da kira ile sürmeye başladılar. Köylü toprağı bıraktı şehire geldi. Giderek küçük toprak sahipleri topraklarını büyük toprak sahiplerine satar oldular. İşsizlik böyle başladı.»

«Bugünkü şartlarda dışarıya işçi gönderilmesi mazur görülebilir. Bu konuda biz prensip olarak hükümet politikasına karşıyız. İş-İşçi Bulma Kurumu Genel Müdür Yardımcısı Mukbil Birerçin'in görüşüne katılmıyoruz. Gelecek yıllarda da Almanya'ya yarım milyona varan işçi gönderebileceğimizi sanmıyorum. Amerika'da teknolojik ilerlemelerin işsizlik yaratması problemi ile ilgili bir seminerde ben de vardım. Alman delegeler önümüzdeki yıllarda teknolojik gelişmeler ve otomasyon yüzünden Alman işçilerinin bile işsizlikle karşı karşıya geleceklerini belirtmişlerdi. Bugün hiçbir vasfı gerektirmeyecek kadar basitleştirilmiştir işler. Bu bakımdan Almanya'daki işçilerimizin kalifiye işçi olarak yurda dönebileceklerini sanmıyoruz.»

«Gene İş-İşçi Bulma Kurumu görevlisinin yurt dışına gönderilecek işçilerimizin kalifiye işçi olarak dönmeleri ile yabancı sermayenin teşvik olunacağı yolundaki görüşüne katılmadığımızı belirtmek isterim. Yabancı sermaye tazviz aldığı yere gelir. İşgücünün hem kalifiye, hem de kendi ülkelerindekine oranla ucuz olması

Grevci Sevinç Gülsuna'nın dedikleri

Çıkışım da gelmişim Çarşamba'dan Beve'e
En güzel türkülerde şimdi var şimdi yok
Bir uç kemancıyım, ulusalım, sesim ince
Orada doymadım da geldim, burada doymadım da grevdeyim
Nöbeteyim hem de bilinciyim hem de
Uzun uzun yıkılmaları dayandım
Oyun yaşandıyım, okul yaşandıyım, galansızım.

Ben bir çarşaf gibi silkeletmem kendimi bayır aş
Adama dönsün isterim insan-yasa
Adama dönsün isterim ev ev yaşama.

Dal gördüm dahn yanında bir gün, sevdim
Atlar düşündüm evler düşündüm ama
Ben olmayan şeyler düşündükçe kendimi sevdim
Sulardan geçiyordum, sulara baktım, sonra aynaya
En güzel yeşil gözlerimdeymiş ben demiyorum, diyen aya.

Beni kimseler tutamaz daha, kimseler bile
Çalıştığım kadar yaşarsam eşitim, özgürüm
Dünden bugüne en tiz büyüttüğüm
Saçımдан çok, boyumdan çok, budur işte.

Çok sayılardan çok'u siliyorum önce, sonra sayın
Daha da bir yeşil görüyorum gözlerim o zaman
Bütün o kadınlardan daha bir güzel görüyorum kendimi inadım
tutuyor
Ellerim döür ellere varıyor nöbetleyen isteyken şurmadan.

Mehmet KARABULUT
Beşiktaş Kız Lisesi Felsefe Öğretmeni

Nermün Abadan

Halil Tunç

Bülent Ecevit

Müşfik Kenter ve Yağız Tanlı olayı

Ayperri Akalan

Kent Oyuncuları C. Dyer'den Tasralı ismi ile tanıtıkları bir oyun sundular. Kırkını aşmış, bu yaşınadık hiçbir kadınla cinsel ilişki kuramamış pısrık bir budalanın bir orospucukla geçirdiği bir gecenin öyküsü bu oyun. Tam üç perde boyunca «ha yattılar, ha yatacaklar. Olmadı. Hah. Bu sefer tamam artık.» yuturmasını ana tema olarak almış kaba, tiksindirici bir oyun. Bay Dyer bizi tanıtmakla hiç bir şey kazanmadığımız bu iki zavallı kişinin savaş alanı olan yatağın kenarına zorla ilgisizlik, aralarına katmak saygısızlığı ile de yetinmiyor. Kendinde seyirciyi aptal kişi sayma hakkını da görüp Amerikalı esnaf psikoanalizlerini yutturmalığı dolmalarını da sürüyor. Önmüze Meğer orospucuklu anası «bed-bah!» etmiş. Mutsuz geçmiş çocukluğu, fakirlikten, olumsuzluklardan değil de hep bir budala ananın yüzündenmiş olanlar. Allahın Bay Dyer «Tasralı»nın kullanması cinsel tutukluluğunun nedenini böyle pek araştırmaya girişmiyor. Bu yaşına dek yeyip, içip oynamış bu öküz kadar güçlü adam anılatığına göre salt mahcup oluştundan ötürü buca yıl doğaya karşı koymuş. Altın yürekli orospucuk ne yapıp yapıp bu koca budalanın bakirliğini çalacak anlamına göre, sonunda usta bir sünetçi gibi görecektir işini. Bu «mutlu son» üzerine de sinirleri iyice gıcıklanmış seyirci bir «Oh..» çekecek ve «oldu da bitti masallah» türünden candan, yürekte alkışlarla başarıya ulaşmış bu garip gerdek gecesini alkışlayacaklardır. Bu kadar yalın, bu kadar utanmaz derlenmiş yatak hikâyesini elbet tuzsuz, biberiz sunmazlar insana. Az göz yaş, az kahkaha, biraz melodram, biraz komedi, bol ruhlilik oyunu gerekli. Doğrusu hep de gerektiği gibi yerli yerine serpiştirilmiş.

Anlaşılmaz neden. Yıldız Kenter bir başka sarılmış bu oyuna. Bir Yıldız Kenter show'u haline getirmiş. Yıldız Kenter Amerikan takvim kızlarına taş çıkartacak bir biçimde saçlarını, bacaklarını, kollarını, gözlerini ayrı ayrı, poz poz değerledirip göz önüne seriyor. Yatağın üstüne yataç saçlarını sallıyor aşağıya, ya da göz alıcı renklerle, daracık pantolonlar içinde kıvrır kıvrır dans ediyor. Sık sık soyunup dökünüyor. Olur olmaz ses tonlarında bahşıyor. Oynadığı kişinin ayrı durumları-

nın arasına bir gece koymaksızın, üç beş ayrı kadın oynuyor-muşçasına. Üç beş ayrı oyun biçimine kesintili kesintili girip çıkıyor. Bütün bu görüntüler dizisi o kadar şaşırtıcı ki sanatçının kendine güvenini, gençliğini ve güzelliğinin bilmesek her kadının başına gelebilecek ruhliliksel bir bunalımın dürtüleri içinde olduğunu düşünmek akla en yakın gelen çözüm yolu olacak.

Ama bir Müşfik Kenter var bu oyunda. Bütün kişisel düğümlerin uzatıldığı ve bu kadar sıradan, bu kadar kaba bir oyun içinde bile bu kadar «büyük» bir oyun veren anlaşılabilir oyuncu, Müşfik Kenter Tasralı'yı oynarken belirtmiş oluyor ki bu oyuncuyu hangi oyuna koysanız gücünü ypratamaz, yeteneğini zedeleyemez. Dengesinden, oyun gücünden bir ufaklık birim bile çekip alamazsınız. Tam tersine o her role, her oyuna kendinden bir şeyler katar. Öylesine sağlam ve yenilemez bir aktördür. Müşfik Kenter bu büyük oyun gücünün, ne denli bir sanatçı olduğunun bilincinde değil midir ki, parmağını kırıldat sa tasralı ezilecekken böyle her isteğe boyun eğen, iyi niyetli, yufka yürekli akıldan yoksun bir Samson gibi davranır? Müşfik Kenter'in Kent Oyuncuları kuruluğunun içindeki yeri ve durumu nedir bilemiyorum. Ama böyle bir sanatçının sanatına olduğu kadar seyircisine karşı da önde gelen görevi değerinin kesince bilincinde olması ve bu değeri olur olmaz oyuna sebil edecek yerde, tersine kendi değerini oynayacağı oyunlara ölçü olarak kullanmasıdır. Bir ilkelizmin her kesiminde alt yapıda, üst yapıda tartışmasızca fakir, geri kalmış bir ülkeyiz. Ve her toplumsal olayda her gerçekleşmiş kurumda bizlerin de yaptığı bir ödememiz, katıldığımız bir sorumluluğumuz vardır. Bu durum bizlere, Müşfik Kenter örneği değerden yana bölüşüne zengin kişilerin sahip oldukları zenginlikleri kendi çıkarları ya da umursamazlıkları yönünde har vurup, harman savurmalarını; yargılamak, bu tutumlarına karşı çıkmak görevini yükler. Bu açıdan Müşfik Kenter kendisi, ne sebepten neye adadığını iyice eleştirmek ve Müşfik Kenter Olayı üstünde önemle düşünmekle yükümlüdür. Üçüncü bütün zenginliklerinin, bütün değerlerinin çıkarılmasını önünde bir Ali Cengiz oyununda iç edilme-

Yıldız ve Müşfik Kenter «Tasralı»da

sinde, yurt hesabına, halk adına irkiltici, korku ve utanç verici bir durum görmeyenler Tasralı'da Müşfik Kenter'e alkış tutabilirler. Önce toplumu, sonra tiyatroyu gibi toplumdaki bir sanat, önemsenmenin bilincinde olanlar elbette Müşfik Kenter olayını gözleyecek, izleyecek ve eleştireceklerdir. Bana kalırsa, Müşfik Kenter asil bu tutumundakilerin övgü ve alkışlarına yönelmeli ve sanatının yüceliğini, tiyatroyu ve kendi sorumluluğunu öngörmelidir. Yok, sadece localardan kendini «ah benim» sesleri ile bagrına basan sımsın hanımların geniş yürekleri için oynuyorsa o başka.

Oraloğlu tiyatrosu G.B. Show'un Pygmalion'unu oynuyor. Dekor: Başlangıçta soyut, sonra derme çatma gerçekçi, sonra iyiden iyeye yok, sonra genel gerçekçi. Oraloğlu sahnesi de tüm olarak duvarda yanlamasına duran bir «Aralık» zaten.

Kostümler: (Nil Gerede) Dekorun gerçekçi ve muhteşem olduğunu varsayarak, bir film için hazırlanmışçasına gerçekçi, özenli bezenli ve sık. Yani perhizde İhana tarzı.

Çevir: Show'dan hele yergisinden pek bir şey kalmamış. Diyalogların arasına yakası açılmadık küfürler sokulmuş. (Akıl, yorum ve zevk meselesi) Eliza da dialekti ayırmaların belirtilemeyeceği görüldüğü tutulurak «pepeme» olarak sunulmuş. Bu tutum, oyun içindeki en akıllıca tutum. Ne var ki Yağız Tanlı bir pepemeyi bile aşacak konuşma yeteneğinden yoksun olduğu için bu hile faydasız kalıyor.

Sahneye konus ve oynanış: (L. Oraloğlu) Başlangıçta farsçası, sonlarda Amerikan sinemasının otomatizm denilen komedi türünün vokalizasyonlu şekli. L. Oraloğlu'nun öteden beridir tiyatro oyuncusu olarak benimsediği bu tür Amerikan kıtası Amerikan pazarı, Amerikan yardım ve Amerikan kazancının son kerteyi bulduğu bu bunalım günlerinde insanı koltuğunda çivi varmışçasına tedirgin ediyor. L. Oraloğlu ilk perdede ki fars karşısında, sonrada çay sahnesinin ilk kısmında başarılı usta bir komedyen olarak oynuyor. Hemen sonra, oyun boyunca da yer yer olduğu gibi Debbie Reynolds, Doris Day karısını bağımlık verici bir surup sunuyor seyircilere. Kendi hesabına tiyatroya gidip, dis gıcırdatmak, söz-kısmak Doris Day düzenleri ile karıştırmak çileden çıkıyor beni. Ama suç, sadece bu onun türünü belememiş olanların değil tabii. Neredeyse iki kusak yıllar boyunca sanat, oyun diye Amerikan film piyasasının en vıcık, en kötü örnekleriyle kusatılmış olarak yetişti. Şimdi hep beraber Amerikan filmi sahnelerini bilinçli altı davranış kesimine getirmenin sorumsuzluğunu, günahını ödüyoruz. Bu yüzden L. Oraloğlu salt bireysel yanıtında değildir. Asıl söz konusu olan Oraloğlu'nun toplumsal koşullarına, çevre etkisine, kötü gelenekleşme karşı koymak içinde hem güçsüzlük hem dönülmeyen bir zaman aşımında olması olayıdır. Bu durumda Oraloğlu'nun oyunculuk açısından yapacağı en iyi seçim, sahneye koyuculuktan vaz geçerek kendini iyi tiyatroya yöneticilerine teslim etmesi böylece yeteneğini değerlendirme yolla-

Show'un adına çağrılar gülme-ye. Yağız Tanlı adına değil. Östelliğ Y. Tanlı yalnız değil orta yerde. Oyunda bir Venüs Briz var ki konuşurken dilinden önce, çenesini devindirmek gibi başarılabilir anlaşılan bir atraksiyonu gerçekleştiriyor. Kaş gösü igriltmeleri içindeki bu oyuncuyu en koyusundan bir Leydi olarak kabul edeceğimiz bir kaba laf edince çok şaşırtıcı çok etkili olacaktır.

Bu durumda L. Oraloğlu'nun oynayıp, oynattığı Pygmalion'a dense, dense «varsayım» tiyatrosu denilebilir. Bir Yağız Tanlı olmasın birde böylesine yan oyuncular ile oynamakta diretirse olsa olsa Ulunay Oper Oraloğlu'nun alından. Yanlış oldu bu sözler. Çünkü baktım Oraloğlu'nun alından öpmeyen, bu oyuncuyu övmek için sözlüklerdeki övgü sözlerini tüketmeyen yok gibi. Bu «Tiyatro yazar»larında eleştirmeğe yansıkları oyunda göz önüne alacakları ilk kişinin, ilk açının oyunun yazarı olması gerektiğini hatırlatmak isterim. (Biliyorum. L. Oraloğlu'nun kucaklamak için G.B. Show'un şerefleri, hak edilmisliklerle ağarmış başını ayaklar altına alıp, bu başa, bu kadar saygısızca basmayı göze alanlara böyle bir hatırlatış bir gül dürmelik daha katacak oyuna.)

Yağız Tanlı olmasın, L. Oraloğlu'nun yanıtı, Venüs Briz gül dürmeçliğinin yanı sıra İhsan Yüce var oyunda, tartışılabilir bir yorum ve oyun. Ama düpedüz gül zel bir oyun oynuyor. Yüce. Sonra Yıldız Alpar'ın oyunu ve durumu geliyor asıl. Öcüllü, dengeli bir kompozisyonla ihtiyar Leydiyi gerçekleştiren Yıldız Alpar önce Türkçesi, sonra diksiyonu, ses tonu, plastik stillize tavırları ile oyunun tek Leydisi. Alpar bu oyunu ile Oraloğlu sahnesine düşmüş bir merihli kadar şaşırtıcı bir ekti yapıyor. Oğlu ile (Yağız Tanlı) konuşurken bu oyuncunun zavallı durumu ile rolüne sığınıp bir güzel «alay» ediyor gibi geldi bana. Doğrusu bu kadar müziblik te hakkıdır Alpar'ın.

Özetle: «Çabalamaktan ben gidemem» direktmesindeki oyunculara, bu denli olmazlıklara daha ne kadar ve neyin adına tahammül edeceğiz? Yağız Tanlı'yı bir aktör olduğunu varsaydık la yanıtı, bu genç adama böyle bir oyun etmek de ayrıca köftü bir davranış. Ben böyle bir köftüçülüğe katılmak istemediğim için söylemem gerekir ki Yağız Tanlı'dan bir oyuncu olmaz. Show veya Santele klesisi hiç olmaz. Halkı bu saygısızca aldatmalarla soyup gitmeye devam ederlerse açıklaması; gerekecek ki bölüşüne oyunlar, böylesine topluluklar «Tiyatrodan» sayılmaz. Bu eylemin bir başka adı başka tanımı vardır...

Birde ikide birde «devlet yardımı» feryatları yükseliyor bu ticaret evlerinden. Devletin her düzenlenişine koşulu, halkın suyunu çıkardığı yetmiyormuş gibi Yağız Tanlı'yı oyuncu etmek için de mi devletin kesesini açması gerekiyor? «İsteyenin bir yürü kara» dedikleri, utanmaz durum bu olacak her halde.

TO LET OR NOT TO LET

Apartman diktim gökdelen
Halkın sırtından taş çekerekten
Kiraladım sonra kat kat
Yaşasın tarihsel dostluğumuz.

Okudum oralarda
Geldim. Isıl ısıll bürolarda
Kendimi kiraladım
Ayda kaç bin beş yüz.

Özgür dünya mözeür dünya
Malta eriği veni dünya
Toprağımı kiraladım
Bedeli kurulu düzenimdir, ölümsüz.

Camlara yazdım dilinizce,
Usakcadan çeviri İngilizce
Kafalar kalemler veresiye
Açık pazar onur satar çarşımız.

Kiralananmak . kiralananmamak
İşte bütün sorun bu!
Vere dursun beyler dayalı döşeli evlerini
Tek göz oda vermez gecekonduarda halkımız.

Ceyhan Atuf Kansu

ROMAN CEPHESİNDE YENİ BİR ŞEY VAR!

KURTLAR SOFRASI

ATTILA İLHAN'ın romanı «2. cilt»
«Talan devri» İstanbul'unda
toplumsal bir kesit

(YON - 004)

YÖN'e ABONE OLUNUZ
ABONE YAZINIZ

Ş.K.D. nin mutad söyleşi toplantılarında geçen Cumartesi günü yapılanında Mümtaz Soysal «Türkiyedeki Siyasal Düşünce ve Davranışlar Üzerinde Dış Hegemonya» konusunda konuştu.

Kalabalık bir dinleyici topluluğu tarafından izlenen konuşmasında Soysal, Türk siyasi düşüncesinin gelişmesini çok kısa bir şekilde ana hatlarıyla çizerek söze başladı. Türk siyasi düşüncesi, Kurtuluş Savaşından sonraki «işçilik, devrimcilik, halkçılık ve devletçilik» devrine gelinceye kadar ülke gerçekleriyle pek ilgili olmayan bazı düşünce akımlarına ve okullarının yüzyeşindekilerinden ibaret kalmıştı. Ancak 1930 ların başlarındadır ki, Türkiye, kendi gerçeklerine uygun düşünce ve onu çıkarmazlardan kuracak olan yolumu bulur gibi olmuştur. Bu yol ve onun gerektirdiği çözümler, doğal sonuçlarına götürülseydi, Türkiye'nin sosyalist düşünceye, hem de gerçekçi ve deneysel yollardan, bir zorunluluk olarak varması beklenebilirdi. Ama, İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya politikasına getirdiği unsurlar, Türkiye'de böyle bir gelişmenin gerekli sonuçları ve çözümleri olmasın diye engellemiştir. Bu yeni unsurların zorunlu ortaya çıkan çok güçlü Amerikan etkisi Türkiye'deki siyasi düşüncenin tekrar millî çözümlerden uzaklaşarak yabancı kalmaların hegemon yast altına zırmesine yol açmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, ilk yıllarda, iki büyük ideolojik kampla ayrılmış dünya karşısında, zayıf tabii olarak, kendi görüşünü ve siyasi anlayışını çevresindeki ülkelere yaymak, onları kendi toplumu arasında benzerlik kurarak «ideolojik savunma bölgesi»ni mümkün olduğu kadar geniş tutmak istemiştir. Misyonerçe bir görüşle harekete geçen bu saf düşünce tarzının ne gibi meseleler ortaya çıkardığını ilvce anlatmak için Amerika siyasi düşüncesinin ve inançlarının üzerinde dikkatle durmak gerektirdi. Amerikan demokrasi inancı, siyasi iktidarı muflaka költür ve sosyal kavrayış olacağı, vatandaş hak ve özerliklerinin devlete karşı korunması gerekeceği, devletin iktsadî havaza karışması yoluyla bu korkulacak güçler daha da tehlikeli hale gelebileceği, «serbest» teşebbüsün bu bakımlardan demokrasinin de teminatı olduğu rekabetin siyasi havatta da iktisadî alanda olduğu gibi toplumun yararına sonuçlar ve çözümler doğuracağı, bu rekabet içinde sistemlerin ve ideolojilerin değil kişilerin önemli olduğu ve nihayet toplum düzeninin köklü reformlar yoluyla değil, istikrar içinde başarılacak tedricî bir gelişmeyle ivestirilebileceği şeklindeki temellere dayanmaktaydı. Demokrasi misyonerliği düşüncesi, en saf ve menfaatten uzak sekillere bile, bu ülkelere yaklaşılan siyasi güçleri tutmak, bunlardan uzaklaşan siyasi güçleri de baltalamak yoluna ister istemez sürüklenmekte.

UVANIK MENFAATÇILIK

Bunun yanında, asıl dikkatle gözönünde bulundurulması gereken nokta, Amerikalıların «aydın ve uvanik menfaatçilik» dedikleri düşünce tarzının yarattığı meselelerdir. Dış yardımlar, en basit şekliyle, Amerikan siyasi makamlarının ve özellikle geniş seçmen kütlesinin gözünde, her yabancı ülkelerdeki halklara, hem de Amerikan halkının menfaatlerine uygun düşen bir politikanın sonucu oldu. Dünyayı ve Amerikayı ko münizm tehlikesine karşı korumak Amerikan halkının gözünde ancak bu yoldan mümkün olabilecekti. Dış yardımlar, yalnız Amerikanın ideolojik savunmasını gerçekleştirerek kalmıyacak aynı zamanda da çeşitli yollardan Amerikan ekonomik hayatı üzerinde hayırlı etkiler doğurabilecekti. Amerikan seçmeni ancak bu şartlarla kendi verdiği vergilerin dış ülkelere akmasını hoş karşılayabilirdi. Bunun içindir ki, Amerikan seçmeninin ve politikasının gözünde, dış yardımın en verimli ve en elverişli şekli, yardım alan ülkenin «mütesebbis»leriyle birlikte kurulacak yabancı sermayeli ve tarıma yönelmiş teşebbüs-

Sosyalist Kültür Derneğinde

DIŞ HEGE MONYA TARTIŞMASI

erd. Böylece, hem Amerikan demokrasî anlayışına uygun bir toplum düzeninin özel teşebbüs ilke'eri üzerinde yükselmesi kolaylaşırılmış, hem yapılacak yardımlar verimli şekilde kullanılmış, hem de bunlardan elde edilecek meyvaların tekrar Amerikaya dönmesi sağlanmış olacaktı. İşte, bu çerçevede içinde, kırlı hesapların ve köstü menfaatçiliğin hükümünü yitirmesi ve Amerikan dış politikasındaki bu misyonerçe davranışın imkânlarından faydalanarak kendi ceplerini dolduranların ortaliği kaplaması mümkün olmaktadır. Amerikada bu çevrelerin dış politika alanındaki hâkimiyetleri, belki Amerikan politik düzeninin başka alanlarında olduğundan da kuvvetlidir: çünkü o çevrelerin temsilcileriyle dolu olan yasama organının, yani Kongresinin dış politikaya istediği yönlere ebilmek için elinde son derece etkili birçok imkân vardır.

TURKIYEDEKİ ETKILEME

Mümtaz Soysal, Türk siyasi düşüncesinin ve siyasi davranışlarının işte böyle bir etkilemeye açık bulunduğunu belirterek sözlerine devam etti ve özellikle 1950 den sonra bu alanda göze çarpan gelişmeleri anlattı. Demokrat Parti ktidarının ilk yıllarında aldıkları bazı etkiler dolayısıyla iktisadî alanda görülmüş olan parlak sonuçlar ilk aşamada, bu dış etkininleri sürmek istediği ülkelerin Türkiye gerçeklerine de uygun olduğu düşünceyle uyandırmış, karşı tu-

tumda olanların cesaretlerini kırılmıştı. Ama, Türkiye'nin gerçekleri eninde sonunda 27 Mayıs olayını ve arkasından sosyalist düşüncenin gelişmesini zorunlu kılmıştı. Şimdi, Amerika resmi makamlarının ifadesi, türlü akımlar karşısında «tarafsız» kalmak, şu veya bu sisteme, şu veya bu partiye eğilim, doğrudan doğruya halka ve ülkeye yardım etmek şeklindeki Ama, konuşmacının başlangıçtan beri belirttiği gerçekçi nedenler dolayısıyla fiilî davranışların resmi politikaya uyabilmesi çok çok güç, hattâ imkânsızdır. Amerika, dünya politika sahresinde «öz sahibi bütün ülkeler gibi, gaset tabii olarak, kendi düşünce tarzına uygun siyasi güçleri ve kişileri tutmak, kendi menfaatleri için cephe alan, kendi sisteminden ve kurduğu düzenden uzaklaşma eğilimi gösteren güçleri ve kişileri de zavafılamak yoluna, gidecektir. Örneğin Asyada daha bağımsız bir politika gütmeye doğru yönelen Evrüp Hana karşı Amerikan makamlarının muhalif aday «Fetma Cinnah»ı tuttukları, hattâ «birli» yollardan ons maddi yardımlarda buldukları, inandırıcı bir «resmî kaynağı», yani Pakistan A-falet Bakanının democyle anlaşmıştır. Türkiye'de de, siyasi düşüncesini ve davranışlarını tamamiyle Amerikan düşüncesine yakın ülkelere dayandırdığını söyleyen siyasi bir kuruluş veya kişilerin Amerikalılardan destek görmesi kadar tabii bir şey olmazdır. Resmî democlere ve davranışlarına rağmen, Amerikalıların bu

yönde faaliyet göstermeleri, kendi açılarından, onların tabii ödevleriydi. Ama, bu tabii ödevin yerine getirilebilmesi, her ülkenin özel durumuyla sınırlanmıştı. Amerika Birleşik Devletleri, örneğin İngiltere veya Fransada da kendilerine yakın olan siyasi güçlerin ve kişilerin iktidara gelmesini elbette isteyeceklerdi. Ama, bu yönde faaliyet gösterebilme imkânları, o ülkelerin iktisadî güçleri ve özellikle o ülkelerde buna karşı koyacak siyasi kuruluşların varlığıyla sınırlıydı. Türkiye'de de ülkenin dış etkiler karşısındaki iç bağımsızlığını koruyabilecek en esaslı güç, sosyalist düşünce ve sosyalist kuruluşlardı. Bu bakımdan, dış etkilerin zaman zaman ortaya çıkan cansız sonuçlarından yakından, böyle bir önleyici unsurun gelişmesinde kendi menfaatlerinin de bulunduğunu idrak etmişlerdir.

Burada önemli bir nokta üzerinde durmak gerekiyordu. Türkiye'de sosyalizmin mücadele etmek istediği zihniyet ile Amerikan düşünce tarzı arasında ideolojik bir yakınlık bulunduğu muhakkaktı. Onun içindir ki bu zihniyet sahipleriyle Amerikan makamlarının yaptıkları temaslarda örneğin sosyalist düşünce çevreleriyle yapılan temaslarda gibi sadece «haber alma» düşüncesidir; dayanması imkânsızdır. En azından, sosyalizmin mücadele etmek istediği zihniyetin sahipleri kendileriyle yapılan temaslarda, kendi yentlerinde yapılmış bir tercih şeklinde görün-

ve bundan faydalanmak isteyeceklerdi. Bu bakımdan, özellikle 1960 dan sonra Amerikan çevrelerinde belirmiş olan «bütün akımları tarafsız bir açıdan ve istihbarat kurumları üniversiteler ve basın temsilcileri yoluyla mümkün olduğu kadar yakın bir şekilde izlemek, muhtemel gelişmelere karşı hazırlıklı olmak» şeklindeki düşüncenin tamamiyle «tarafsız» sonuçlar doğurduğunu iddia etmek saffillik olurdu.

SOSYALİZMİN KAYNAKLARI

Türkiyede çoğunluk rejimi olarak yerleşecek bir sosyalizm bütün bu dolambaçlı yollara ve millî dahalelere kesin set çekeceği için dir ki, başka birçok bakımdan olduğu gibi, bağımsızlık açısından da Türkiye'nin gerçeklerine uygun düşünmekteydi. Emegi değerlendiren, kalkınma için dış kaynaklara avuç açmaktan önce tasarruflar ve vergilendirmeler yoluyla millî yükselişin imkânlarını hazırlayan, eğitimde dış etkilere değil, Türkiye gerçeklerine yönelen, eğitim imkânlarını dış teknik yardım ve burs musluklarına hâkim olanlara göre değil, halk tabakalarını ihtiyaçlarına göre ayarlayan, haber alma yollarını, basını Çombe'ye karşı, kurtuluş bayrağı açanlara «asi» dedirtilen elinden kurtaran bir sosyalist iktidar, Türkiye'de dış etkilerin etkide oynacak olmaktan da kurtaracaktır.

Mümtaz Soysal'ın konuşmasından sonraki tartışmalar da hayli ilgi çekici oldu. Özellikle dinleyiciler arasında bulunan Sayın Gökhan Evliyaoglu'nun bir sorusu o zamana kadar dokunulmamış bir mesele üzerindeki sosyalist görüşün belirtildiği vesile oldu. Sayın Gökhan Evliyaoglu, özel teşebbüsçülük ve Amerikan etkisi dolayısıyla bahis konusu olan tehlikeler gibi, sosyalizm dolayısıyla da bir Sovyet hegemonyası tehlikesinin bulunup bulunmadığını, sosyalistlerin bu konuda yeteri kadar dikkatli olup olmadıklarını öğrenmek istiyordu. Konuşmacı bu noktadan aydınlanmasına imkân verdiği için Evliyaoglu'na teşekkür etti ve fikir özgürlüğü üzerinde herkesten daha fazla hassas olan sosyalistlerin zaman zaman karşı fikirlerle karşılaşmak için zevk duyacaklarını belirttikçe söze başladı. Türkiye'deki sosyalist akım, karşısına çıkan bütün engellere rağmen, ülkenin gerçeklerinden doğan, gücünü oradan alan ve Türkiye'nin, eninde sonunda, türlü metodları ve metodsuzlukları denevip kurtuluşunun tek çıkar yolu olarak görmeye başladığı bir düşünce sistemine dayanmaktadır. Sosyalist çözüme başka yollardan gelmek de elbet mümkündür ve nitekim Jön Türklerden beri bu yolda çok cesitli düşüncelere rastlanmıştır. Ama, bu çünkü sosyalist akımın gerçek gücü, sosyalizmin evrensel temellerinden başka, bir başka gerçeklerine dayanmasında, olayların zorunlu kıldığı bir çözüm olmasındadır. Bu bakımdan, Türkiye'deki sosyalist akımın, hele böylece kadar uygulaması sıkı koşullar ortasında dış telkinlerden ilham alınmasını sövmek gerçeklere aykırı düşerdi. Öte yandan, Türkiye'deki sosyalist çözüm ile Sovyetler Birliğindeki çözümler arasında iktisadî metodlar bakımından çeşitli benzerliklerin bulunması da sosyalist sistemle tabii sonuçlardandır savılmak gerekirdi. Bu böyle dir diye Türkiye'deki sosyalist çözümleri «sosyalist» olmaktan çıkarmak ve ile de bir «ortavolculuğa» sürüklemek gerçekçi olmazdı. Bugün ortavolculuğu savunanlar, bu savunmalarını zaman zaman «her iki hegemonya tehlikesinden ülkeyi uzak tutmak ve metodlarda tam bir orta yolu bularak ne Amerikanın, ne de Sovyetler Birliğinin peyki olmamak» düşüncesine ve âdetâ «geometrik» bir endişeye dayandırmaktaydılar. Sosyalist düşüncenin böyle bir kompleksle hareket etmesi için sebep yoktu; çünkü bu düşüncenin çözümleri ülke gerçeklerinin zorladığı çözümlerdi ve dış telkinlerle bunların sosyalist akımın dıştan gelebilecek bertürü hegemonya teşebbüslerine karşı en sağlam dayanağı bu gerçekçiliğiydi.

REKLAM LARINIZ İÇİN

"BASIN İLÂN KURUMU"

Genel Müdürlük
Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1
İstanbul
Telefon : 22 43 84 - 22 43 85
Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER	DIŞ MUHABİRLER
İstanbul	A.S.D.
Ankara	Almanya (Federal)
İzmir	Almanya
Adana	Avusturya
Bursa	Avustralya
Diyarbakır	Belçika
Erzurum	Bulgaristan
Eskişehir	Çekoslovakya
Konya	Danimarka
Zonguldak	Fransa
	Hollanda
	İngiltere
	Japonya
	Japonya
	Lübnan
	Macaristan
	Norveç
	Pakistan
	Polonya
	Portekiz
	Romanya
	Yugoslavya
	Yunanistan